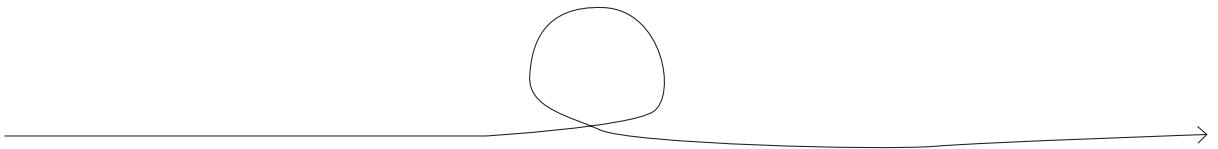

Mellan då och sen för plats och material

*Tack Nina och Sandra för kunskap och guidning under
arbetets gång. Tack Erik och Jörgen för tillgång till
Varvsstadens materialbank. Tack Linnea och August
för gott sällskap, studieresor och kunskapsutbyte.
Tack Axel för ditt stöd genom hela projektet.*

Mellan då och sen, för plats och material
Amanda Perols
HT2025

Handledare: Nina Aronsen
Examinator: Sandra Kopljär

AAHM01:
Examensarbete i Arkitektur / Degree project in architecture

Lunds Tekniska Högskola
Institutionen för Arkitektur och Byggd miljö

LUND
UNIVERSITY

“Optimistically, it’s clear that incorporating temporary uses and ‘meanwhile’ space can provide an opportunity for a messier approach to urban planning and development: one that accommodates people, and the complexities of time.”

- Mel Dodd, 2022

1. INLEDNING

Abstract

Nyhamnen, once defined by industrial activities, ferry terminals and harbour functions, will in the future become Malmö's new neighborhood with thousands of new housings, workplaces and city functions. Today the area stands empty, defined by large vacant spaces closed off by fences. The area awaits in silence, standing on the threshold between past and future.

In close proximity to the site, there are two material banks. The initial phase of this theses involved mapping the material available in these two banks. Measuring, documenting, writing, inspecting, sketching, testing and accepting.

In this project, reuse is more than sustainability, it becomes a method of design. The project uses what is already stored in the material banks and the design is guided by the principal *form follows availability*. Through new compositions of the reclaimed material, the project allows the city's material memory to continue into its future and explores how this can activate a site in waiting. The project explores the question: How can meanwhile use of site and material strengthen one another?

By enabling new forms of appropriation, the site can gradually become part of the citizens habits and memories. As more people develop routines and a desire to dwell here, the emerging neighborhood gains a stronger start when completed. In this way, an urban void can be transformed into a place of collective memory.

Sammanfattning

Nyhamnen, som en gång definierades av industri, färjor och hamnfunktioner planeras bli Malmös nya stadsdel med tusentals bostäder, arbetsplatser och nya stadsfunktioner. Idag står platsen tom, karaktäriserad av stora asfalterade ytor, åtskilda av staket. Platsen befinner sig i väntan, på tröskeln mellan då och sen.

I närheten av Nyhamnen finns två materialbanker. En stor del av det här arbetet har varit att kartlägga det material som finns tillgängligt i dessa två banker. Genom mätning, dokumentation, skrivande, skissande, testande och accepterande.

I det här projektet är återbruk mer än bara en fråga om hållbarhet, det är en metod för gestaltning. Projektet tar avstamp i det som redan finns lagrat i materialbankerna idag och utformningen styrs av principen *form follows availability*. Genom nya sammansättningar av återbrukat material tillåts stadens materiella minne att fortsätta in i framtiden, samtidigt som projektet undersöker hur det kan aktivera en plats i väntan. Projektet utforskar frågan: Hur kan mellan användning av plats och material stärka varandra?

Genom att möjliggöra nya former av användande kan platsen successivt bli en del av stadens invånares vanor och minnen. Ju fler som utvecklar rutiner och en vilja att vistas här desto starkare start får den framväxande stadsdelen när den står färdig. Ett försök att omvandla ett urbant tomrum till en plats för kollektiva minnen.

INDEX

1. INLEDNING	06	4. PLATSEN	44
Abstract	06	Nyhamnen	45
Frågeställning	10	Då	50
Funderingar från september	11	Nu	54
 		Sen	56
2. MELLANANVÄNDNING	12	Platsanalys	58
Vad är det?	13	Platsens fysiska karaktär	60
Stadsplanering idag	14	Behovsanalys	66
Referenser	15	 	
Tid	16	5. GESTALTNING	68
Acceleration	17	Introduktion	68
Temporalitet	18	Marken	69
Minne	20	Strategi	70
 		Paviljongen	74
3. MATERIALET	22	Bastun	88
Återbruk	23	Offentlig toalett	100
Materialbanker	24	Sittplatser på piren	108
Affordance	27	Sammanfattning	119
Minnen	28	 	
Materialet och mellan användning	30	6. REFLEKTION	120
Referenser	31	 	
Att återbruka material, en metod	32	7. REFERENSLISTA	122

Frågeställning

Syftet med det här projektet är att visa hur vi kan förvalta det vi redan har. Projektet utgår från tre huvudteman som är mellan-användning, materialet och platsen.

I den ständigt föränderliga staden överges platser och byggnader rivs för att lämna plats åt nya. Idag kan vi se hur det uppstår hål, eller vakuum, där områden som en gång varit levande står igenbommade i väntan på stadens nya storslagna plan. När den planen genomförs rivs majoriteten av de gamla byggnaderna och materialet slängs.

Dessa vakuum i våra städer gör det svårt att fortsätta en historisk kontinuitet på platsen och i staden som stort. Platser faller i glömskan och vi tappar vetskapen om platsens betydelse. Samtidigt resulterar rivningen i att det slängs alldeles för mycket byggnadsmaterial och istället köps det nytt.

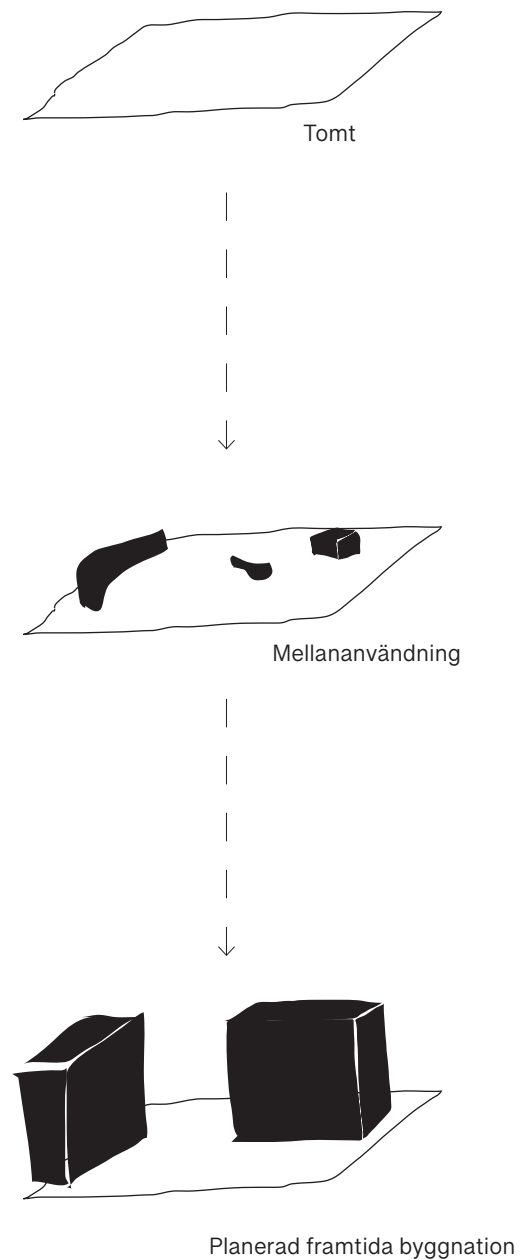
Med frågeställningen *Hur kan mellan-användning av plats och material stärka varandra* har jag genom ett gestaltungsförslag utforskat möjligheterna att använda återbrukat byggnadsmaterial, för att skapa temporära tillägg i Nyhamnen som en form mellan-användning. Platsen öppnas upp och med nya tillägg är målet att närvaro på platsen ökar möjligheterna att brygga dess historiska identitet in i framtiden.

Funderingar från september

Under september deltog jag i en workshop om cirkulärt återbruk, ett projekt av Wingårdhs, Vinnova och Finn Ahlgren: *Förbrukningsmönster under transformation*. Vi utforskade bland annat hur gipsskivor och lättbetong kan demonteras och återbrukas vid transformation och ombyggnation. Efter demontering har materialet oftast en annan dimension än nyproducerat material. Detta innebär att vid återbruk behöver vi kunna tillåta en större variation för avvikelser eller andra defekter. Att arbeta med återbrukat material kan komma med nya, oväntade utmaningar. Det är därför fördelaktigt att låta materialet styra, arbeta nära materialet och utföra tester i skala 1:1, det är det faktiska materialet som är tillgängligt som vi måste förhålla oss till.

Under samma period väcks jag varje morgon av byggljud utanför mitt fönster. Kommunen genomför markarbete, förnyar asfalten och uppdaterar markplattorna på trottoaren. Det är ett fruktansvärt ljud när grävscooper skrapar loss betongblocken som utgör trottoaren. De slängs sedan vårdslöst i en container. Efter det långa arbetet är klart ser jag faktiskt ingen skillnad på trottoaren. Jag vet att det är nya betongblock och jag ser att det är ny sand mellan dem men annars ser trottoaren identisk ut. Jag förutsätter att det är för att det ska göras nu, inte för att materialet behövde bytas ut utan för att det var förbestämt efter hur lång tid de skulle bytas.

2. MELLANANVÄNDNING

Vad är det?

Mellananvändning är en term som används för att beskriva en form av temporär användning av ett område som står inför en planerad stadsutveckling. Det syftar till att göra någonting av en väntande plats, mellan dess dåtida och kommande bruk.

Temporär användning av platser i staden har funnits länge, allt från att cirkusen kom till stan i en vecka till marknader eller en isbana där det annars är en grönyta. Skillnaden på dessa tillfälliga användningar och mellananvändning är just platsens tänkta framtid. En äng som tillfälligt används till något annat för att sen återgå till att vara en äng kontra en plats som är planerad att i framtiden vara bebyggd med ett nytt syfte. Planeringsfasen kan ta väldigt lång tid, mellananvändning syftar alltså till att skapa levande platser på en väntande mark. (Malmö stad, 2024)

Mel Dodd skriver i artikeln *Making cities better with vacant spaces and 'meanwhile use'* att mellananvändning börjar närma sig ett svar på frågan Hur kan planering (stadsplanering) välkomna det oplanerade? (Dodd, 2022)

Stadsplanering idag.

I *Stadsutveckling i omprövningens tid* står det att det vanligaste tillvägagångssättet vid dagens stadsutvecklingen är:

1. En ny vision tas fram för området.
2. Befintliga strukturer utvärderas utifrån visionens kriterier.

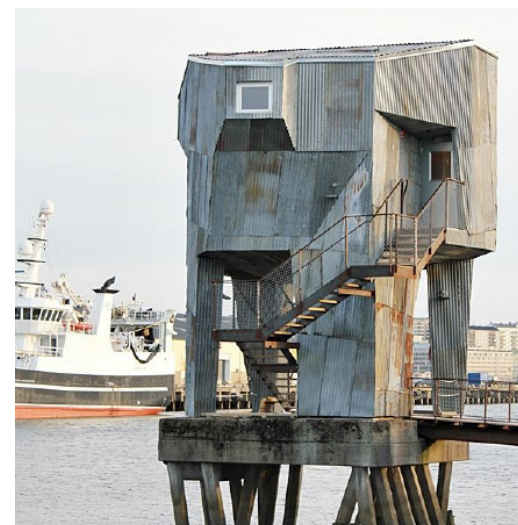
Det befintliga blir ofta lidande då det inte passar in i visionen. Resultatet blir att mycket rivs för att lämna plats för det nya (Håkansson, Jörgensen, Lindberg, Molden, 2025).

Istället förespråkas det omvända tillvägagångssättet:

1. Utvärdera det vi har på platsen idag och dess potential.
2. Låt detta leda omvandlingen av området.

Resultatet blir färre rivningar och långt mycket mer resurssparande (ibid). Platsen får också en större chans till att fortsätta bygga på sin identitet istället för att börja om och skapa en ny.

Staden spelar alltså en stor roll i avgörandet om framtiden för platser. Att arbeta med det omvända tillvägagångssättet innebär att det under en tidig utvärdering kan tas in andra aktörer som medborgare, konstnärer, förskolor, designers. Det är även i den här fasen som mellan användning kan användas som strategi. Genom att välkomna det oplanerade i ett tidigt skede kanske mellan användning kan påverka stadsutvecklingen ur ett längre perspektiv.

Allmänna badet, Frihamnen Göteborg
Arkitekt: Raumlabor

I det tidigare industriområdet Frihamnen finns nu en badplats med bastu och bassäng. Projektet uppfördes med fokus på att etablera sociala mötesplatser i området, som mellan användning under tiden som Göteborg stad tog fram nya planer för utvecklingen av området. Efter det tillfälliga bygglov har projektet nu fått ett permanent bygglov och kommer att få fortsätta vara en del av framtiden i Frihamnen.
Foto: Raumlabor, 2014

Naturmolnet, Sofielund Malmö
Växtväcket

Efter 25 år av ödetomt skapade Växtväcket initiativet att göra om platsen till en grannskapsträdgård och park. Det är ett medskapande projekt som tagits fram tillsammans med bland annat boenden i området, designers, förskolor, skolor och konstnärer. Parken är en aktiv mötesplats, uteklassrum och testbädd för gröna lösningar i staden.
Foto: Bojana Lukac, Malmö stad, 2022.

Hage, Råäng Lund
Arkitekt: Brendeland og Kristoffersen

Hage är ett startskott i den nya stadsdelen Råäng. Bestående av sittplats under tak, en tresidig tegelmur runt en trädgård, på en äng. Hage är tänkt att gå från ett objekt på en äng till en trädgård och ett mellanrum i den nya stadsdelen.
Foto: Peter Westrup, 2021.

Tid

Tid är relativt, vad som uppfattas som kort tid eller en evighet skiljer sig stort mellan individer men också yrkesgrupper. Enligt en kulturlivsanalys för Nyhamnen i Malmö så lyfts skillnaden mellan hur en kulturutövare upplever 5 år som länge och 10 år närmare en evighet, medans för en stadsplanerare så är 2030 i princip nu (White & Rodeo, 2024).

Våra städer är i ständig förändring. Det byggs mer, rivs, byggs nytt, gator ändras, trottoarer breddas och nya planteringar införs. Oavsett om det är på den större eller mindre skalan så är staden aldrig stilla. Tiden går och det innebär att platser ständigt definieras och omdefinieras för att fortsätta finnas i den föränderliga staden (Alvado et al, 2023).

Doreen Massey skriver att platser ofta beskrivs som statiska, fasta och där tiden är det dynamiska. Massey kritiserar detta genom att hävda att platser är ett samspel mellan flera olika historiska tidslager och erfarenheter, där det snarare är sociala interaktioner som har format platsen över tid och rum. Hon menar alltså på att platser alltid är både rumsliga och kopplade till tid, därmed även dynamiska och kan ständigt omdefinieras av nya sociala interaktioner (Massey, 1995).

För att platser ska fortsätta finnas och vara aktuella så behöver de alltså ständigt omdefinieras, en industri lägger ner men området står kvar, torghandeln flyttar men torget finns kvar, en ny busshållplats resulterar i en ny upptrampad stig som genväg dit. Industriområdet, torget och gräsmattan med den nya stigen är platser som finns kvar i staden och är snarlika vad de var innan men omdefinieras av de små förändringarna.

Acceleration

Jag läser om begreppet acceleration i *Stadsutveckling i omprövningens tid*. Sedan industrialismens början har den tekniska utvecklingen gått snabbare och snabbare och det har bidragit till att vi även har ett växande avstånd mellan varje generation (Carlsson & Grubb, 2025). Vidare läser jag hur varje generation på ett sätt blivit nybyggare med avsaknad av ett historiskt kollektiv (ibid). Att nybyggnation som ersätter rivna byggnader gynnar accelerationen och suddar ut våra historiska arv är väldokumenterat, men jag vill även hävda att låta platser stå tomma och obrukbara bakom staket under längre perioder förstärker accelerationen och det ökade glappet mellan generationer. Platser som slutar brukas, bommar igen och glöms bort, tills det är ett nybyggt område, tappar sin historiska närvaro i staden. Det skapas ett glapp på flera år om inte flera decennium där inga nya minnen knyts till platsen. För att istället skapa en mjuk övergång mellan då och sen kan platsen öppnas upp och brukas för mellan användning. Närvaro på platsen ökar möjligheten att även brygga dess historiska identitet in i framtiden.

Temporalitet

Temporalitet kommer med många fördelar. Ett kortare tidsspann ger oss möjligheten att arbeta mer utforskande, gällande allt från form, material och initiativ eller program. Det kan verka som en testbädd både för rum och material i 1:1 och för att testa idéer och gynna medborgarinitiativ.

I Malmö har det på kort tid hänt mycket på det temat. Mycket tack vare medborgarinitiativ och verksamheter men även tack vara att Malmö stad har valt att satsa mer på temporär stadsutveckling och mellan användning. Några av de senaste projekten innefattar bland annat en urban äng, nya mötesplatser, skejstäl-len och en kulturscen i Nyhamnens färjeterminal. Det är viktigt att mellan användning och temporära initiativ även prioriteras av kommunen, det är de som kan initiera möjligheter genom tillfälliga bygglov och uppmuntra till kortvarig uthyrning av lokaler.

Att arbeta med temporalitet som metod kan erbjuda ett nytt dynamiskt lager i staden. Vi pratar ofta om städers framtid och utveckling, den uttänkbara, repetativa och ritade framtiden. Genom att sätta tid i perspektiv och arbeta med det temporära kan även framtiden vara imorgon, om en vecka eller en månad. Genom att se mellan användning som ett nytt dynamiskt lager i staden vill jag även hävda att temporalitet kan verka som en aspekt av hållbarhet. Staden är trots allt till för oss stadsbor, även om staden aldrig kan ses som färdig så bebos den av människor som har ett då, nu och sen.

Minnet

minnet uppstår i mötet mellan rum, tid och handling

I staden bor det minnesbärare. Alla har sina individuella minnen och tillsammans har vi det gemensamma, kollektiva minnet. Både de individuella och det kollektiva rymmer minnen om staden. Minnen formar oss men minnen formar också vår uppfattning av staden och den kollektiva uppfattningen av stadens identitet.

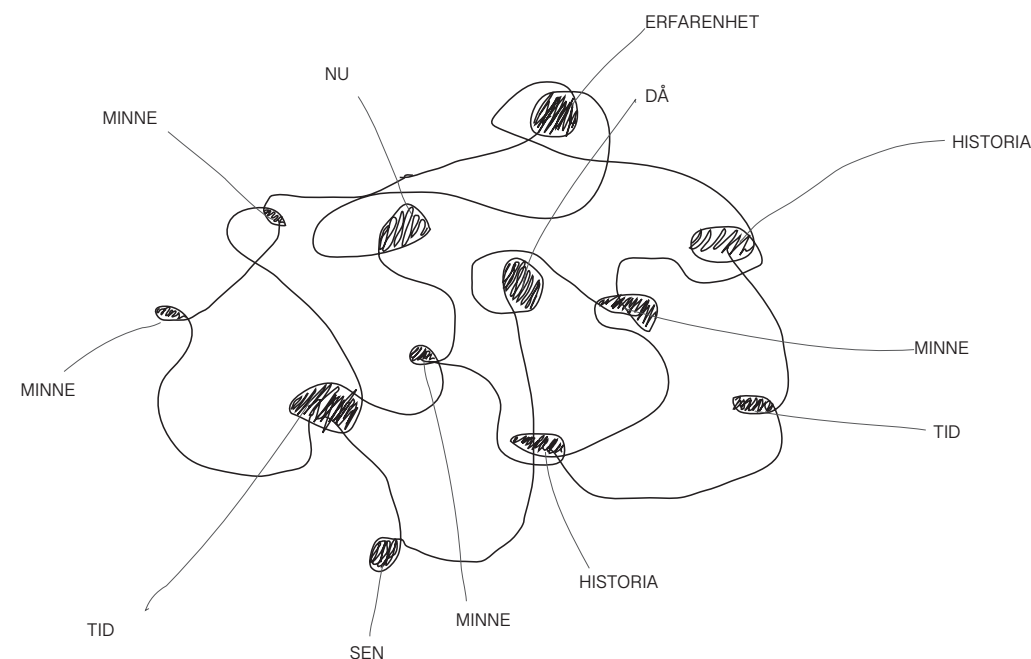
Aldo Rossis teorier om det kollektiva minnet utgår från att minnet är beroende av den fysiskt byggda miljön. Byggnader och platser fungerar som materiella bärare och förmedlare av gemensamma erfarenheter. Monument, typologier och beständiga inslag i staden behåller sin betydelse även när deras funktion ändras. På så sätt blir den beständigt byggda miljön avgörande för stadens identitet och det kollektiva minnet (Rossi, 1982).

Maurice Halbwachs menar däremot på att det kollektiva minnet uppstår inom sociala grupper och är därför beroende av gruppens normer och värderingar. Han menar på att det kollektiva minnet är någonting levande som förändras över tid, i takt med samtida förändringar och behov för gruppen (Halbwachs, 1925). Gruppens identitet formar det kollektiva minnet men likaväl tvärtom, det är alltså en dynamisk relation mellan gruppen och det kollektiva minnet.

"Every collective memory unfolds within a spatial framework (...) we can understand how we recapture the past only by understanding how it is, in effect, preserved by our physical surroundings."

- Maurice Halbwachs, 1925

Våra minnen utspelar sig alltid i minnen av rum eller plats, likaså det kollektiva minnet (Halbwachs, 1925). Våra fysiska miljöer är alltså därför av stor vikt för det kollektiva minnet. Det kollektiva minnet bygger till stor del på gemensamma upplevelser. Genom att arbeta med stadens möjligheter till att erbjuda platser för nya gemensamma upplevelser så gynnar det alltså stadens möjligheter till minnesskapande platser. Det i sin tur kan skapa mervärde för oss som bor i staden.

Vad definierar hur vi upplever en plats?

Genom levda erfarenheter och fysisk närvaro så förankras platsen i medvetandet och på så vis formas stadens identitet av det kollektiva minnet. Oavsett om det som görs under mellan användningen påverkar den framtida fysiska planeringen av platsen eller inte så har det en stor potential att påverka det kollektiva minnet av platsen och därmed även det upplevda värdet av en plats.

En ständigt föränderlig stad innebär att platser kommer till och faller bort. När helt nya platser står klara, utan förankring i det kollektiva eller individuella minnet, kan det ta lång tid innan stadslivet etablerar sig. Genom mellan användning som en brygga mellan dåtid och framtid behöver ett nytt område inte börja från noll. Ju fler som har en personlig koppling, vana eller vilja att vara där, desto starkare start får den nya stadsdelen.

"Optimistically, it's clear that incorporating temporary uses and 'meanwhile' space can provide an opportunity for a messier approach to urban planning and development: one that accommodates people, and the complexities of time."

-Mel Dodd 2022

3. MATERIALET

Återbruk

- från historisk byggnadstradition till modern nödvändighet

"när vi ser container efter container med rivningsmaterial köras ut från bygget och ersätts av lastbil efter lastbil med nytt plastinslaget byggmaterial får vi ont i magen".

- Martina Strand Nyhlin, 2022

Byggsektorn genererar ca 14 miljoner ton avfall varje år, motsvarande ca 40 % av allt avfall i Sverige (Naturvårdsverket, 2025). Det är fortfarande billigare att riva och slänga för att bygga nytt än bevara, renovera och förvalta eller demontera och återanvända. Vi pratar väldigt mycket om återbruk och cirkulär ekonomi, inom branschen finns många initiativ i rätt riktning men den stora massan är fortfarande kvar i samma slit- och slängmönster när det gäller att riva och bygga nytt och utvecklingen är fortfarande att avfallsvolymerna ökar (ibid).

Återbruk av byggnadsmaterial är inte något nytt fenomen. Redan under antiken var spolia, återanvändandet av allt från sten till hela byggnadsdelar, vanligt förekommande i framförallt södra Europa (Strand Nyhlin & Åfreds, 2022). Även i Sverige kan vi blicka tillbaka så långt som på 1100-talet där virke från timmerhus återanvändes i nya skiftesverkshus (ibid). Från samma period kan vi se hur man i gotländska kyrkor återanvänder byggnadsmaterial från kringliggande ruiner vid uppförandet av nya kyrkor. Inte sällsynt så placerades dessa material på framträdande platser, som en hyllning till de tidigare kyrkorna och ett tecken på kontextens historia (ibid.). Jag tolkar det som att materialet användes både med vördnad om dess historia men framförallt med förståelsen om att de lokala materialresurserna är ändliga.

Det är alltså snarare ett nytt fenomen med slit- och slängvanorna inom dagens byggande, där det nästan uteslutande används nya material, byggnadstraditionen ur ett långt perspektiv vittnar om någonting annat. Det är en lång väg att gå för att ta oss till en hållbar nivå av återbruk. Att fortsätta arbetet mot mer återbruk resulterar i minskad mängd avfall, minskat utsläpp och värnar om den ändliga mängden material och våra gemensamma resurser, samtidigt som det vidareför historien genom de material som återanvänds.

Utmaningen är egentligen inte att uppfinna någonting nytt utan att stanna upp och inse att om vi kan tolerera att arbeta med lite större variationer och lite mer tid så finns det mesta vi behöver närmre än vad vi tror. Varje gång vi väljer att demontera, spara och återbruka tar vi ett steg i rätt riktning.

Materialbanker

- att lagra för framtiden

För att möjliggöra ett mer tillgängligt, ordnat och förståeligt kretslopp av material för återbruk så krävs lagringsplatser för materialet, materialbanker. Här kan materialet inte bara lagras utan även sorteras och katalogiseras inför kommande återanvändning.

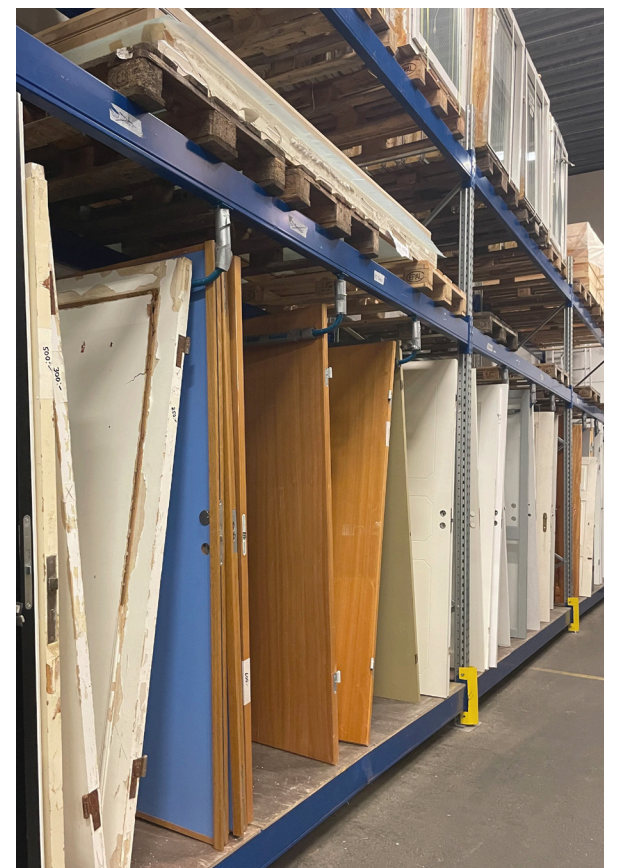
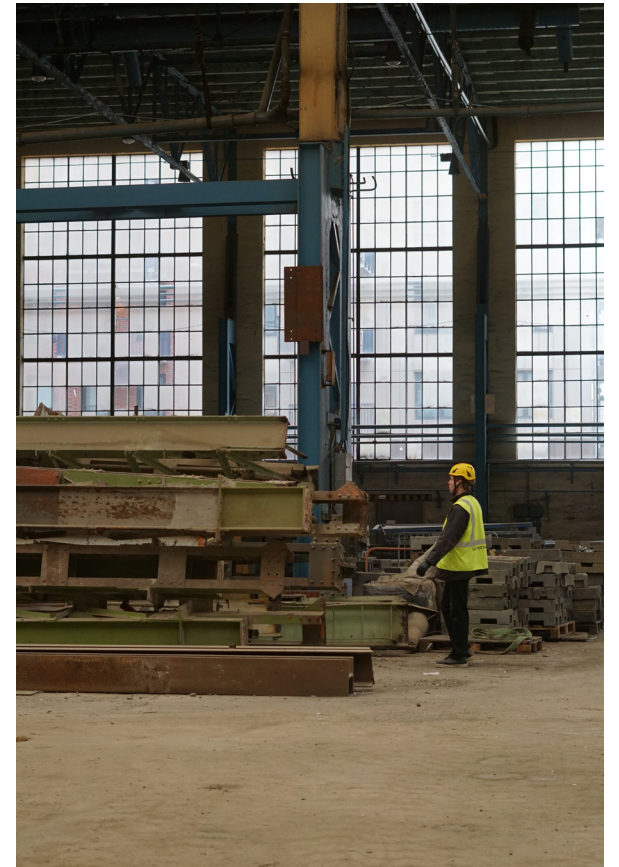
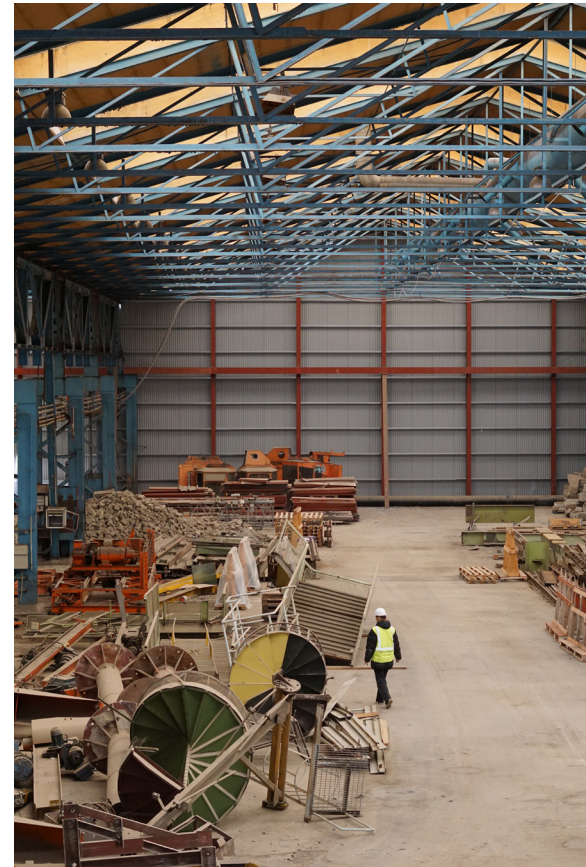
I mitt projekt använder jag mig så gott som enbart av material från två platser i Malmö; Varvsstadens materialbank och Återbyggsdepån.

Varvsstaden är en stadsdel i Malmö som just nu genomgår en stor förändring, från tidigare varvsaktiviteter under kockums storskaliga arbete till att erbjuda bostäder, arbetsplatser, restauranger och nöjen. Materialbanken är Varvsstaden ABs (Peab) egna lagerplats där demonterat byggnadsmaterial kan lagras inför återbruk inom Varvsstaden. Här går det att hitta allt från tegelstenar, träskivor och regler till hela byggnadsdelar som spiraltrappor, stålbalkar och cykelställsskjul.

Återbyggsdepån är ett samarbete mellan Malmö stad och Sysav och fungerar som en byggvaruhandel där de enbart säljer återbrukat material som både privatpersoner och byggföretag kan skänka genom närliggande återvinningscentraler eller direkt till återbyggsdepån. Även här finns en stor variation av material, både sett till volym och kvalitet, med stora högar av olika tegelsorter, takpannor, toalettstolar, köksvaskar, dörrar, skruvar och muttrar.

Materialbanker är vägen framåt för återbruk av byggnadsmaterial. Inför Nyhamnens kommande utveckling är det viktigt att en materialbank tidigt etableras i området. Att genomföra materialinventeringar av existerande byggnader i förtid är en fördel - det skulle göra det möjligt att redan i planeringsstadiet av en rivning starta planeringen av möjligt återbruk av det demonterade byggnadsmaterialet.

En risk med det tillvägagångssättet är att rivning skulle kunna motiveras med att byggnadsmaterialet går att återbruka, alltså att fler byggnader då rivs. Det är alltid mer hållbart att inte riva, att spara så mycket som möjligt. Det krävs resurser även för att riva och existerande byggnader har redan gjort sin stora klimatpåverkan under materialtillverkning och byggnation. *“Det problematiska ligger i att betrakta resurser enbart som de material och komponenter som utgör en struktur, eftersom detta kan leda till att byggnader främst ses som materialförråd att plocka byggdelar från. Det verkliga fyndet är helheten och rumsligheterna som materialen har gett upphov till.”* (Håkansson, Jörgensen, Lindberg, Molden, 2025). Byggnader rivs idag oavsett men det är viktigt att inte återbruk används som ett svepskäl för att lättvindigt få igenom en rivning.

s.25: Övre foton från Varvsstadens materialbank. Nedre foton från återbyggsdepån.

Affordance

Begreppet Affordance, introducerat av James J. Gibson inom perceptionsteorin handlar om hur miljöer erbjuder möjligheter till handling för individen (Manolakelli, 2025).

“a rock may afford sitting to a human, but not to a fish. A ladder affords climbing, but only to someone physically able and socially permitted to climb it. Importantly, affordances are relational. They do not exist solely in the object or in the mind of the perceiver, but in the dynamic relationship between the two.”

- Archontia Manolakelli, 2025

En affordance är alltså inte en objektiv egenskap hos ett ting, utan något som uppstår i samspelet mellan kroppen och dess omgivning. En central aspekt av Gibsons affordance är att det uppfattas direkt genom perception, snarare än genom en medveten tolkning eller intellektuell analys av omgivningen. När jag ser ett dörrhandtag förstår jag direkt att dörren kan öppnas med det. Samma sak gäller att jag kan sätta mig på en stol, luta mig mot en husvägg eller hålla i ledstången när jag går i en trappa. Det innebär även att arkitektur och design förstås, av brukaren, till stor del genom sina handlingsmöjligheter. Arkitektur blir på så sätt en form av design för handlingsmöjligheter.

s.26: Foton från Varvsstadens materialbank.

Minnen

"If you think of Brick for instance you say to Brick 'what do you want brick?' and Brick says to you 'I like an arch' and if you say to Brick 'Look arches are expensive and I can use a concrete lintel over you, so what do you think of that brick?' Brick says 'I like an arch'. And it's important you see, that you honor the material which you use, (...). You can only do it if you honor the brick, and glorify the brick instead of just shortchanging it."

- Louis Kahn, 2003

Enligt Louis Kahn har material en agens, en vilja, ett syfte. Materialet blir enligt Kahn en sorts aktiv deltagare i designprocessen snarare än reducerad till endast en byggnadssten. Tegelstenen säger att den vill vara ett valv, Kahn svarar att idag kan vi använda andra metoder som är smidigare och billigare. Men att tegelstenen vill vara ett valv handlar inte om att det är strukturellt bättre än ett valv i betong. I tegelstenens historiska användning och kulturella betydelse har just valvet varit centralt. Att hävda att det är det tegelstenen vill är att lyfta materialets historiska kontinuitet och på så sätt, enligt Kahn, hedra materialet.

Om material har en agens, funderar jag kring vad det innebär för återbrukat material. Ändras agensen när materialet har patina som skvallrar om tidigare bruk? Juhani Pallasmaa skriver om materialets koppling till tid och historisk kontinuitet genom användandet av byggnader.

"Natural materials express their age and history, as well as the story of their origins and their history of human use. All matter exists in the continuum of time; the patina of wear adds the enriching experience of time to the materials of construction."

- Juhani Pallasmaa, 2005

På samma sätt som Kahn menar att materialet har en agens tolkar jag det som att Pallasmaa menar att materialet har ett minne, eller är en minnesbärare inom arkitektur. Patina uttrycker tidens gång och vittnar om det liv som utspelat sig i rummen. Pallasmaa närmar sig på så sätt även Hawlbachs resonemang om att minnet är rumsligt förankrat och menar på att arkitektur och fysiska miljöer utgör grunden för våra minnens form (Pallasmaa, 2005). Därmed lyfter han även materialens närvaro som mer än bara en bakgrund till våra liv. Material och fysiska miljöer utgör alltså platser där våra minnen, individens och det kollektiva, utspelar sig men de bär även på egna berättelser, dels genom ett historiskt och kulturellt perspektiv men även genom sin patina som bevis på bruk.

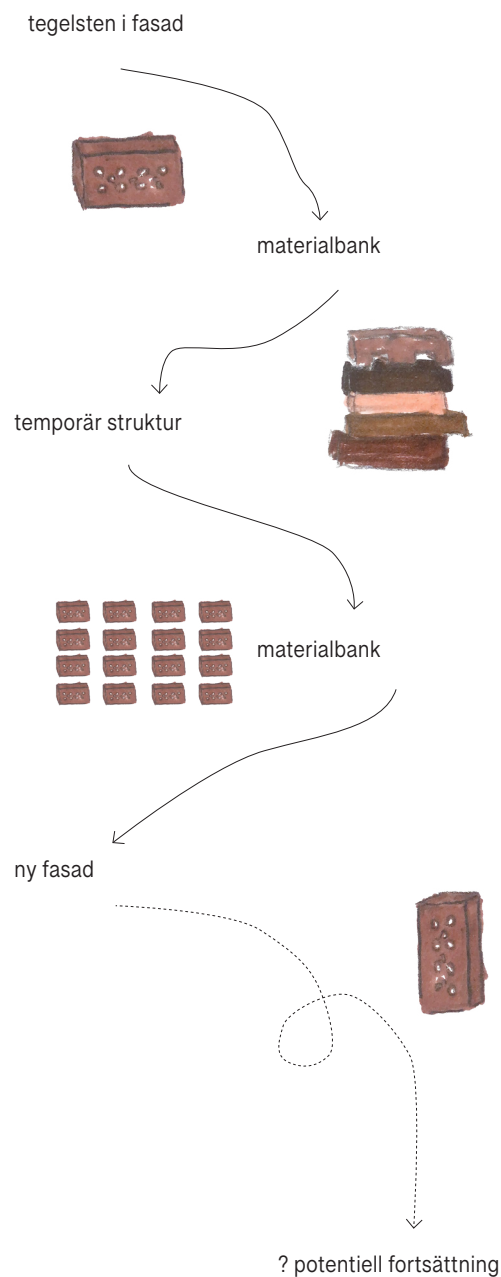
Samtidigt så är upplevelsen av material aldrig helt universell. Likt Gibsons teorier om affordance så präglas vår uppfattning av materialet av våra egna erfarenheter och det kollektiva minnet. Den direkta perceptionen av en tegelsten är för mig förankrad i andra referenser än hos någon annan. Materialets agens eller vilja är därför inte en sanning utan något som uppstår i mötet mellan materialet och människan.

Jag reflekterar över om det innebär att återbrukat material kan erbjuda en annan typ av affordance, som inte är en funktionell handling utan snarare reflekterande handling. Kan det bjuda in till tankar om tid, då, nu och sen? I så fall handlar gestaltning med återbrukat material inte bara om materialets fysiska möjligheter utan även om vilken typ av berättelse det kan förmedla.

Materialet och mellan användning

Återbrukat material lämpar sig bra som byggstenar i temporära strukturer som inte är menade att stå för all framtid. Då kan ofta en högre tolerans för materialens variation accepteras. Det temporära kan fungera som en testbädd, där materialets möjligheter och begränsningar kan utforskas i full skala.

Materialet behöver inte bara lagras passivt i en materialbank. Genom temporär användning av materialet kan det lagras med en funktion; stenblock kan bli sittplatser, betongplattor landskap och tegelstenar staplade i en ny fasad för att senare tas ner igen. Det som används nu kan alltså användas om, om, och om igen i både temporära och mer permanenta strukturer.

bastufasad

marksten

marksten

Bastu, Hägersten
Studio Näv

Under renoveringen av Riksdalstorget i Hägerstensåsen används betongblocken från markläggningen tillfälligt som väggar i en temporär bastu. När markarbetet är klart återgår betongblocken till att vara markläggning på torget.

Barn again, Köpenhamn
Tom Svilans & THISS Studio

En paviljong på Köpenhamns arkitekturbiennal 2025s tema: Slow down. Timmervirke har demonterats från en lada för att här utgöra en plats för kontemplation i staden. Virket är uppmått, katalogiserat och märkt med en form av material-id för framtida möjligheter.

Inside out, Downside up, Köpenhamn
Slaatto Morsbøl

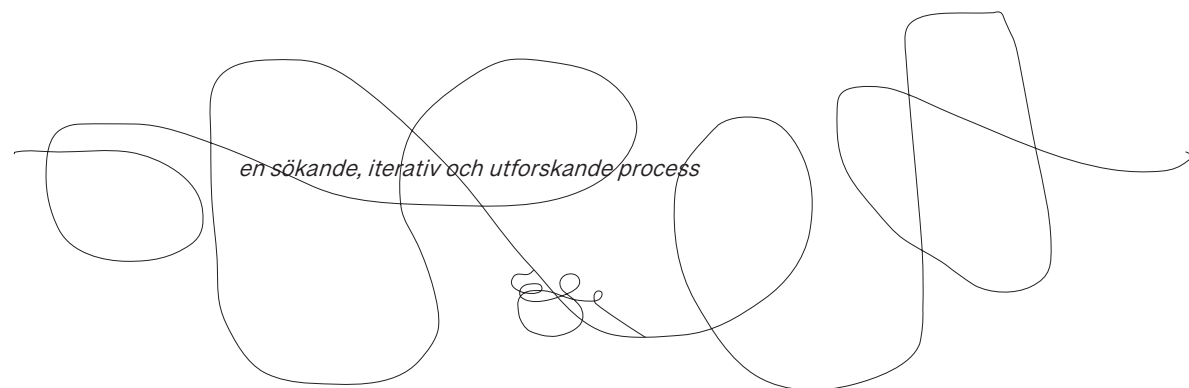
Även denna en paviljong från samma biennal. Paviljongen består till stor del av återbrukat material. Utforskar teman som taktil och sensorisk upplevelse kopplat till materialet. Förkroppsligar temat Slow down genom att ett långsammare arbete med materialet möjliggör nya användningssätt.

Att återbruka material, en metod

Att enbart använda sig av återbrukat material som finns tillgängligt här och nu innebär att nöja sig och acceptera de kvaliteter som materialen har. Om inte desto mer låta sig inspireras av det som finns, vad det kan bli och hur det kan komponeras med andra material som finns till hands. Gestaltningen följer begränsningen eller *form follows availability*. Metodbegränsningen blir i det här fallet ett verktyg för nya kompositioner med gammalt material.

Att arbeta med materialet har till stor del inneburit att inventera vad som finns tillgängligt i de utvalda materialbankerna för att kunna arbeta med det i gestaltningen. Dokumenterandet har bland annat inneburit fotografering, mätning, skissande och ritande. Ju mer tid jag spenderat med materialet desto fler idéer om potentiella framtida användanden har visat sig. Jag arbetar på intuition, skriver ner tankar och försöker fånga materialets essens i dokumentationen.

Arbetsprocessen med materialet, läsningen av mellan användning och senare platsanalysen har varit en sökande, iterativ och utforskande process.

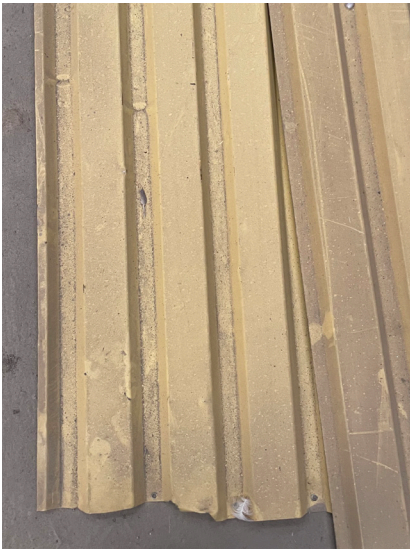
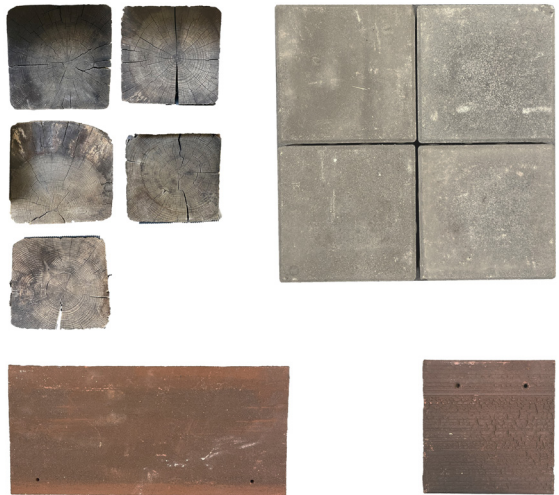
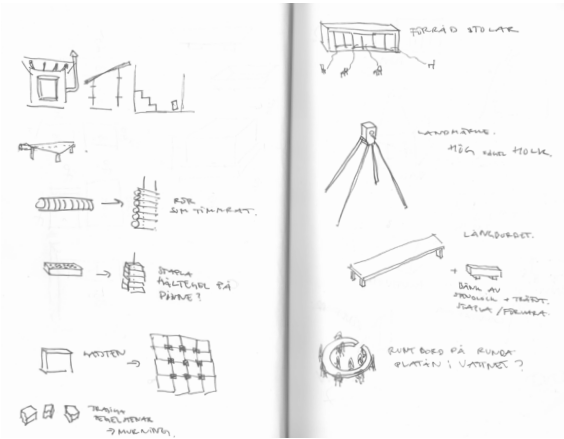

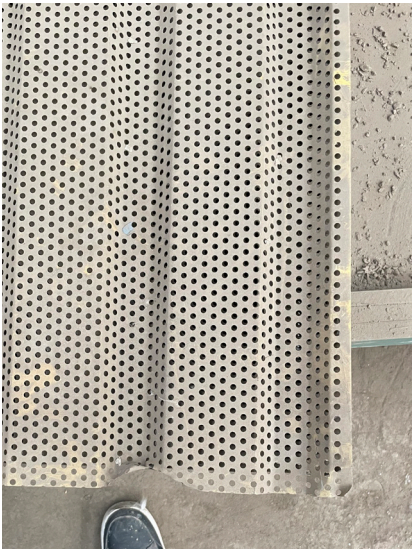
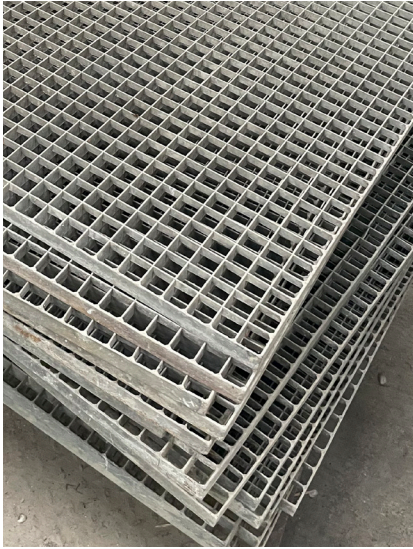
s.33-43 Material från inventering, dokumentation, katalogisering och testande av nya kompositioner.

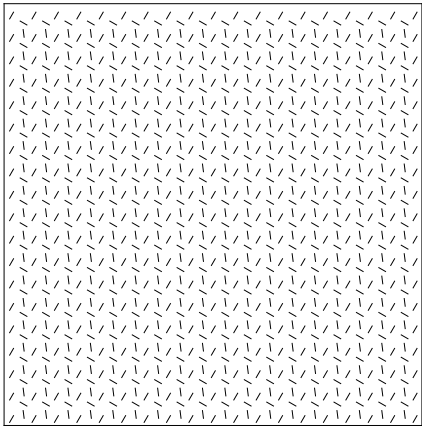
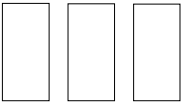
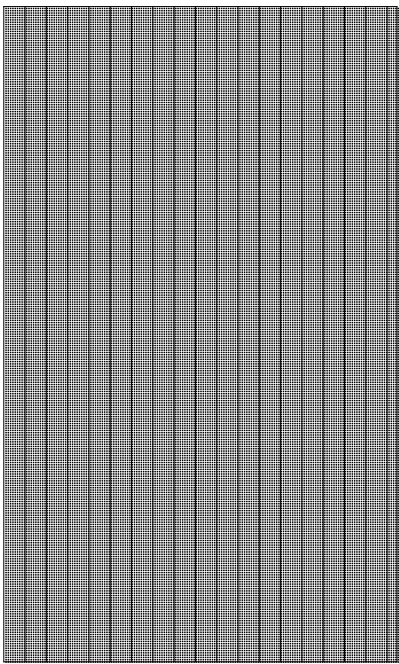
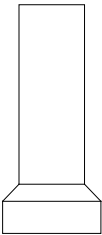
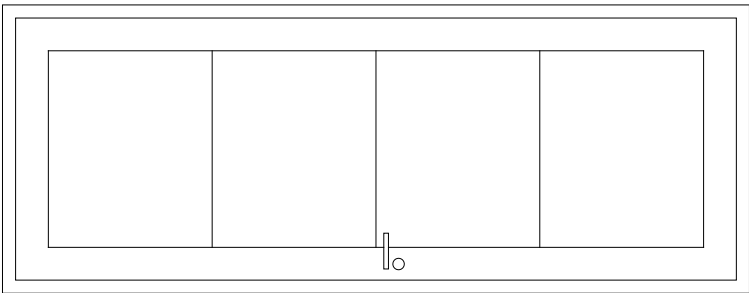
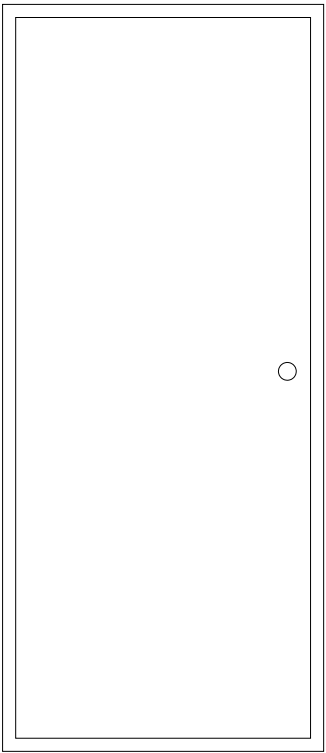
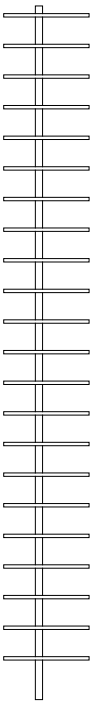
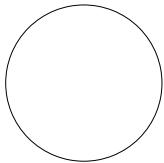
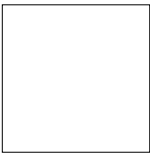
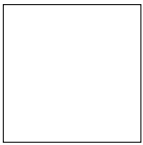
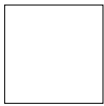
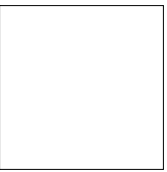
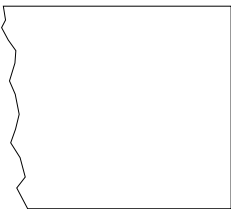
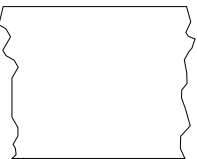
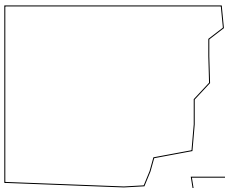
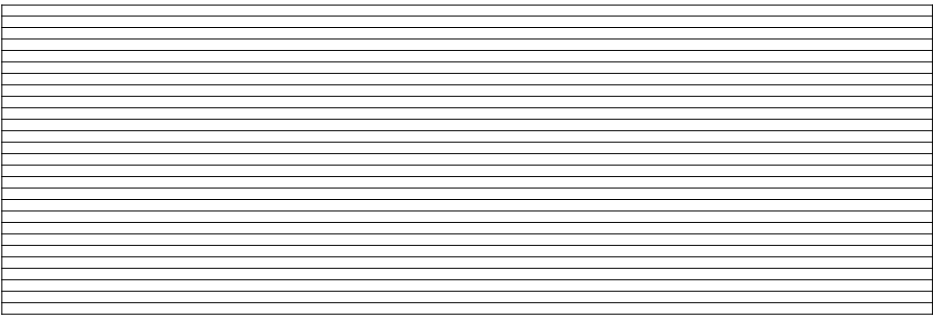
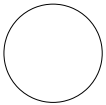
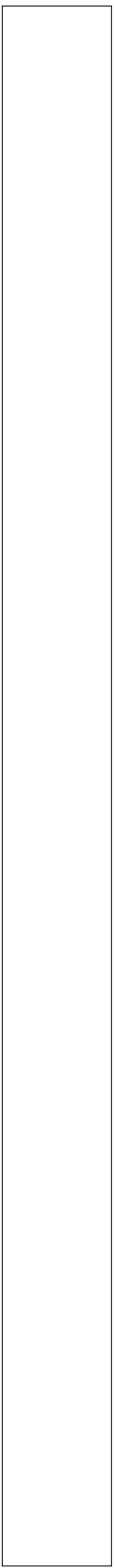
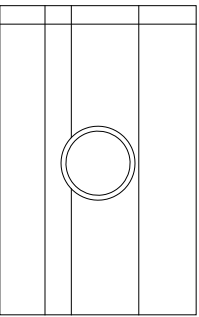
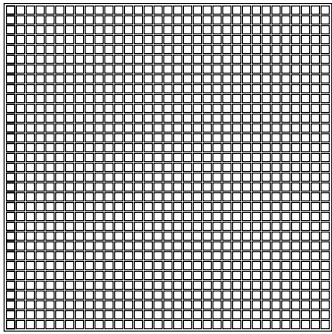
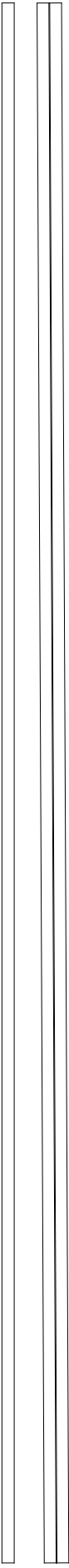

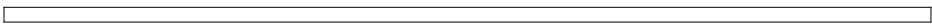
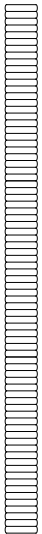
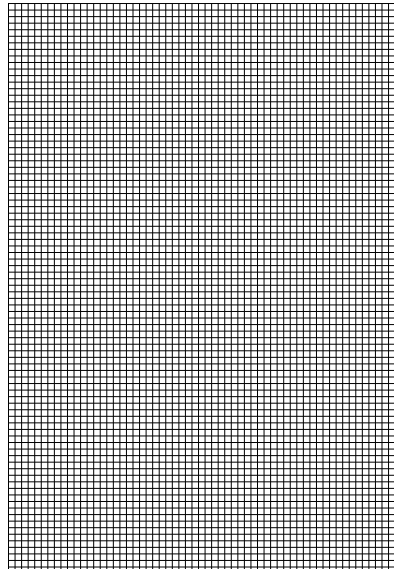
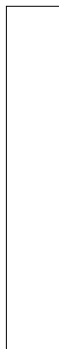
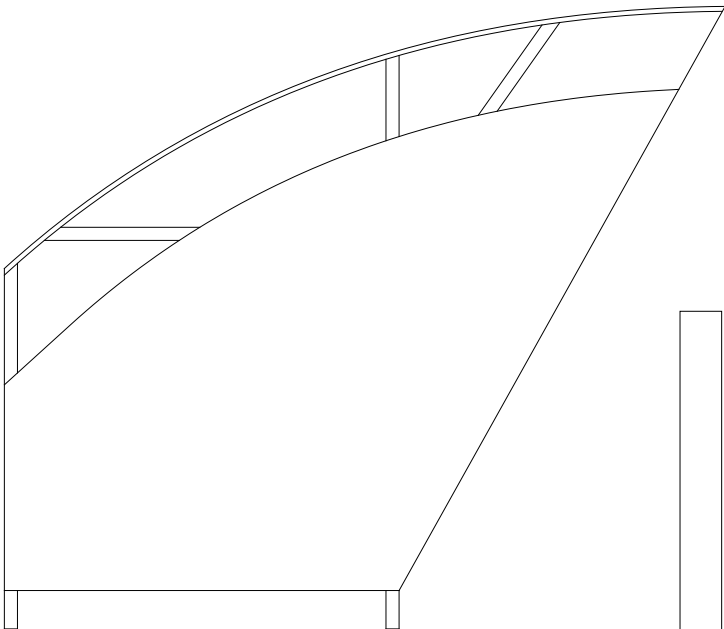
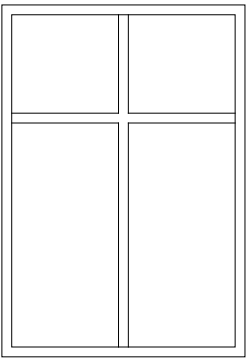
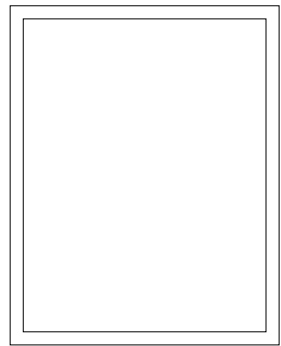
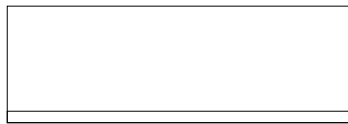
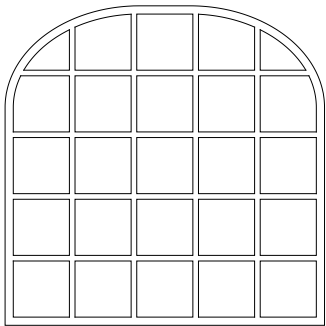
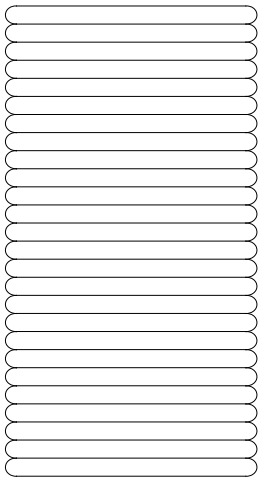
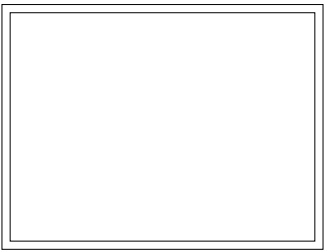
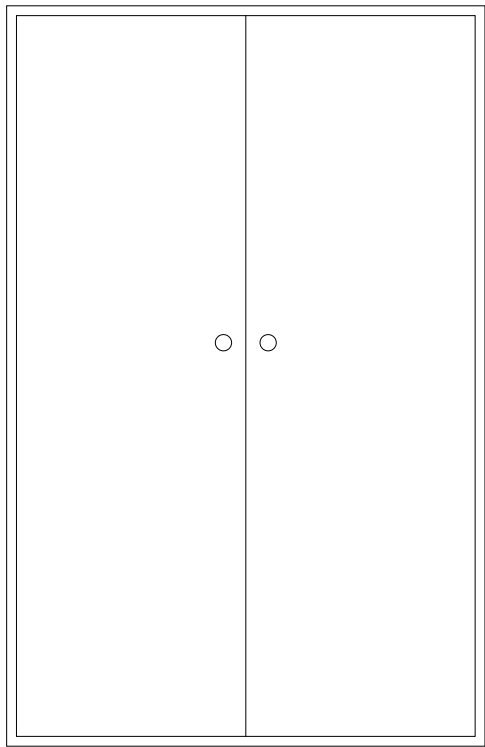
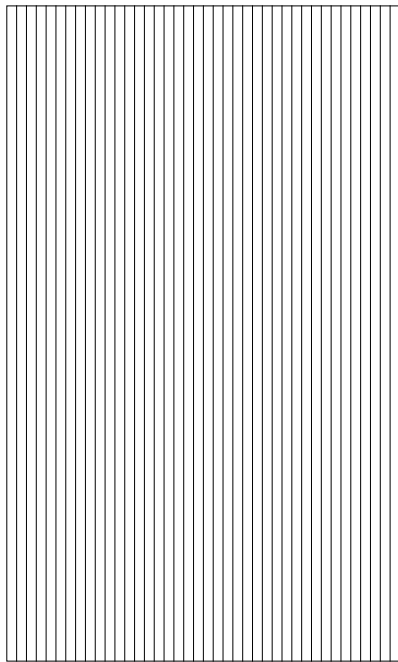
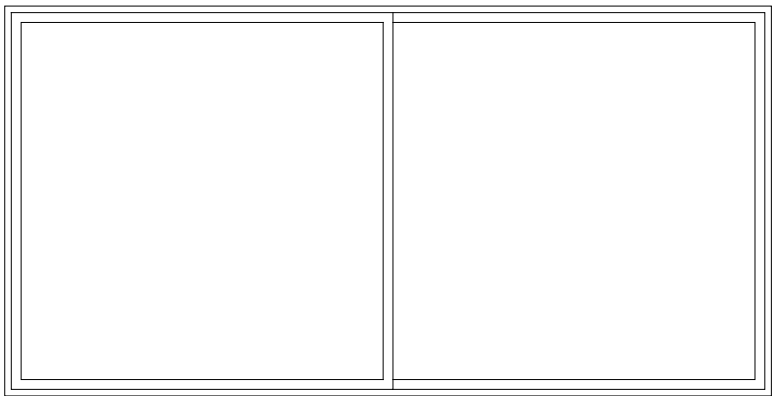
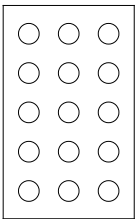
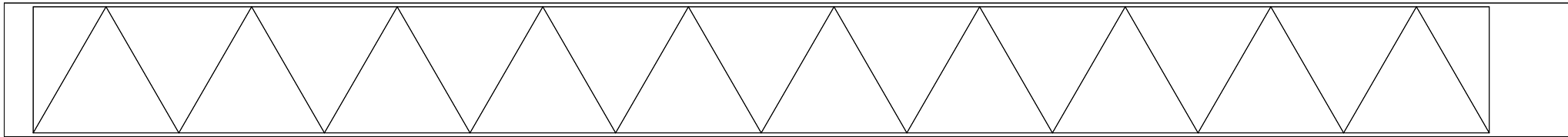
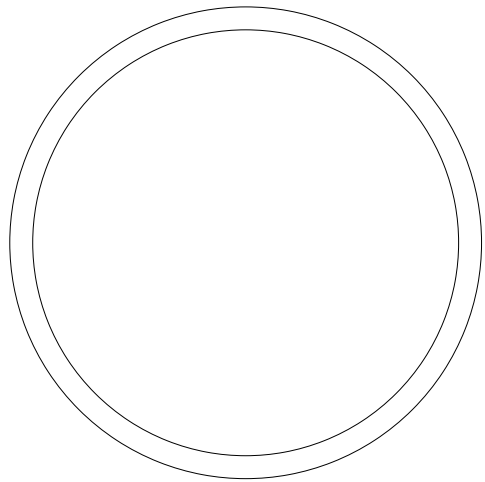
- att mäta
- att skissa
- att skriva
- att leta
- att se
- att känna
- att fota
- att samla
- att inspektera
- att acceptera
- att förvara
- att dokumentera
- att lyfta
- att organisera
- att inspireras
- att testa
- att flytta
- att bära
- att komponera

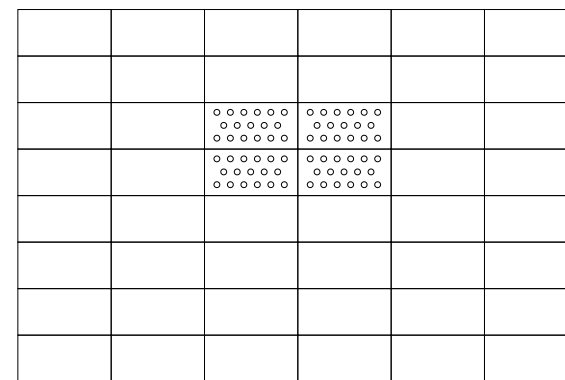
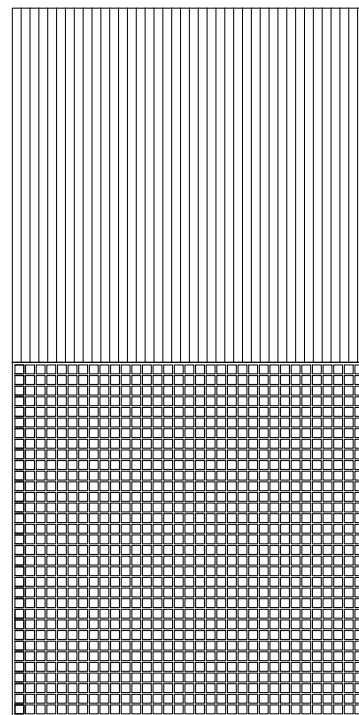
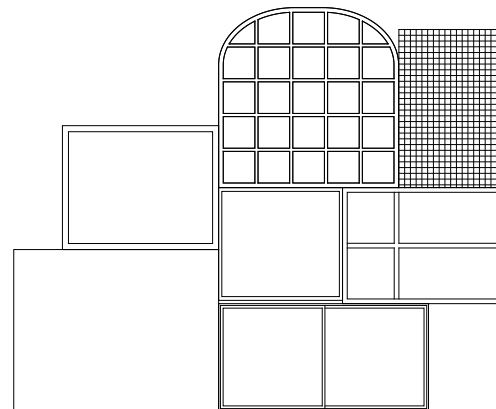
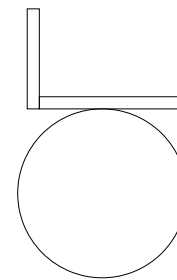
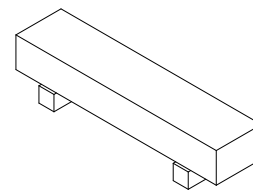
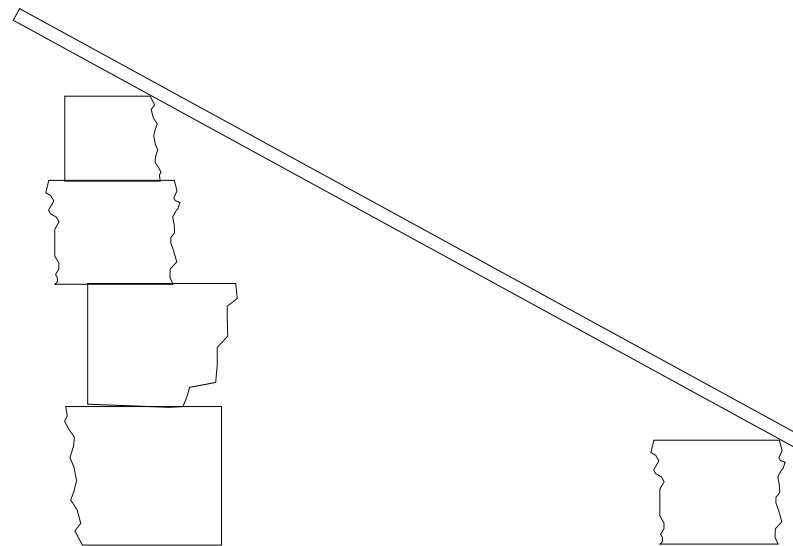
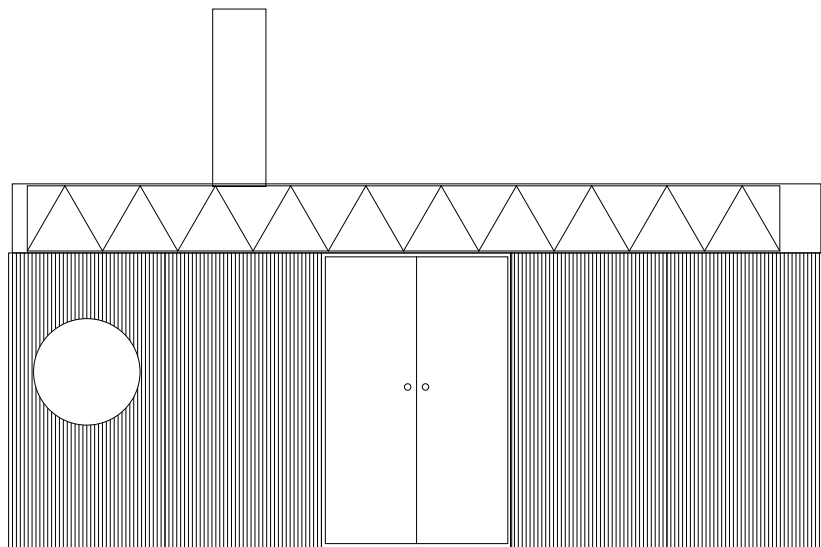
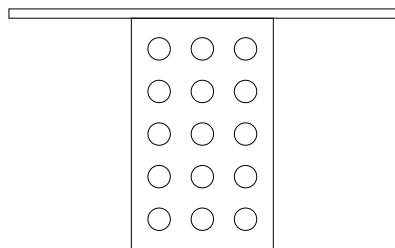
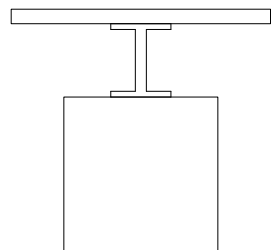
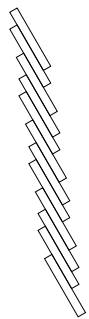
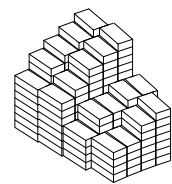
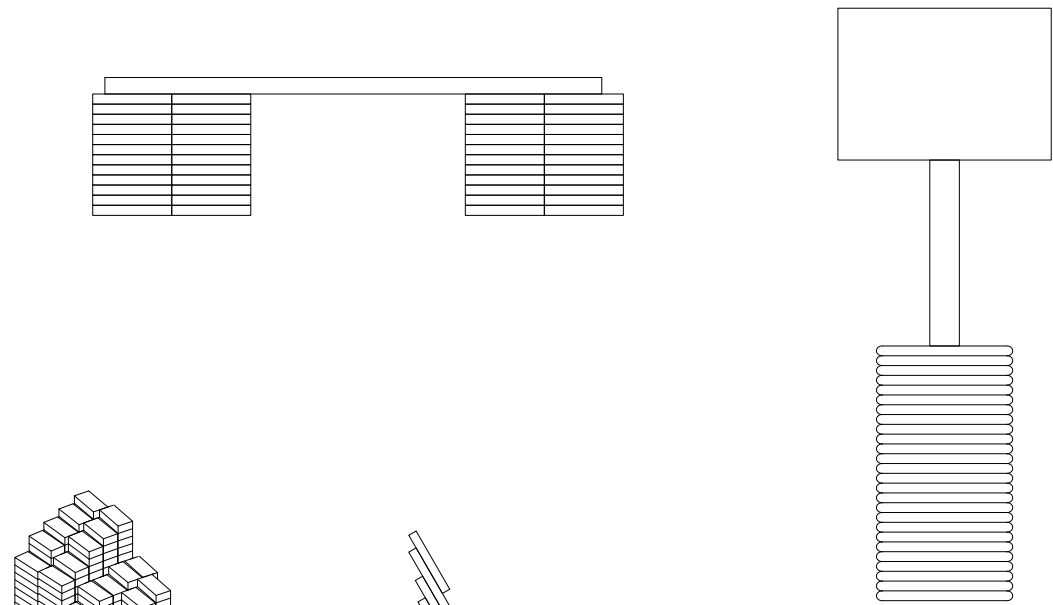
att arbeta med det som redan finns

4. PLATSEN

Projektet tar sin fysiska form i Nyhamnen, Malmö.

Mer precis på den gamla piren för färjeavgångar mellan färjeterminalen och smörkajen.

En plats i väntan, ett sorts vakuum, mellan då och sen.

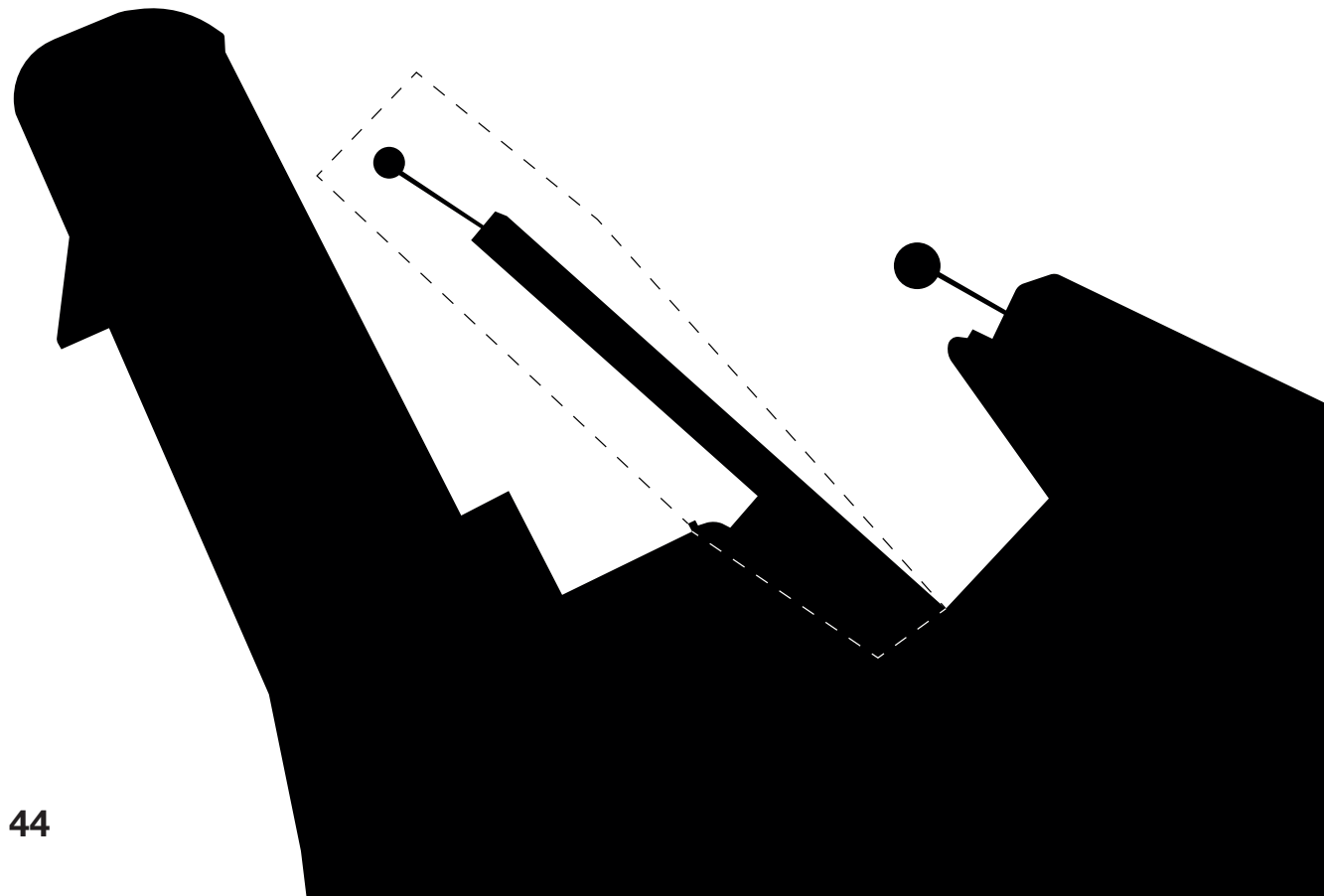
"I 250 år har staden Malmö haft en hamn. I 600 år var Malmö en stad utan hamn. I 12 000 år har det varit en plats där människor levtt."

- Ombyggnadskultur, 2025

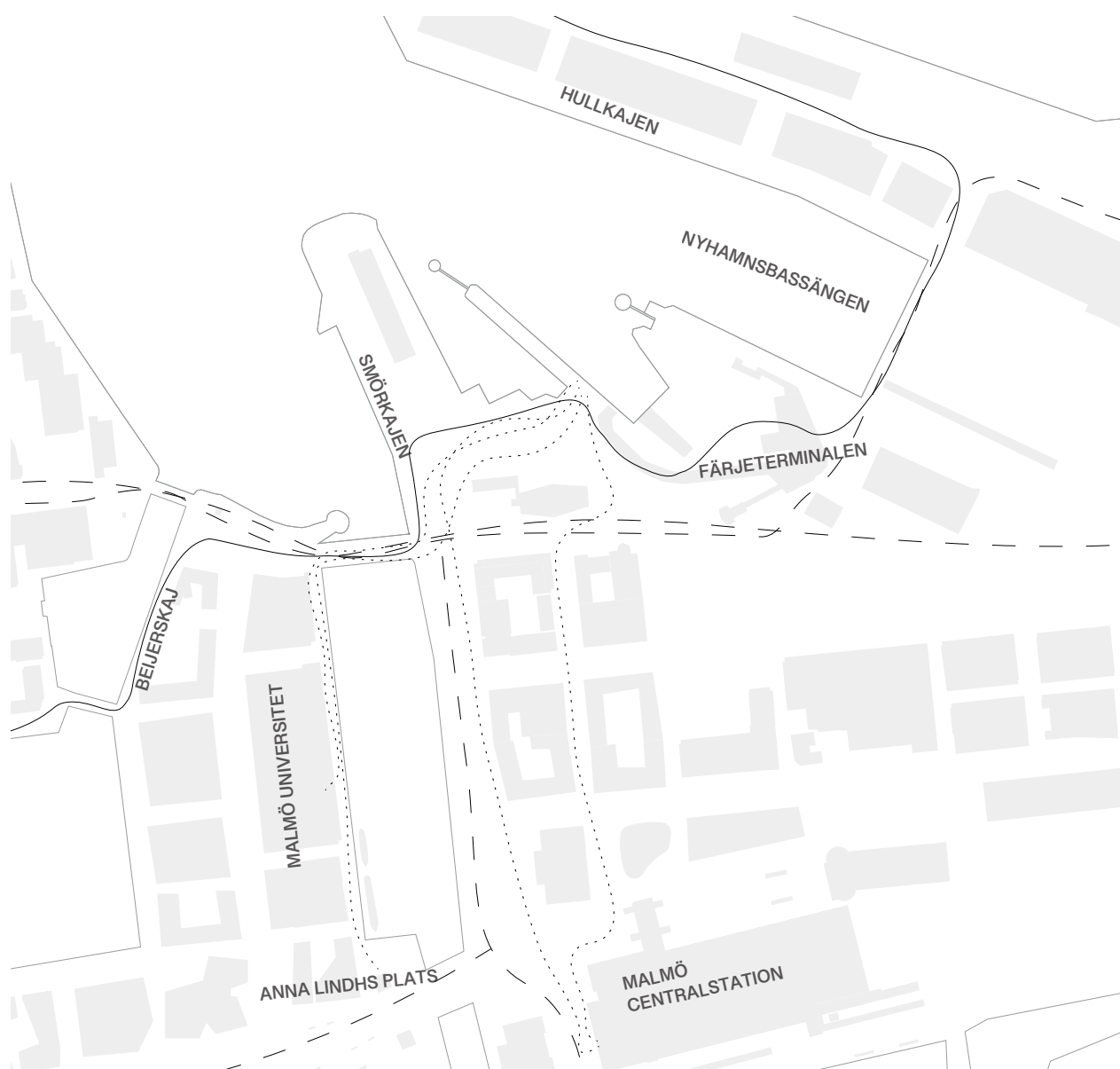
Nyhamnen är ett centralt hamnområde i Malmö. Format av industri, arbete, handel och färjeverksamhet. Längre var det en viktig plats för arbetarstaden Malmö. Ett gränsland där havet mötte järnvägen. Fartygen blev större, hamnen fick flytta för att kunna växa, färjetrafiken upphörde och maskinerna tystnade. Idag ekar stora delar av området tomt, det kantas av höga staket och stora ytor av asfalt breder ut sig, som i bästa fall används som uppställningsplats för bilar.

Bara ett stenkast bort, 400 meter för att vara precis, ligger centralstationen. Vänder vi blicken ser vi Västra hamnen torna upp sig. Läget är väldigt centralt, det är här Malmö stad vill att staden en ännu gång ska möta havet. Vi kan redan idag se stora gula skyltar med visionsbilder som skvallrar om framtiden:

"Där här är Nyhamnen. En ny stadsdel med 9000 bostäder och 21 000 arbetsplatser."

Geografiskt makerar platsen en brytpunkt mellan Nyhamnens norra och södra del. Den södra delen består av kontor, bostäder, malmö centralstation, det gamla posthuset och nybyggda höghus. Den norra delen består av stora asfalterade ytor, silos, industribyggnader, lantmännens verksamhet och rester efter en färjeterminal. Som brytpunkt är platsen lättillgänglig från den mer etablerade södra delen men har samtidigt karaktären av den norra delen och erbjuder en talande utsikt över nyhamnsbassängen mot industribyggnaderna på hullkajen.

Prickad linje visar gångväg från Malmö C, Malmö Universitet och Anna Lindhs Plats.

Streckad linje visar cykelstråk vanligen använda vid pendling.

Heldragen linje visar potential för vattennära promenadstråk från varvsstaden, via beijerskaj, smörkajen, förbi den valda siten och vidare genom färjeterminalen och ut på hullkajen.

1.

2.

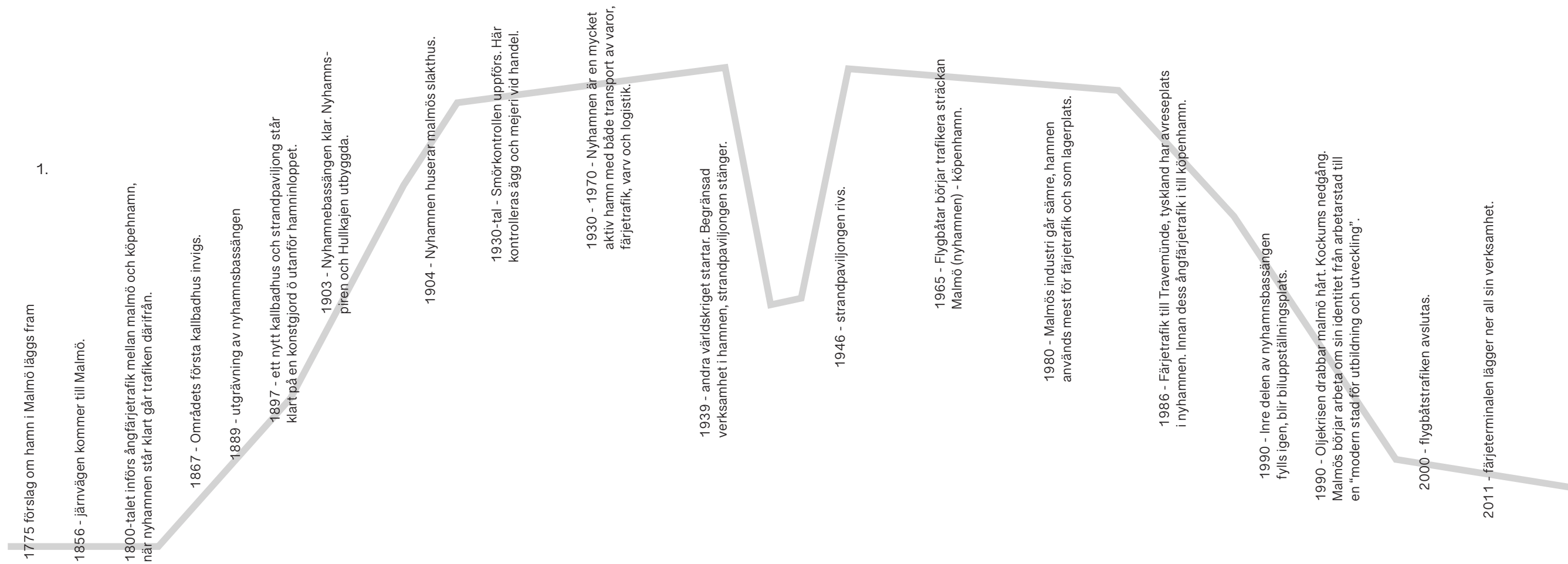

3.

4.

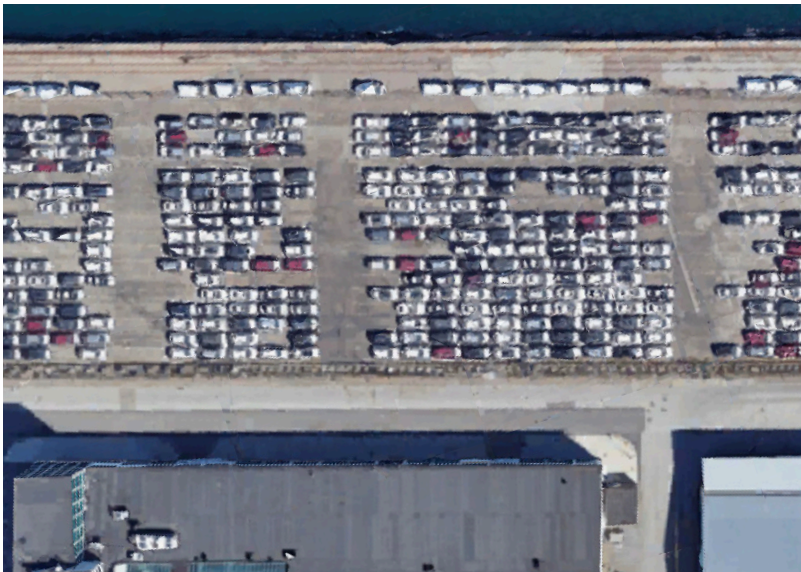
1. Utgrävning och uppbyggnad av Nyhamnen, 1903.
Foto: Viktor Roikjer
2. Kranar och räls, 1914. Foto: Hamndirektionen
3. Strandpaviljongen, 1929. Foto: Hamndirektionen
4. Hamnarbete, 1962. Foto: Stadsbyggnadskontoret

1. Uppgång och fall för Nyhamnens hamnverksamhet (Malmö stad, 2023).
 2. Hur hamnen har vuxit och förändrats över tid (Malmö stad, u.å.)

1.

2.

3.

4.

- 1. Stora tomma ytor, kantade av staket.
- 2. Stora ytor används som uppställningsplatser för bilar.
- 3. Bilramp vid färjeläget, kvarlämningar från en svunnen tid. (Foto: Google, u.å.)
- 4. Färjeterminalen, pågående mellan användning i Nyhamnen, bland annat med en urban skog. (Foto: Team Layered, 2024).

1.

2.

3.

“Där här är Nyhamnen. En ny stadsdel med 9000 bostäder och 21 000 arbetsplatser.”

I översiktsplanen från 2019 kan vi läsa hur Nyhamnen ska bli en global stadsdel, ett viktigt besöksmål och mötesplats. Ett fåtal utvalda byggnader ska bevaras, de flesta industrihallarna ska rivas och ett stort antal nya, höga byggnader ska byggas. Det finns ett stort fokus på mötet med vatten, vattenaktiviteter, ny småbåtshamn, livfulla kajer med sociala mötesplatser och en förbättrad vattenkvalitet för att i framtiden erbjuda stadsbad (Malmö Stad 2019).

Sedan översiktsplanen kom har ett flertal styrdokument för området tagits fram, nu senast i december 2025 kom en guide till genomförandet av fördjupad översiktsplan. Där kan vi läsa hur Malmö stad vill öka det temporära användandet av mark, lokaler och befintliga strukturer för att fungera som en katalysator för området.

PLATSANALYS

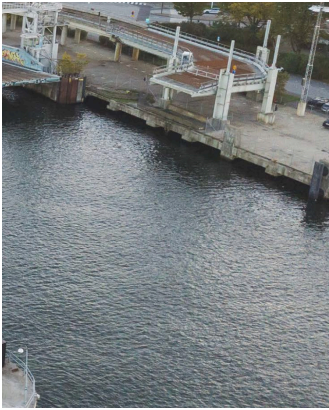
1.

skyddat vatten

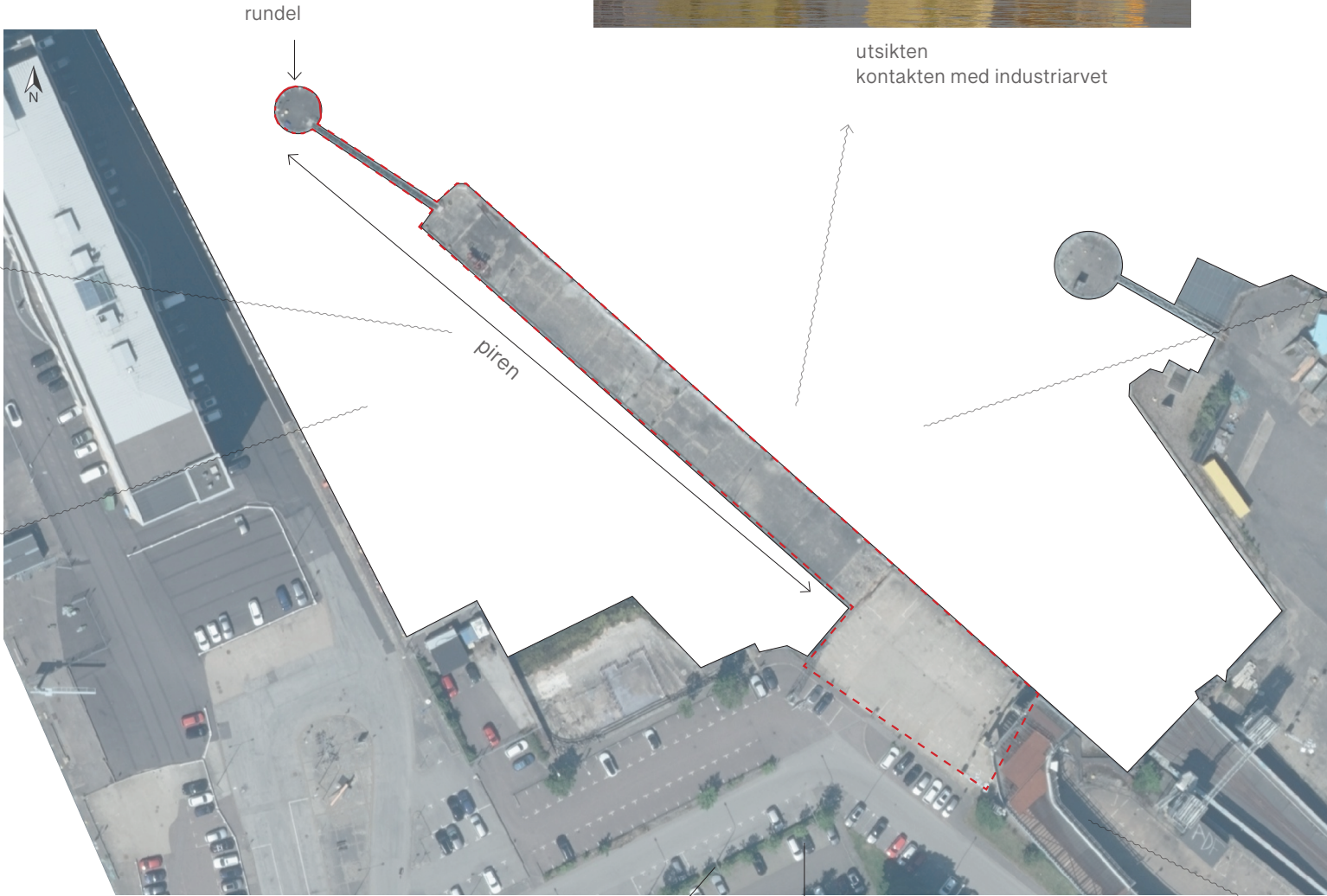

utsikten
kontakten med industriarvet

2.

öppet vatten

3 min gång till
Orkanen, Malmö Universitet

5 min gång till
Malmö c

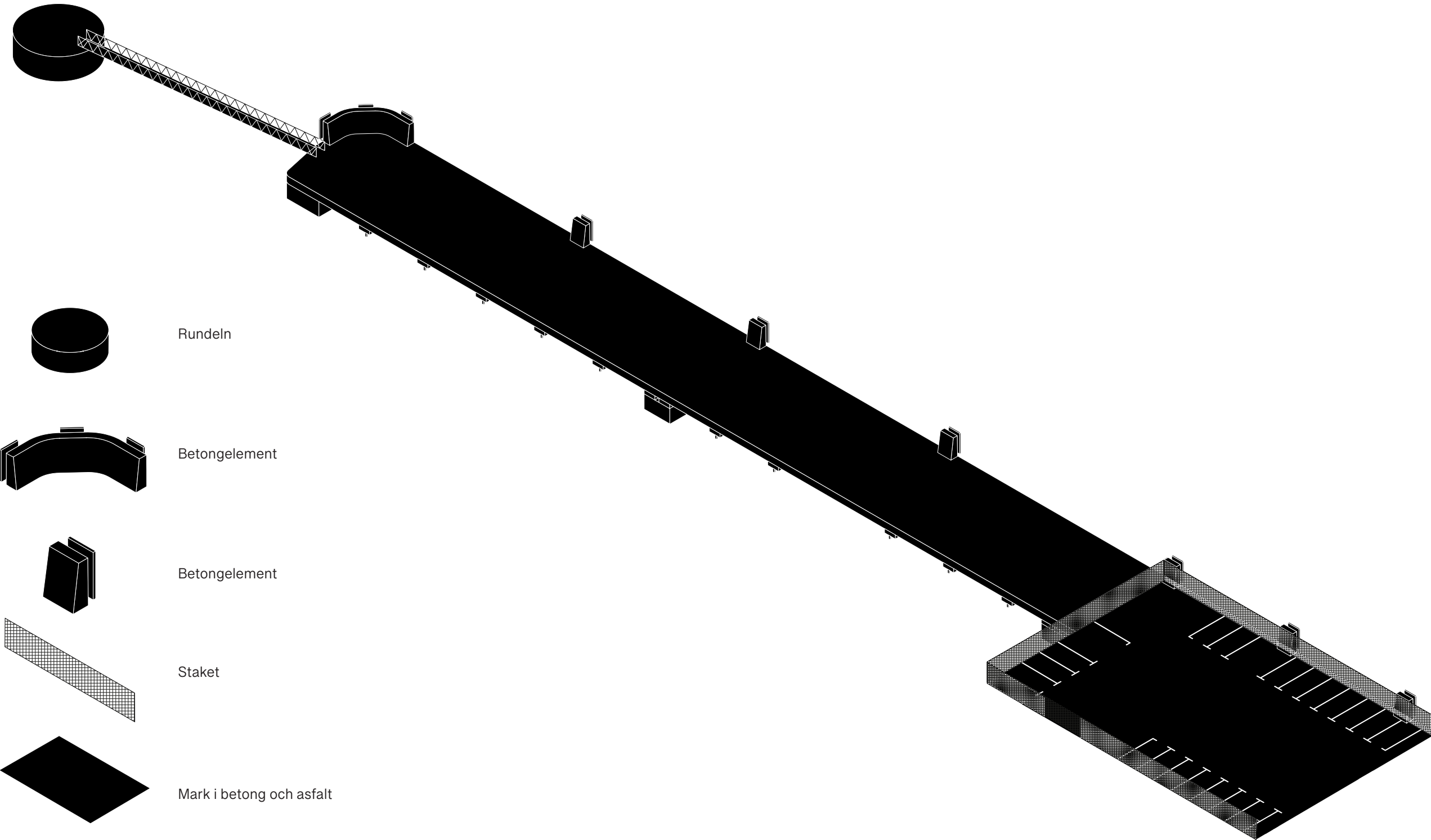
3.

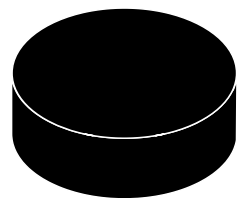
bredvid gamla färjeterminalen

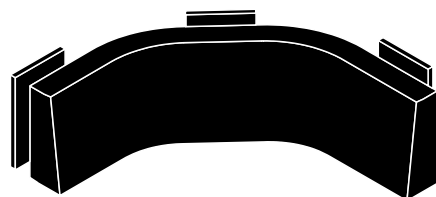
1. Foto: Layered, 2024.
2. Foto: Layered, 2024.
3. Foto: Hussein El-alawi 2024

PLATSENS FYSISKA KARAKTÄR
OCH ARTEFAKTER

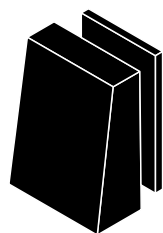

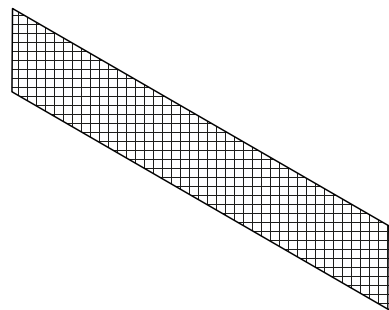
1. Rundeln

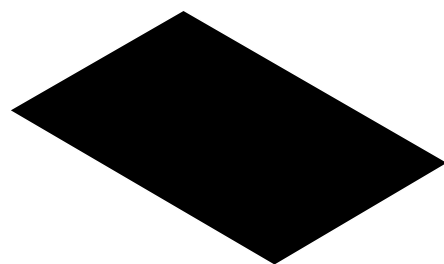
2. Betongelement

3. Betongelement

4. Staket

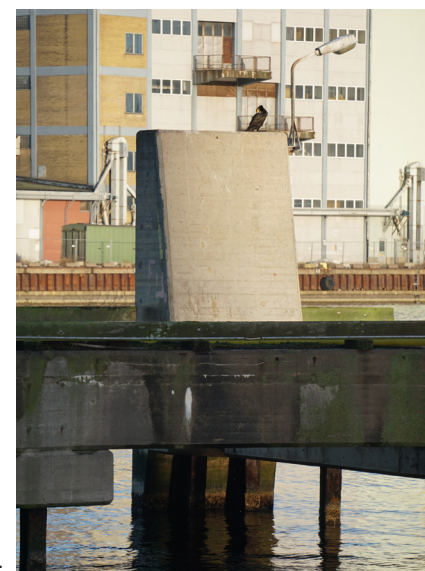
5. Mark i betong och asfalt

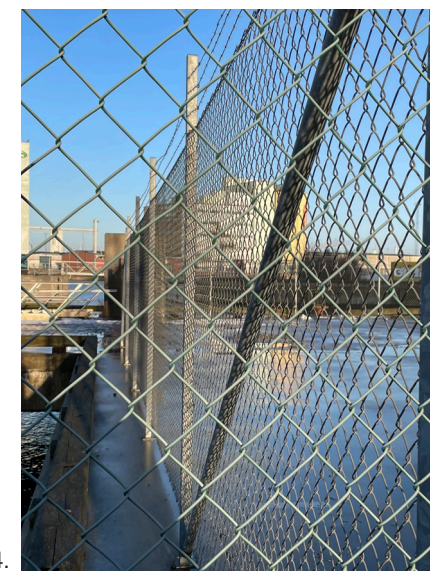
1.

2.

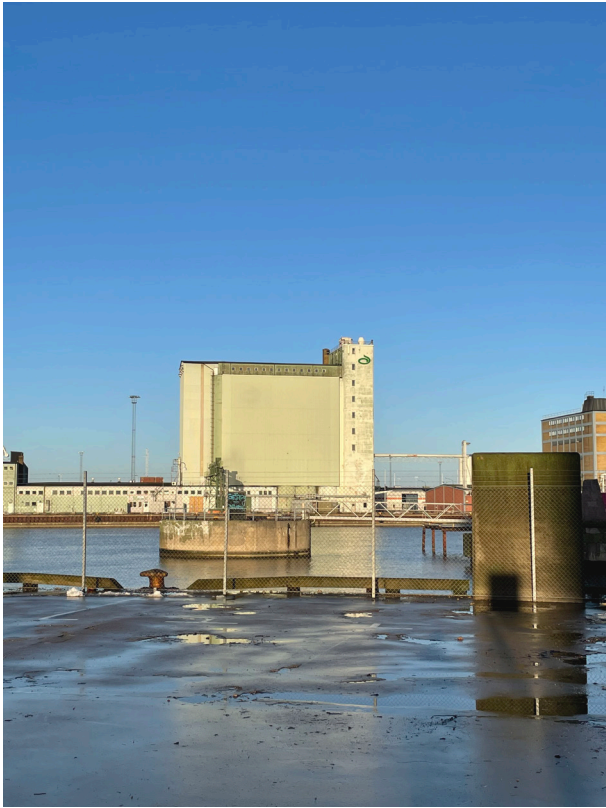
3.

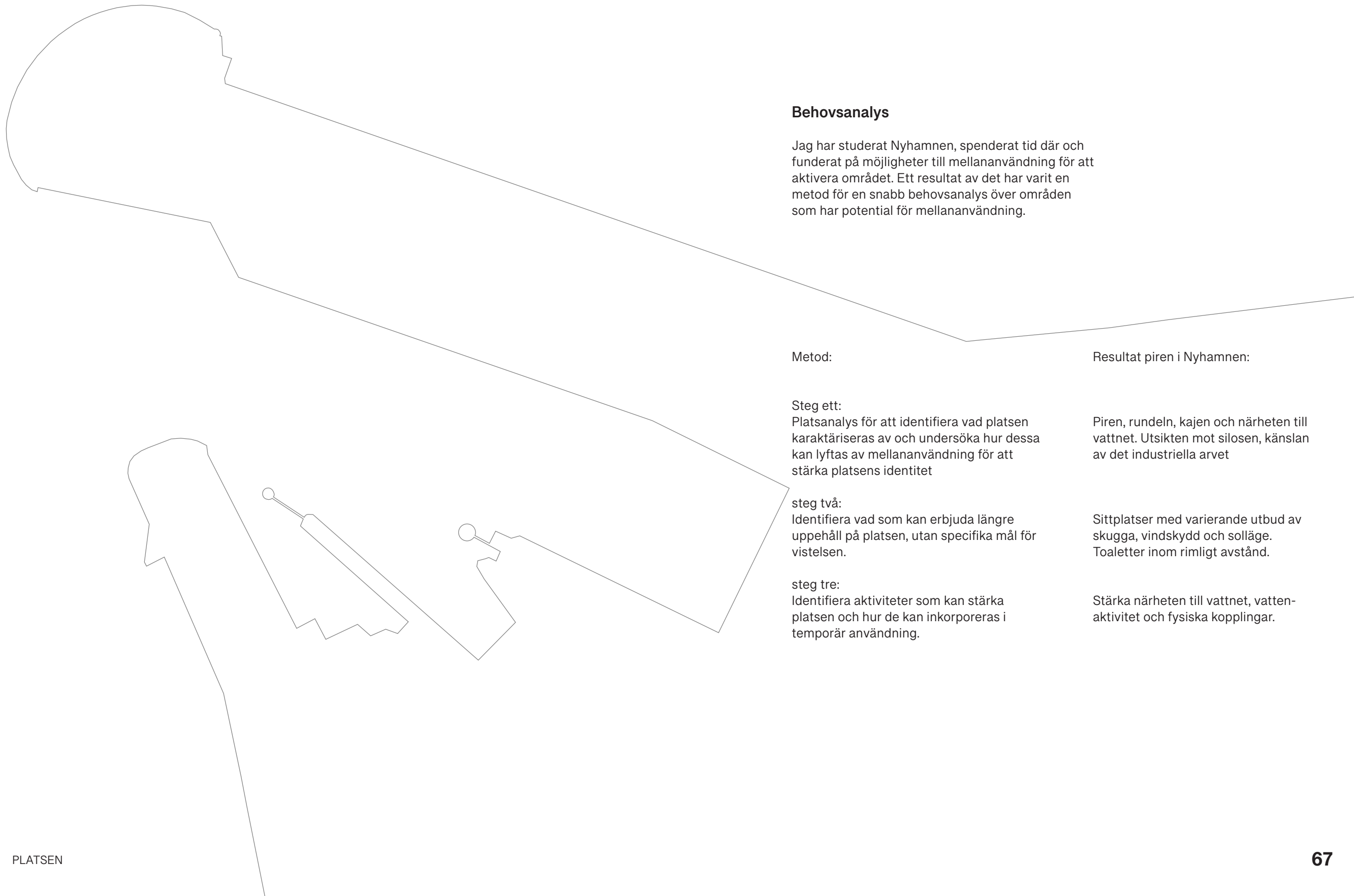

4.

5.

Behovsanalys

Jag har studerat Nyhamnen, spenderat tid där och funderat på möjligheter till mellan användning för att aktivera området. Ett resultat av det har varit en metod för en snabb behovsanalys över områden som har potential för mellan användning.

Metod:

Steg ett:

Platsanalys för att identifiera vad platsen karaktäriseras av och undersöka hur dessa kan lyftas av mellan användning för att stärka platsens identitet

steg två:

Identifiera vad som kan erbjuda längre uppehåll på platsen, utan specifika mål för vistelsen.

steg tre:

Identifiera aktiviteter som kan stärka platsen och hur de kan inorporeras i temporär användning.

Resultat piren i Nyhamnen:

Piren, rundeln, kajen och närheten till vattnet. Utsikten mot silosen, känslan av det industriella arvet

Sittplatser med varierande utbud av skugga, vindskydd och solläge. Toaletter inom rimligt avstånd.

Stärka närheten till vattnet, vattenaktivitet och fysiska kopplingar.

5. GESTALTNINGEN

Gestaltningen är ett förslag efter läsningen av mellan-användning, materialet och platsen.

Läsningen om mellan användning och platsanalysen resulterade i behovsanalysen som kunde vägleda gestaltningen. Gestaltningsprocessen präglades av form follows availability och utgår från de existerande formerna, både i platsen och materialet. I stället för att anpassa materialet efter en förutbestämd form har de tillgängliga materialen fungerat som utgångspunkt för gestaltningen.

De befintliga materialen har testats genom olika kombinationer om och om igen genom skiss och dokumentationsarbetet. Materialets skick, dimensioner och tillgängliga mängd blev avgörande för vad som var möjligt att gestalta.

Resultatet är ett grepp över hela siten för att erbjuda en variation för skala, affordancer och aktiviteter.

Allt gestaltat ses som temporärt och är gjort av materialet från materialbankerna. Den temporära aspekten för med sig begränsningar i gestaltningen. För att det ska gå att genomföra på kort tid och inte kräva långa utredningar av mark och miljö så är projektet strikt hållt till så lite åverkan på befintlig mark som möjligt, alltså inte gräva eller liknande. Detta innebär att varken el eller vatten dras till platsen. Uppvärmning sker via vedeldade värmekällor, belysning av antingen batteri- eller solcellsdrivna ljuskällor och det vatten som finns kommer från vattentankar.

Förslaget verkar för att skapa nya användningar av platsen på kort sikt, bjuda in till längre uppehåll genom nya sittplatser och en mulltoalett samt aktivering av platsen med fokus på vattenaktivitet. Målet är att platsen ska erbjuda nya möjligheter för minnen att skapas.

Marken

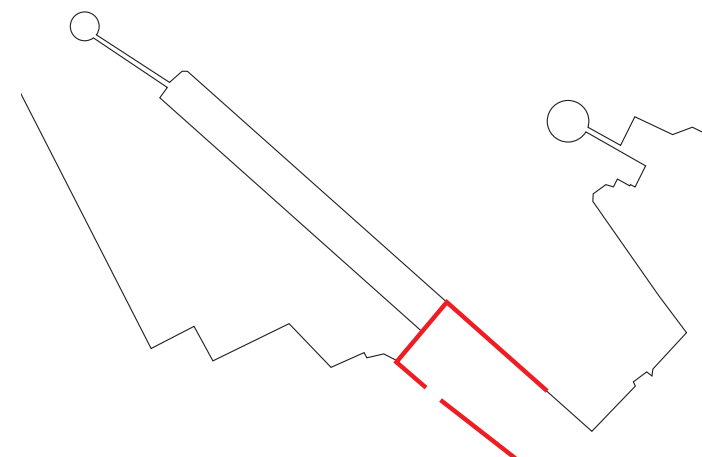
Platsens befintliga kvaliteter och förutsättningar blir utgångspunkten för ett projekt som strävar efter att lyfta platsens värde. Den asfalterade, slitna och lappade marken är viktig för platsen, därför placeras tilläggen direkt ovanpå marken utan att förändra den. Som tidigare nämnt finns det fördelar med att undvika markarbete men det är alltså också viktigt för platsens karaktär att marken inte förändras i det här projektet. Tilläggen samspelar med marken som den ser ut idag och mellan användning lämnar så lite spår som möjligt när den tas bort.

STRATEGI:

1.

Tillgängliggöra

Öppna upp platsen genom att ta bort befintliga staket.

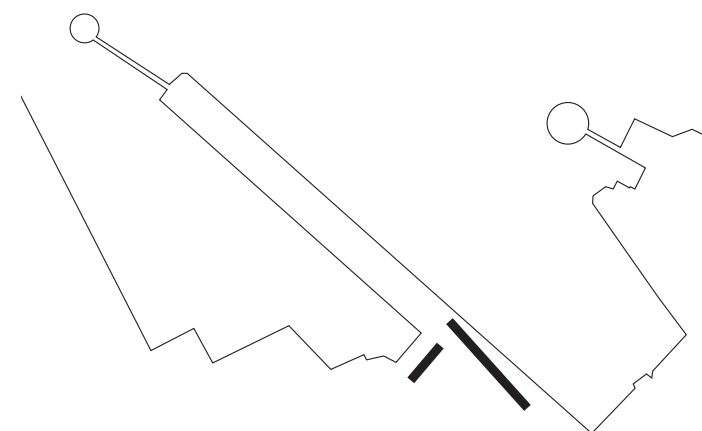
2.

Koncept

Skapa nya förutsättningar på platsen med olika karaktär.

Styra rörelse.

Förhöja pirens karaktär genom att skärma av platsen innan från vattnet.

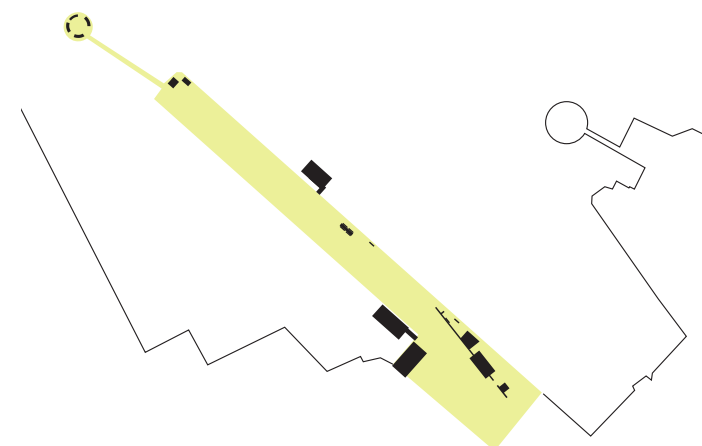
3.

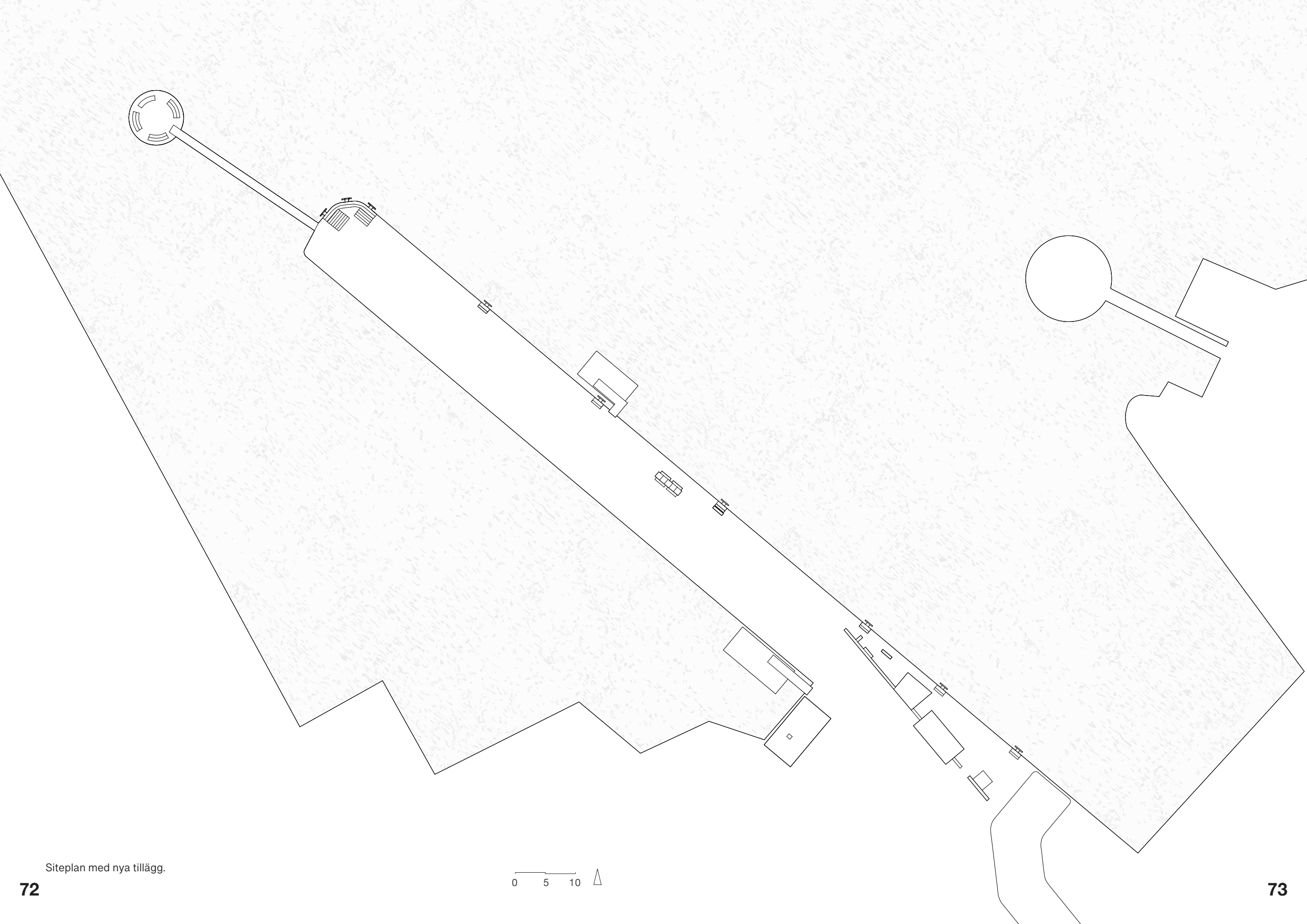
Gestaltat förslag

Ny identitet. Platsen aktiveras med interventioner i olika skalor.

Sittplatser, bord, flytbryggor och olika aktiviteter erbjuder möjligheter för både korta och långa uppehåll på platsen.

Ny, närmre kontakt med vattnet.

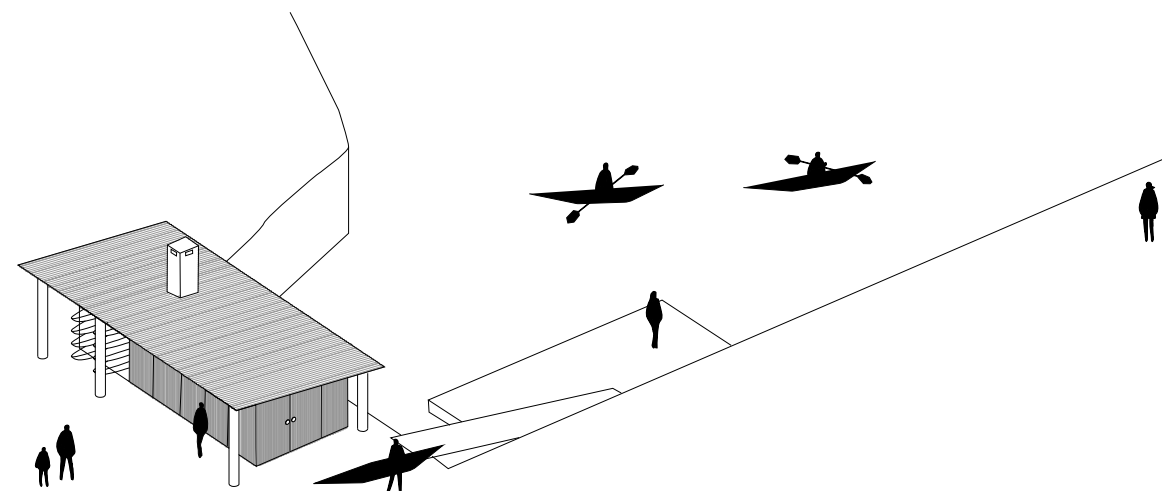
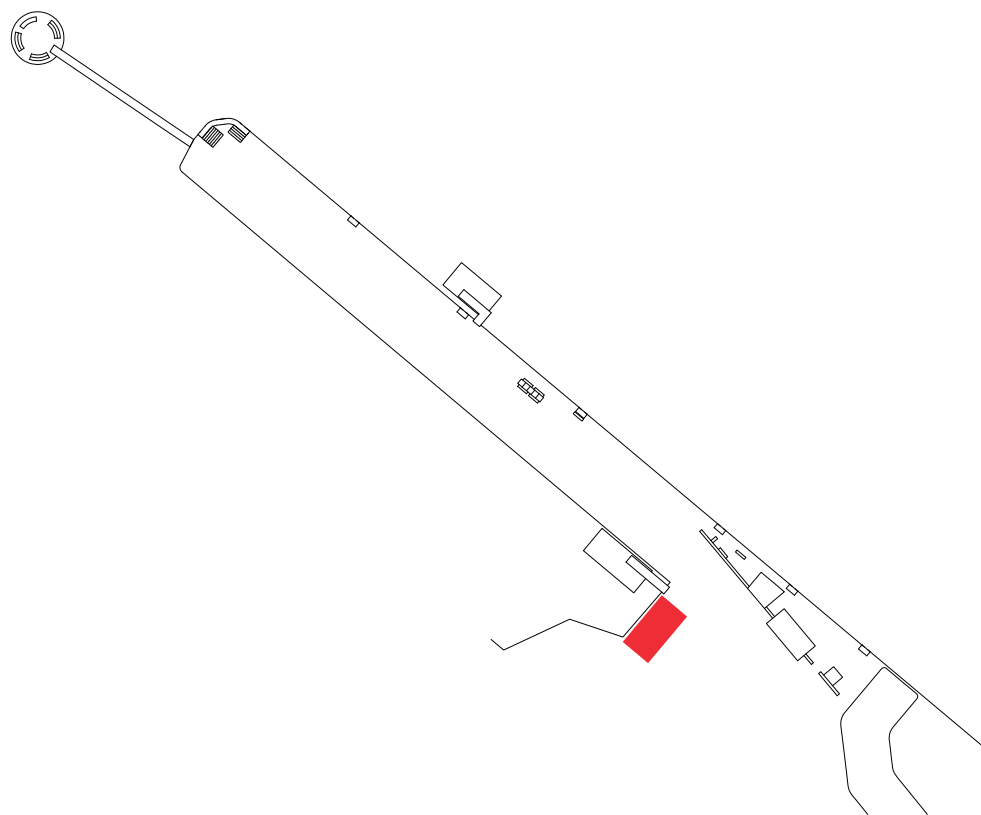

Siteplan med nya tillägg.

PAVILJONGEN

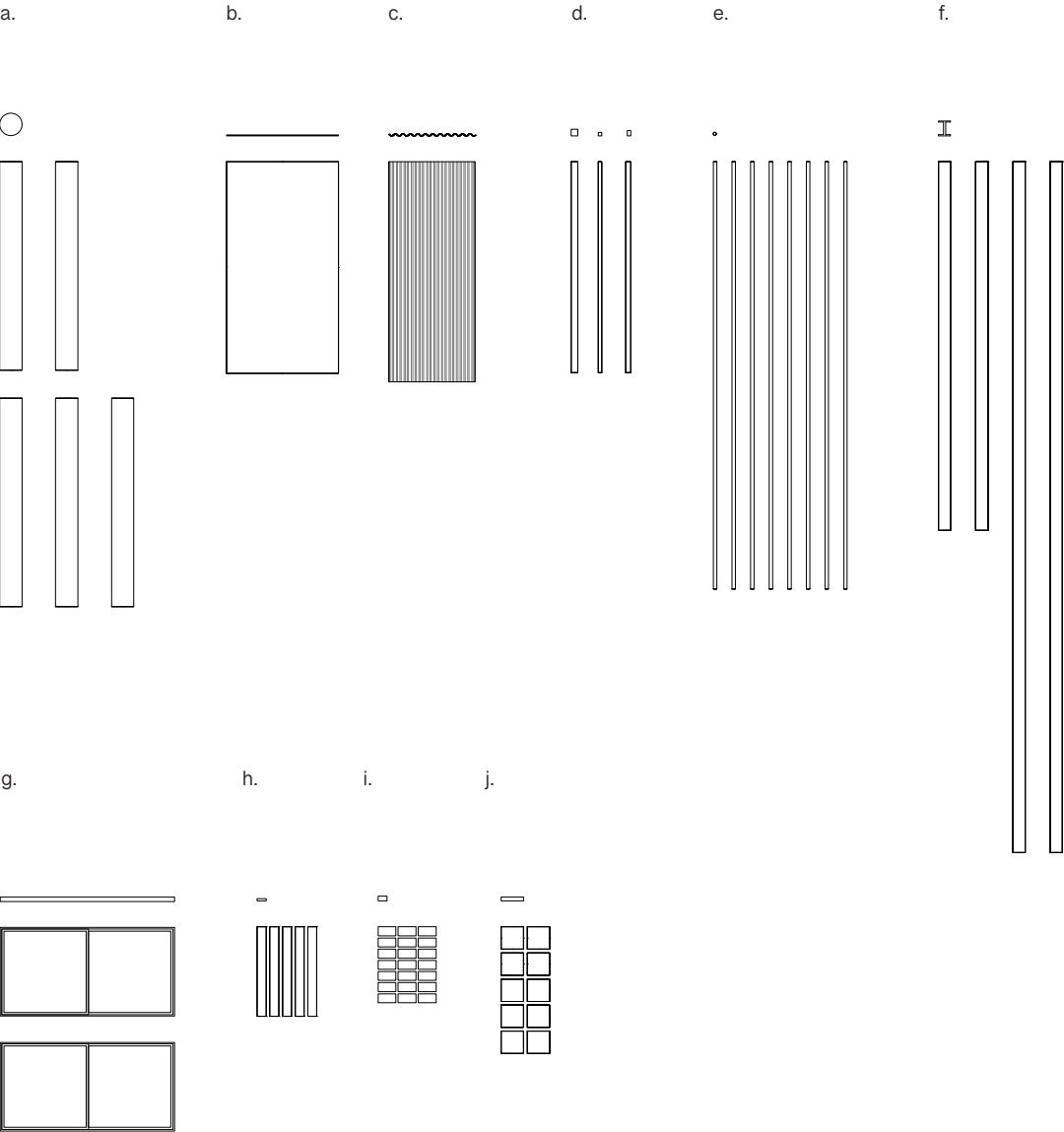
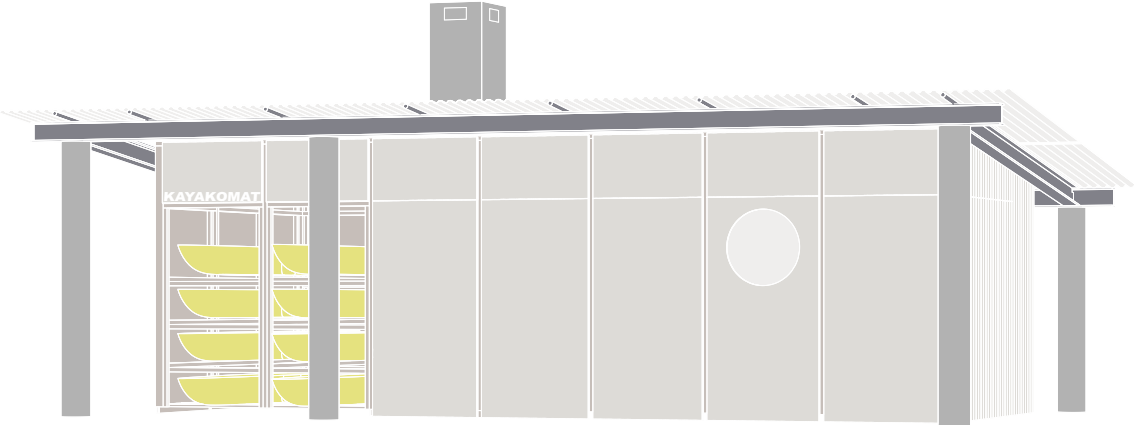
Paviljongen består av två delar:

Ett öppet rum som huserar en obemannad kajakuthyrning, en kayakomat.

Det andra rummet fungerar som en paviljong, vindskydd eller värmestuga, för kajakpaddlare. Rummet kan öppnas upp mot torget, har utsikt mot vattnet och värms upp av vedeldning.

Här kan kajakverksamhet bedrivas, lektioner, samlingar, en vilopaus, mötespunkt, eller liknande. Lokalen kan hyras ut till andra aktiviteter.

Materialkarta paviljongen, visande allt återbrukat material som används.

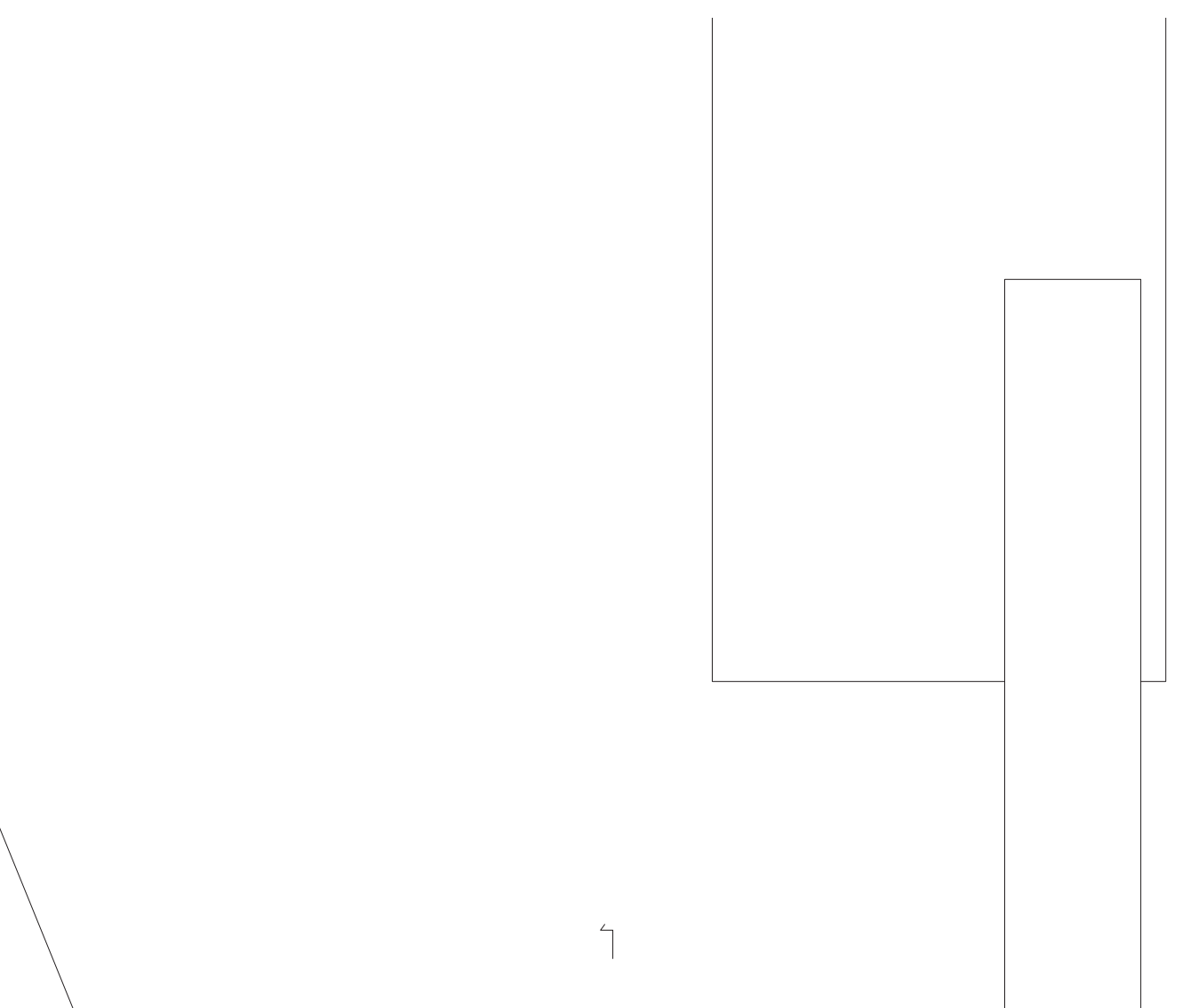
Material:

- a. pelare, betong
- b. plywood
- c. korrugerad skiva, plast och glasfiber
- d. träreglar 45x45, 45x70, 90x90
- e. rör, metall
- f. i-balk, stål
- g. fönsterparti, skjutbart, aluminium
- h. trall 120x28
- i. murtegel
- j. betongblock

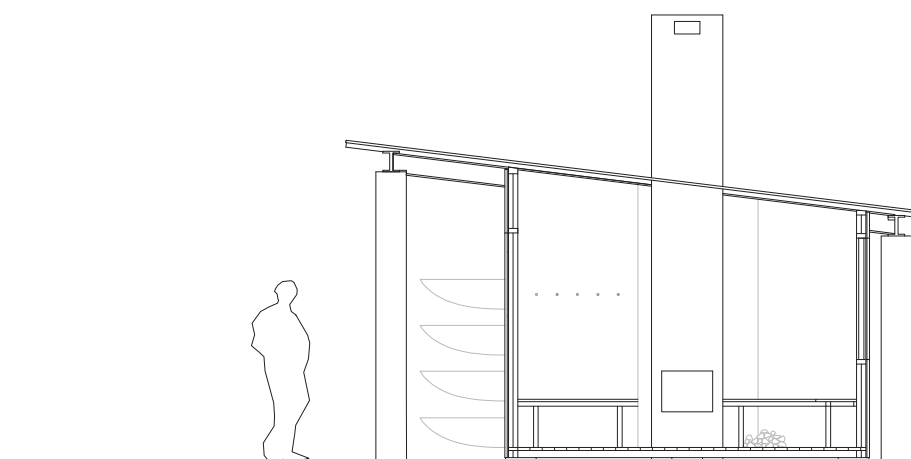
I Paviljongen:

- pelare
- väggar, dörrar och bänk
- fasad- och takmaterial
- stomme, dörrar, bänk och kajakhylla
- takkonstruktion
- takkonstruktion
- fönster i nordvästlig fasad
- golv
- öppen spis
- grund

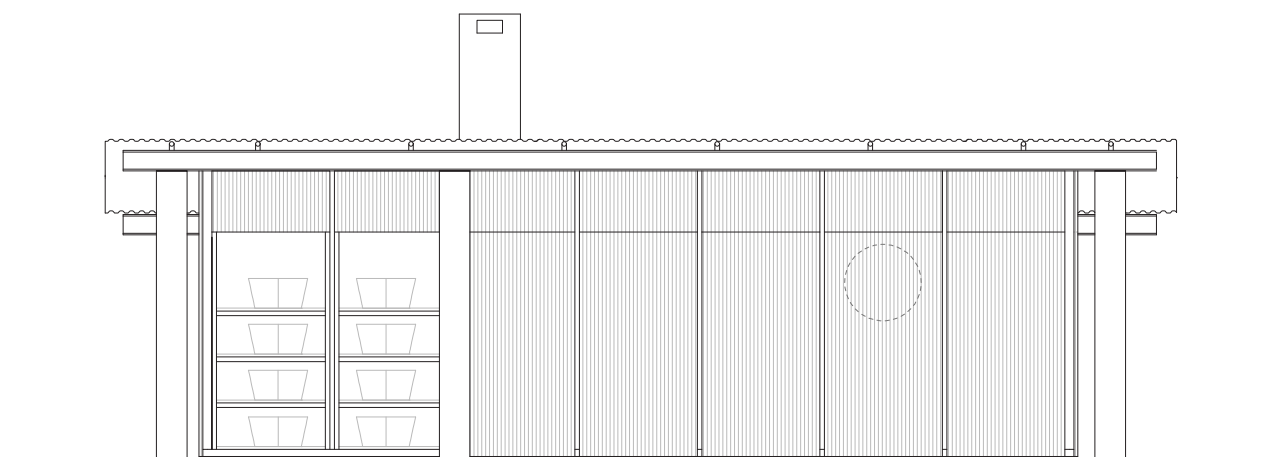

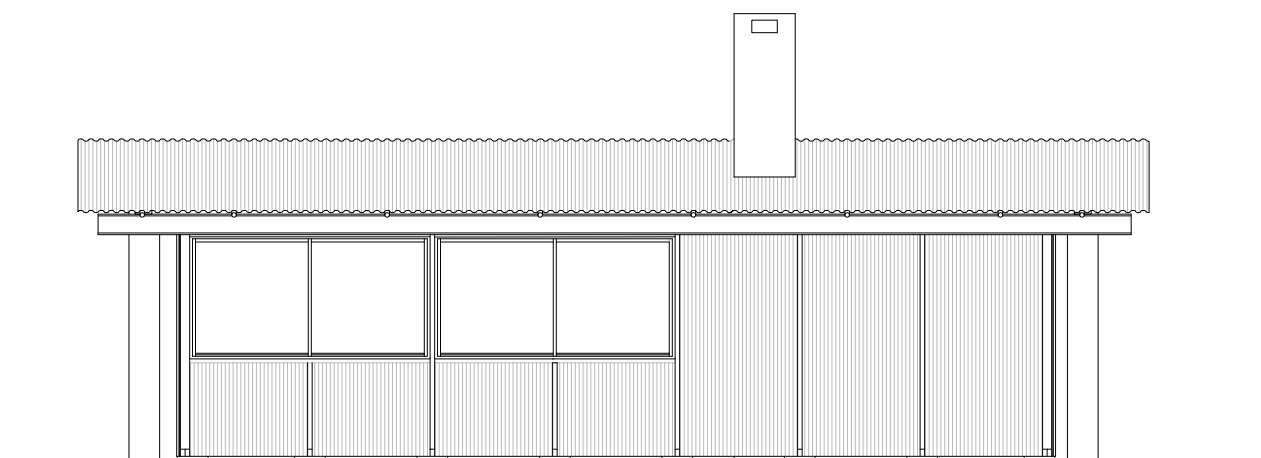
Plan

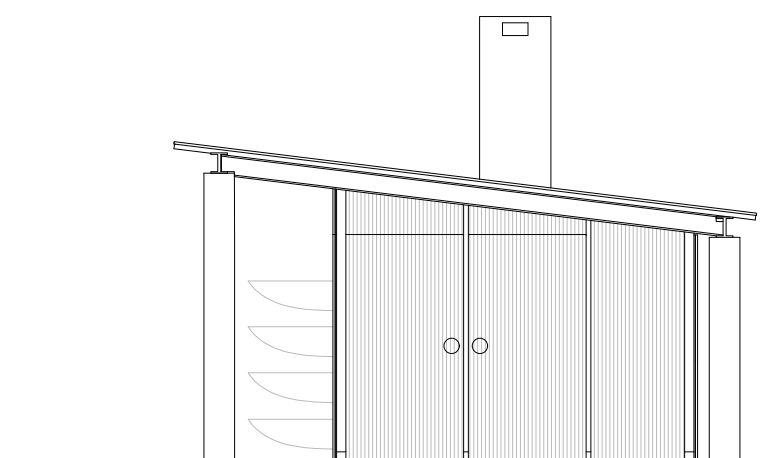
Sektion

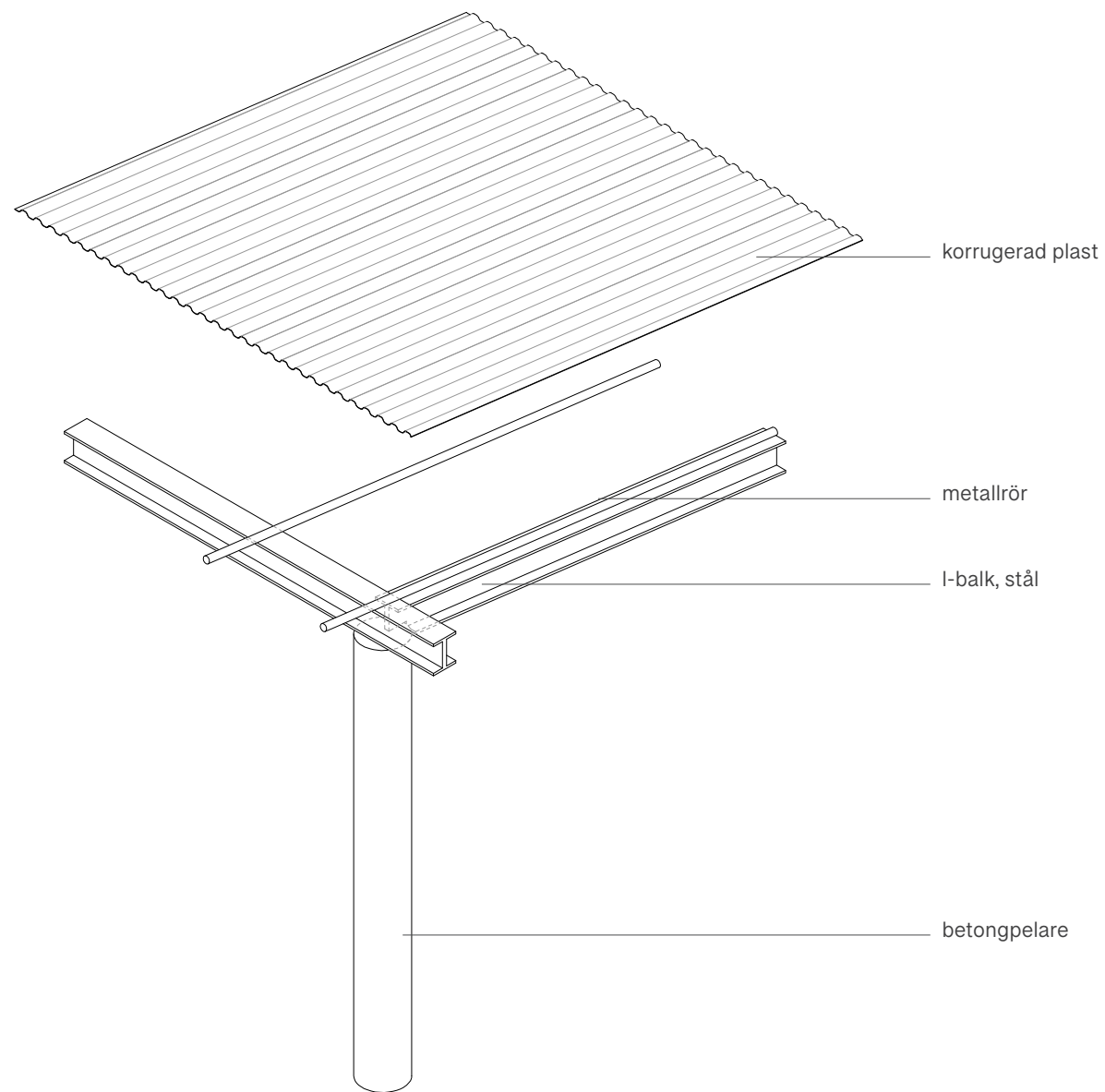
Fasad sydöst

Fasad nordväst

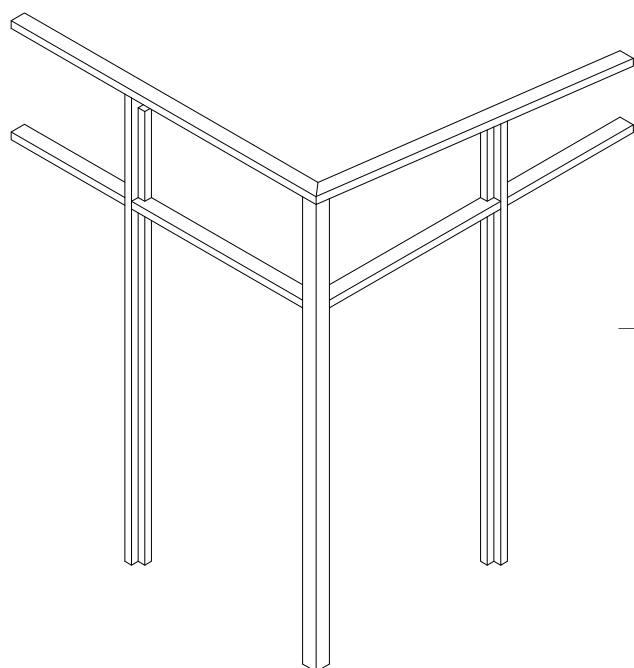
Fasad nordöst

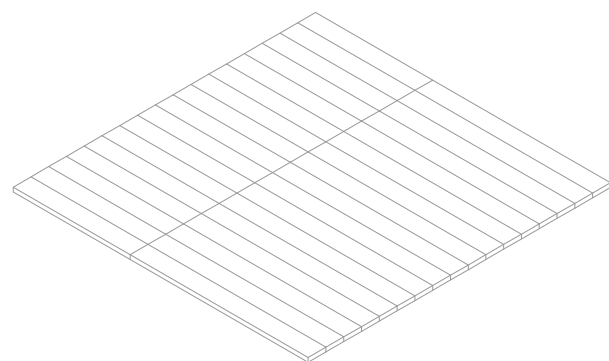
Axonometri av pelare, balk och tak.

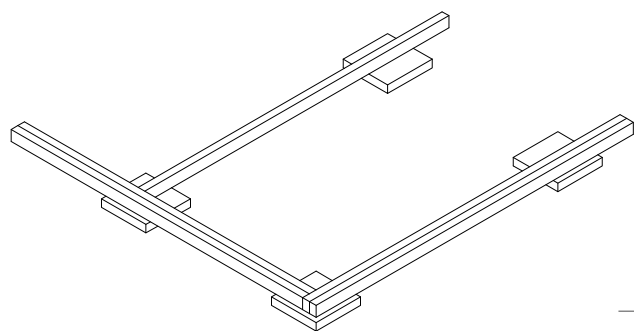
Illustration av pelare, balk och tak.

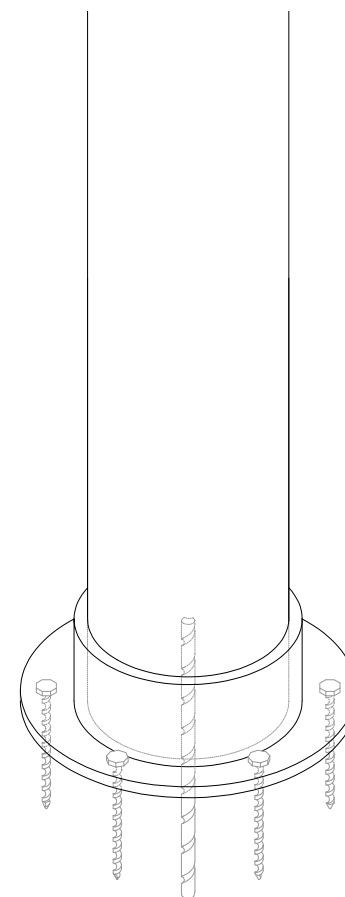
Byggnaden består av en enkel träregelstomme (e) som kläs med skivmaterial för fasad och innervägg.

På bärlinorna placeras trall (h) som golv i paviljongen och bastun. Det tillåter vatten att rinna igenom vid bastande men även vid torkning av blöta kajaker eller annat i paviljongen.

Alla tillägg har en plintgrund. Bärlinorna (e) vilar på betongblock (j) som vanligtvis används som marksten. Detta tillåter ventilation men också att inga ingrepp i mark behöver göras.

Paviljongens pelare fästs i marken med en sko, nytillverkad av rostfritt stål. Skon i sin tur bultas fast i marken.

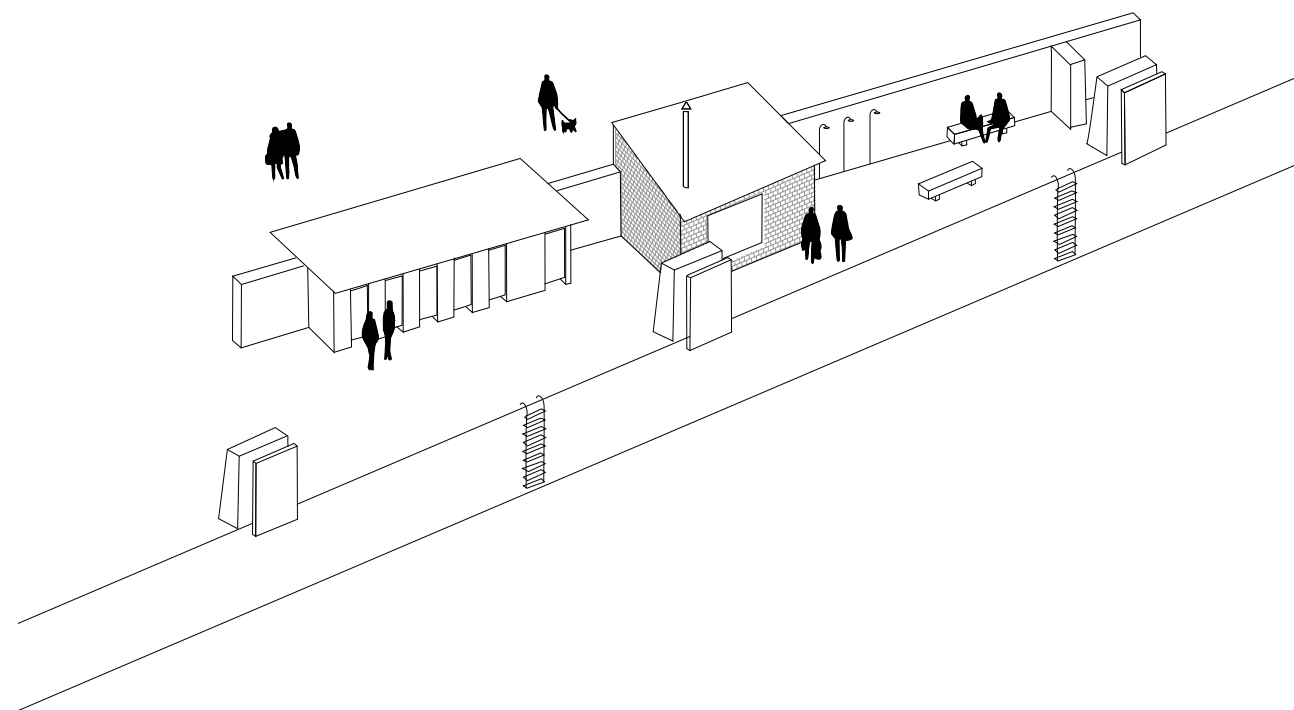
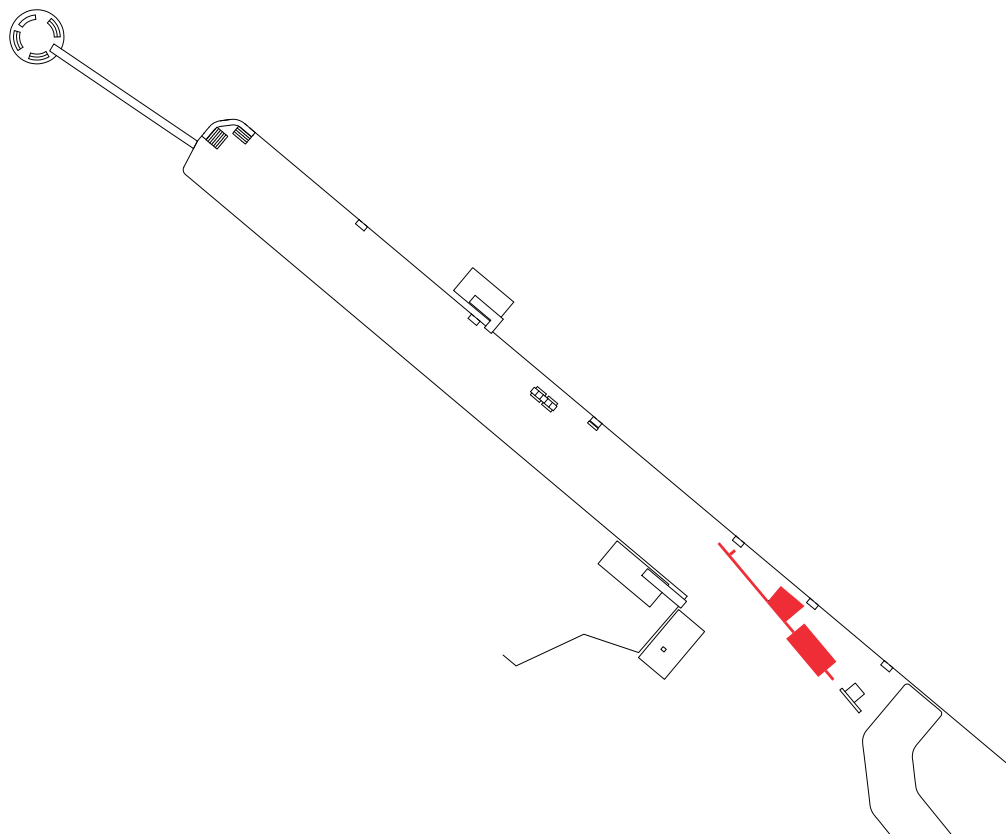

Illustration av paviljongens nordvästra fasad.

Illustration av interiör paviljong.

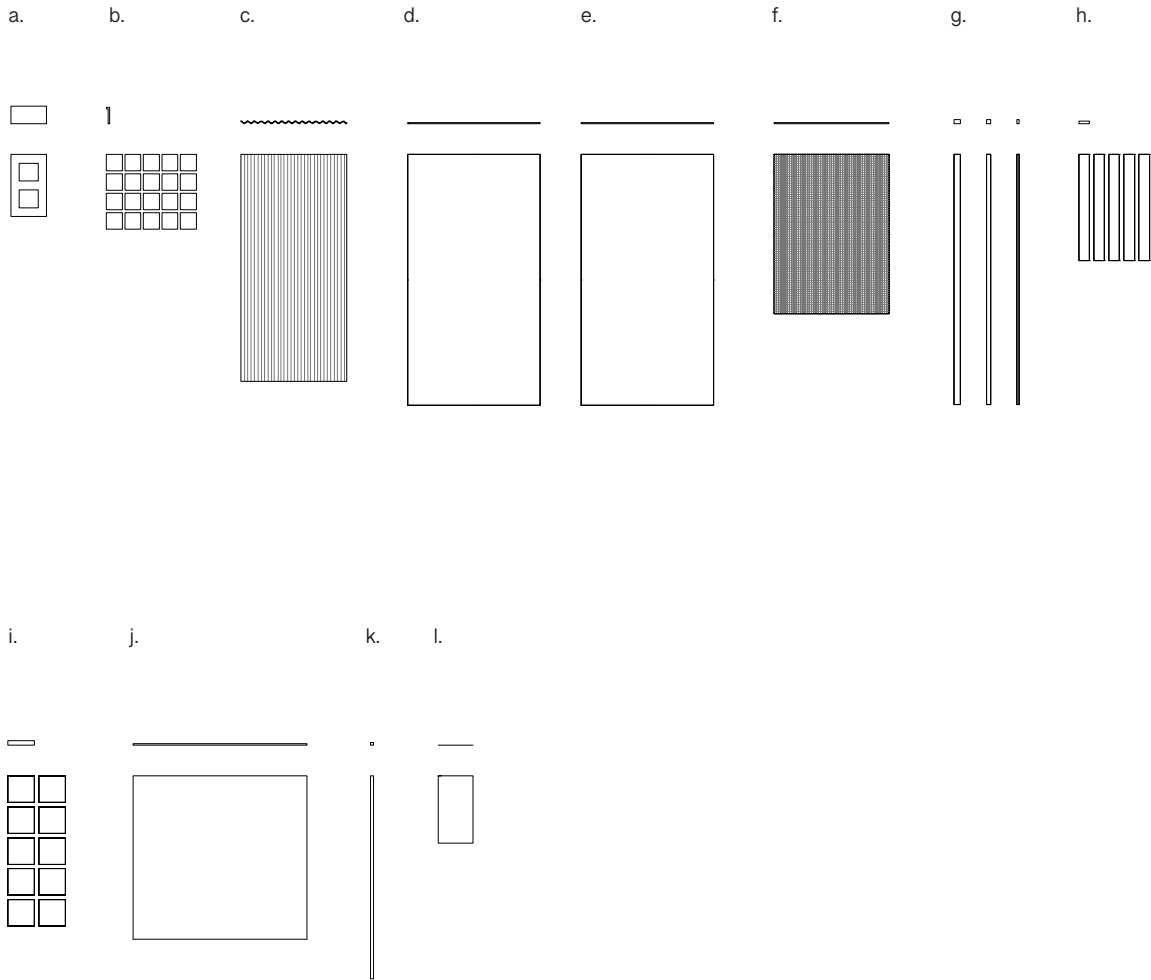
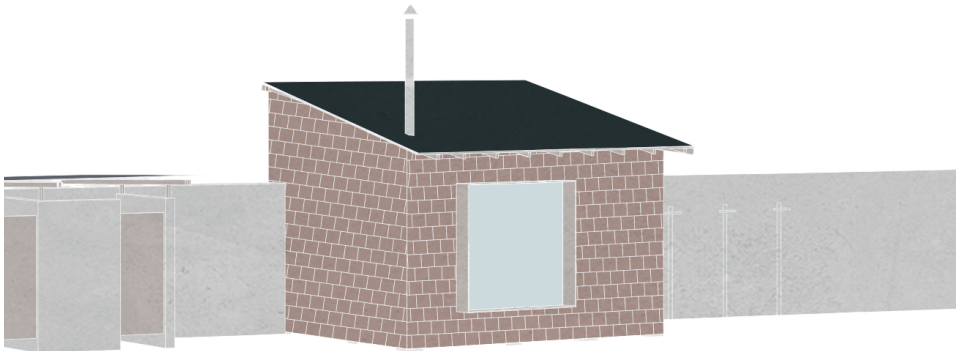
BASTUN

Bastun är placerad bakom en lång mur. Muren tillför riktning ut mot piren, sittplatser, ryggstöd och skydd.

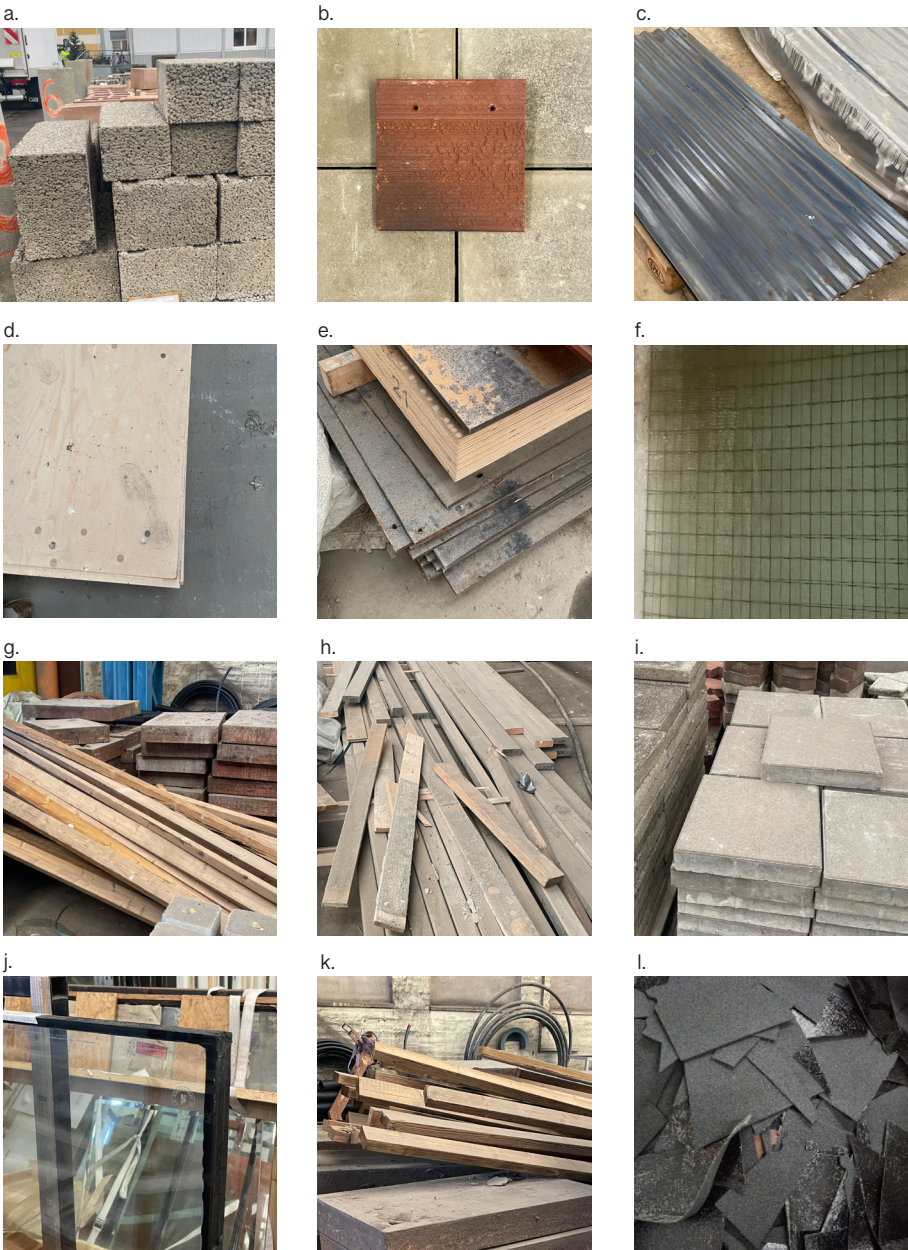
På ena sidan muren, mot paviljongen till skapas en mer offentlig plats, ett torg. Bakom muren är det en lite mer avskild plats, där finns bastun med tillhörande omklädningsrum med låsbara skåp, uteduschar och sittplatser.

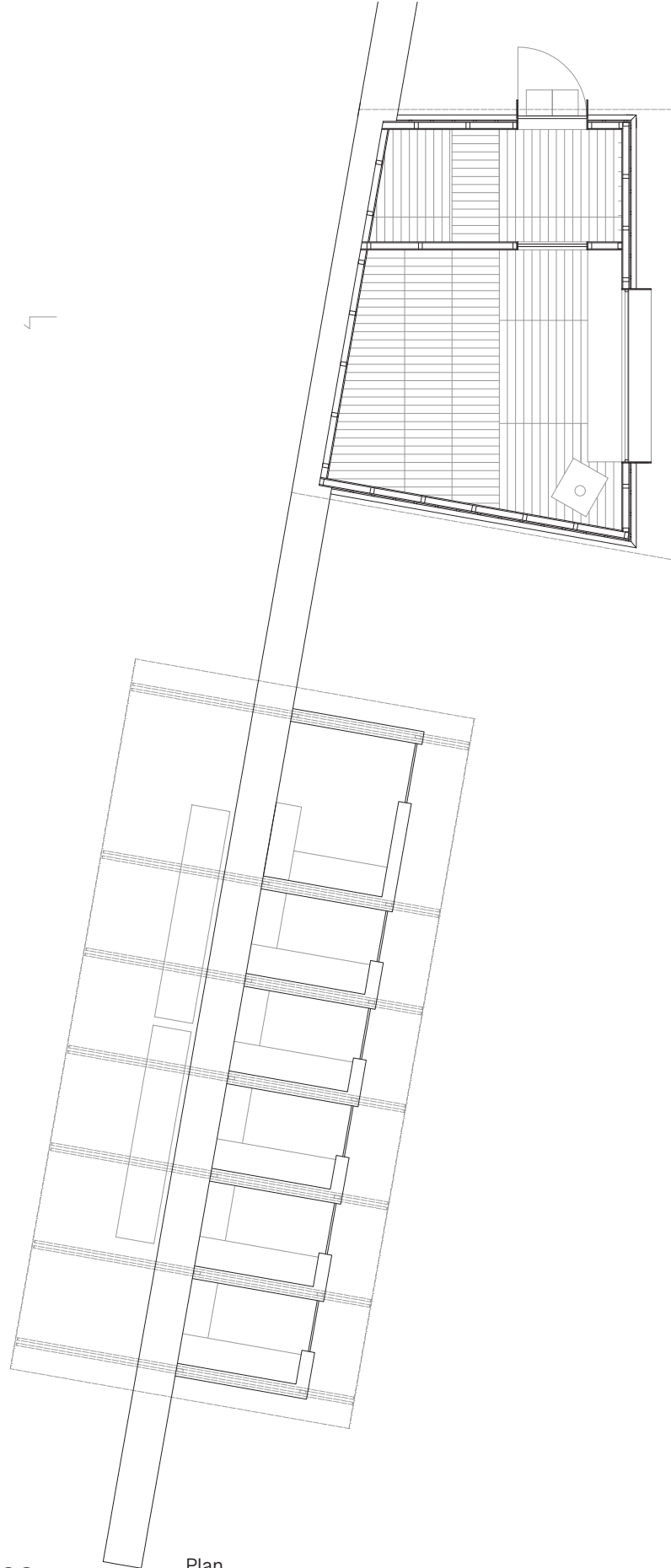
Materialkarta bastun, muren och omklädningsrum, visande allt återbrukat material som används.

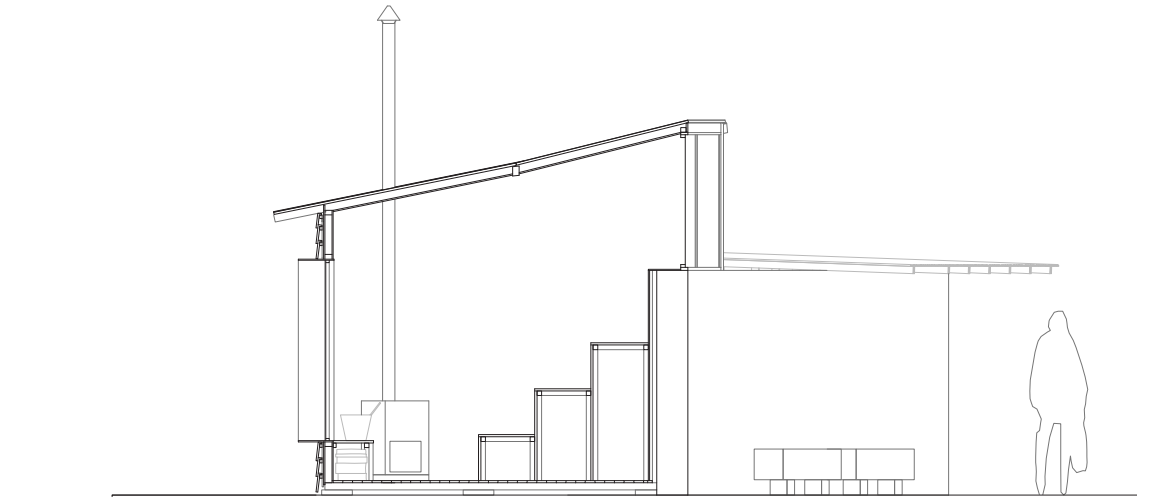
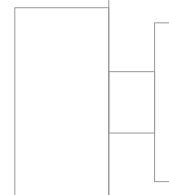
Material:
a. murblock, lättbetong
b. fasadplatta, tegel
c. sinusplåt
d. skiva, plywood
e. formplywood
f. säkerhetsglas
g. träreglar 35x70, 45x45
h. trall 95x28
i. betongblock
j. stor glasruta
k. läkt
l. takpapp

I Bastun:
muren och väggar omklädningsrum
fasad bastu
tak omklädningsrum
ytskickt innervägg
vindskiva, utanpå regler
fönster på mur
stomme, takbalkar och bärlinor.
golv, bastulavar och bänk
grund och trappsteg entré
fönster, utsikt
fasad bastu
tak, bastu

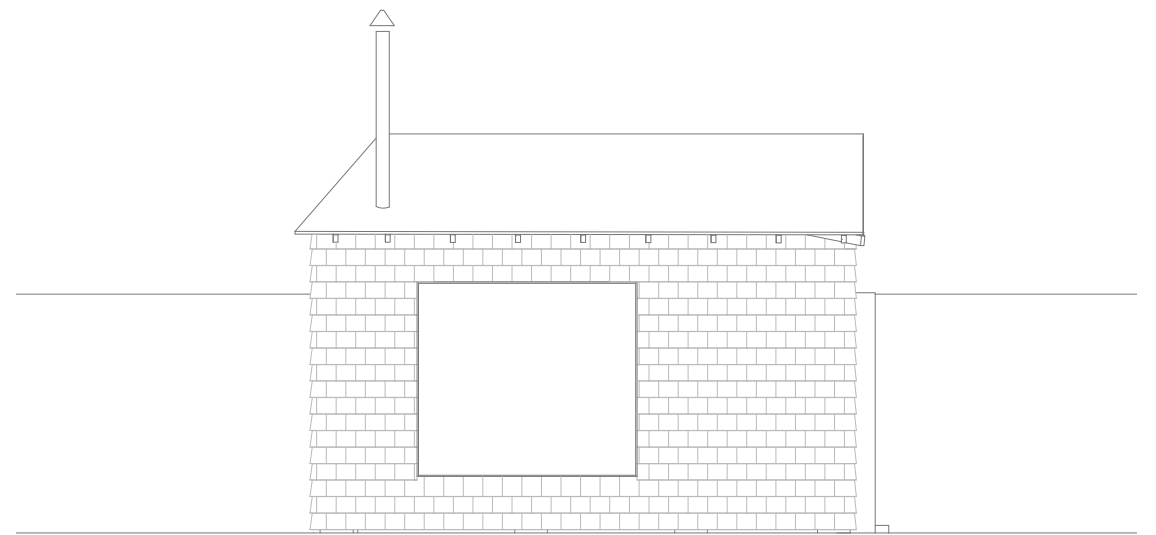

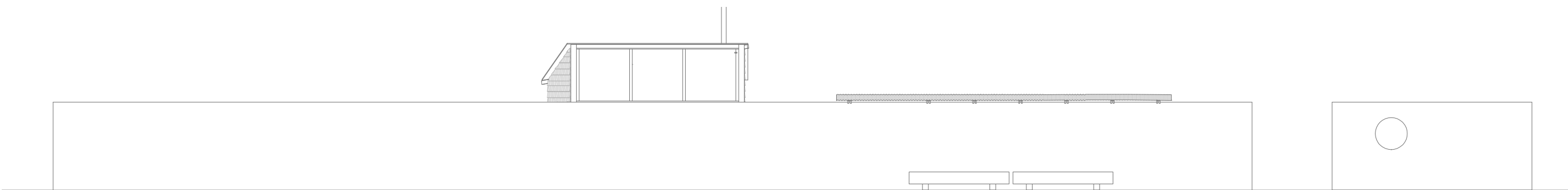
Plan

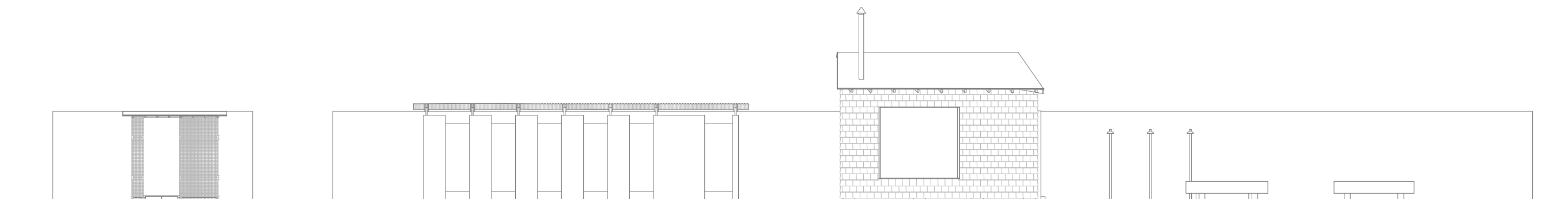
Sektion

Fasad nordöst

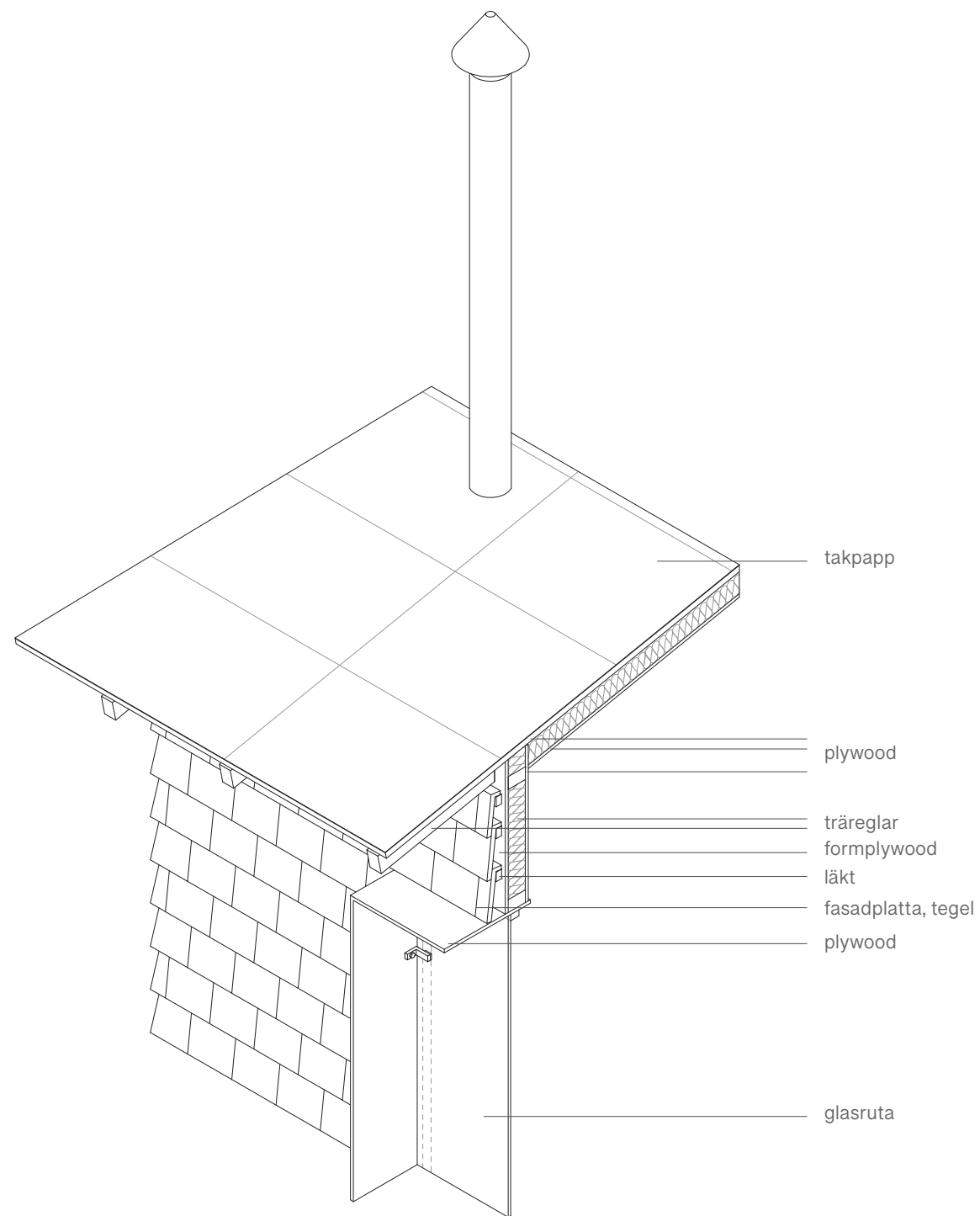

Fasad sydväst

Fasad nordöst

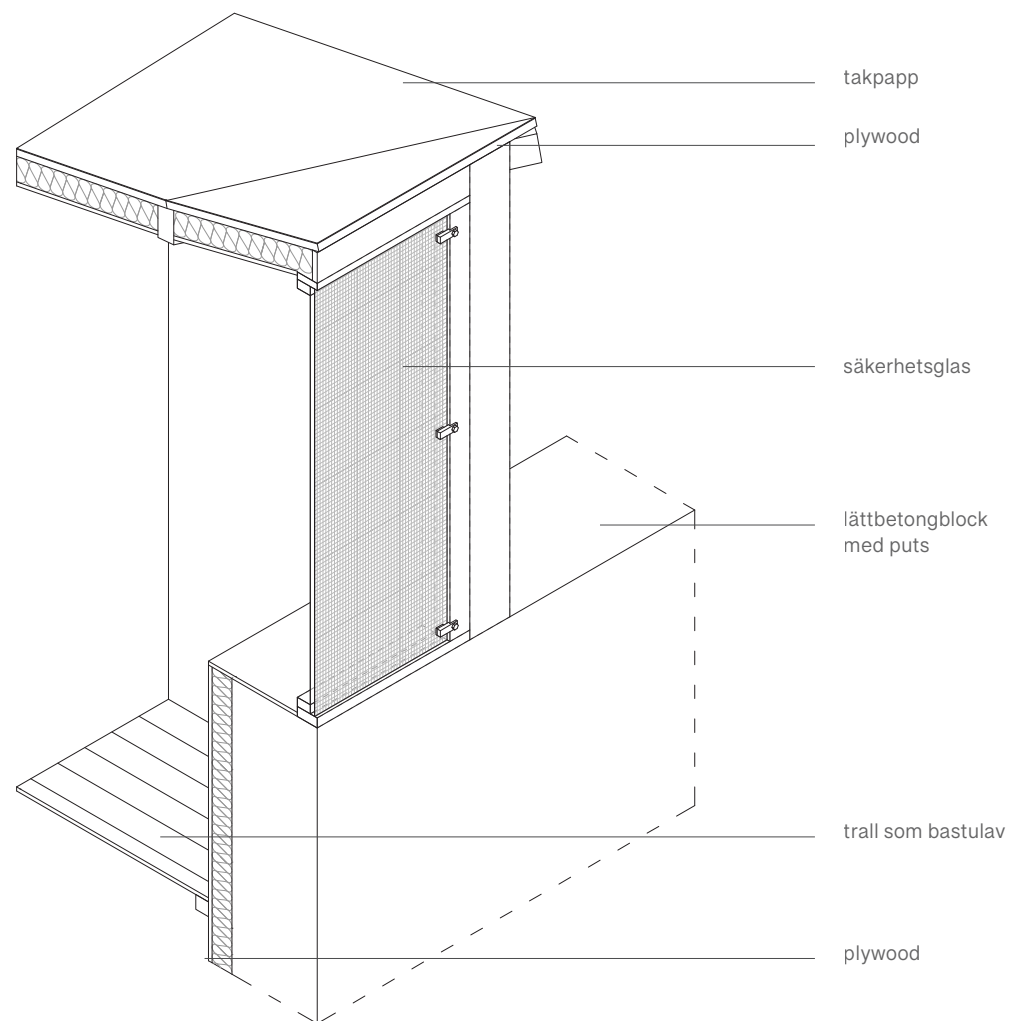
0 1 2

Axonometri av fasad, tak och fönster.

Illustration av interiör bastu med utsikt mot Hullkajen.

Axonometri visande övre delen av muren, fönster och tak.

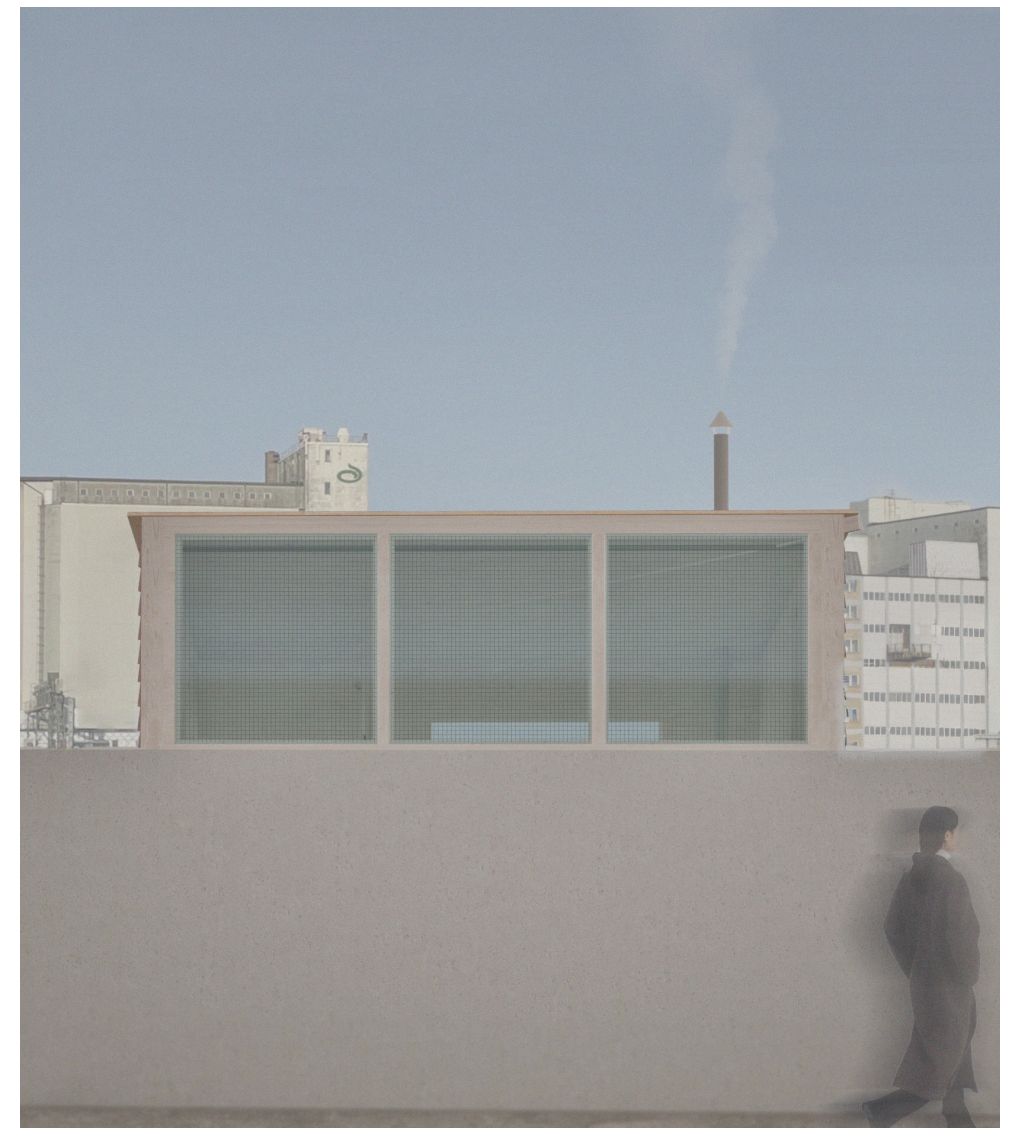
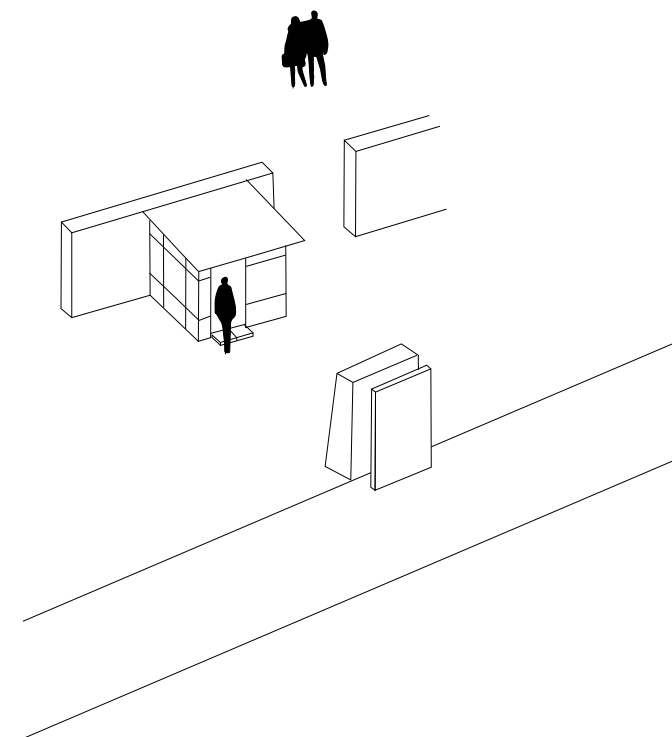
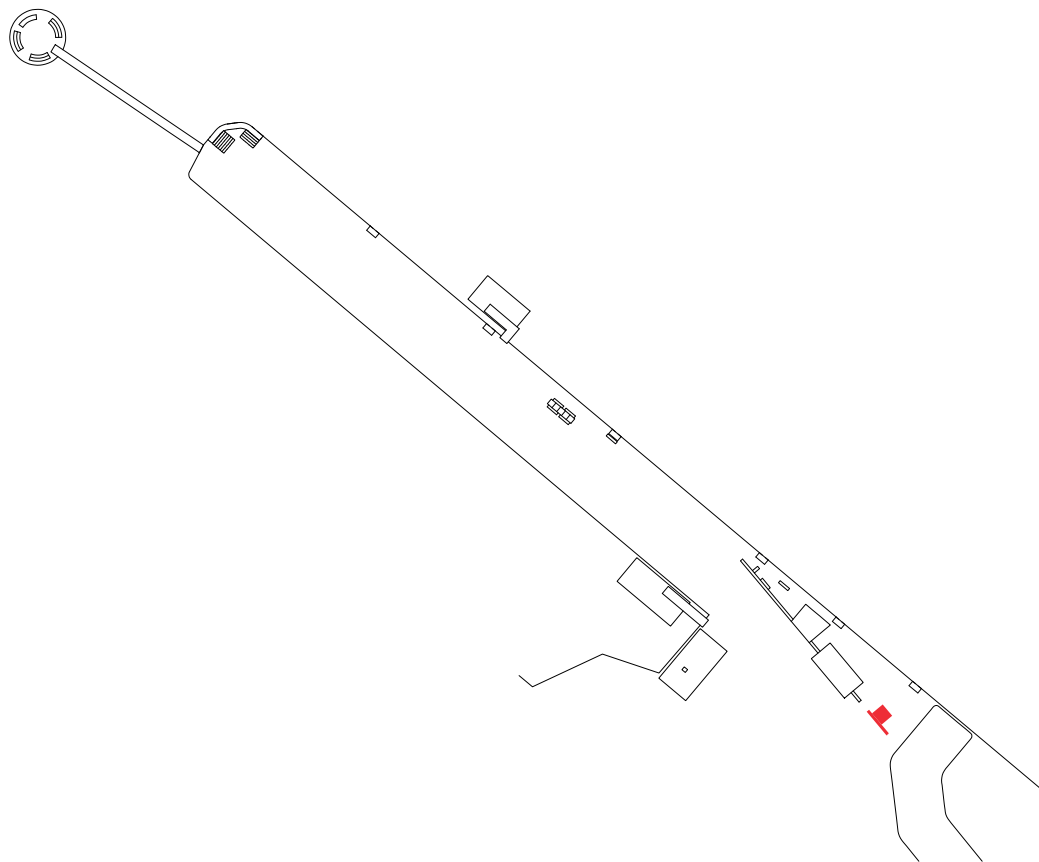

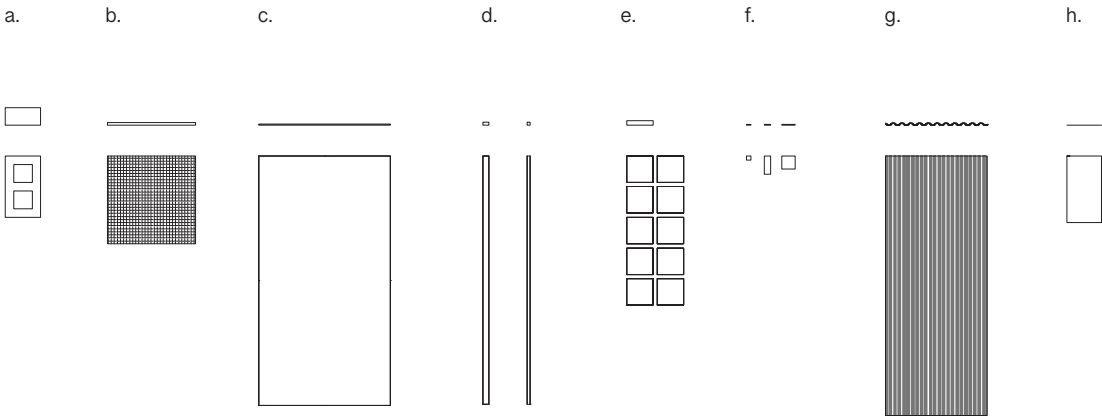
Illustration av bastuns västra fasad på muren.

OFFENTLIG TOALETT

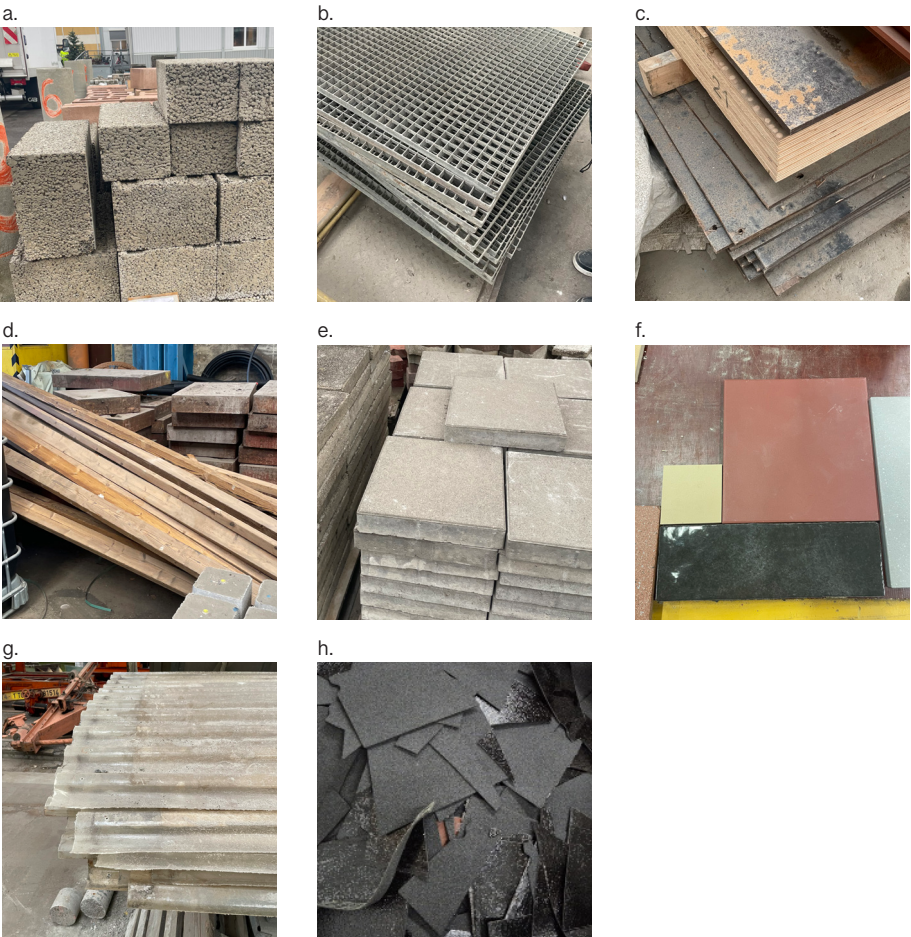
En offentlig mulloalett uppförs för att erbjuda längre uppehåll på platsen. När färjeterminalen är öppen finns där vanliga toaletter att tillgå.

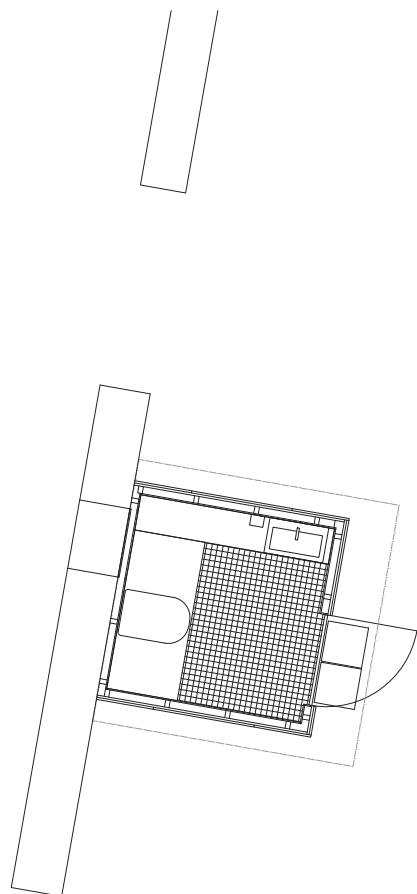
Materialkarta offentlig mulltoalett visande allt återbrukat material som används.

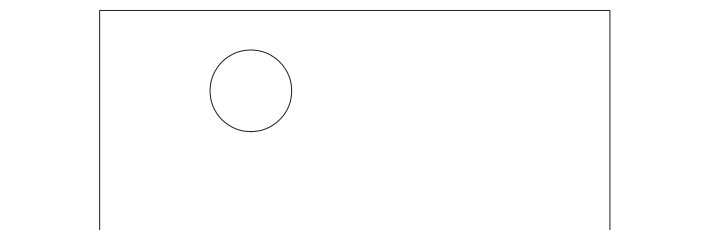
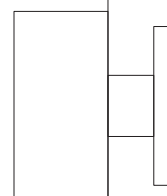
Material:

a. murblock, lättbetong	muren
b. metallgaller	fasadmaterial
c. formplywood	skivmaterial i väggar och golv
d. träreglar 35x70, 35x35	stomme
e. betongblock	grund
f. kakel	golv och väggar
g. korrugerad skiva, plast och glasfibe	ljusgenomsläpp, mellan mur och innervägg.
h. takpapp	tak

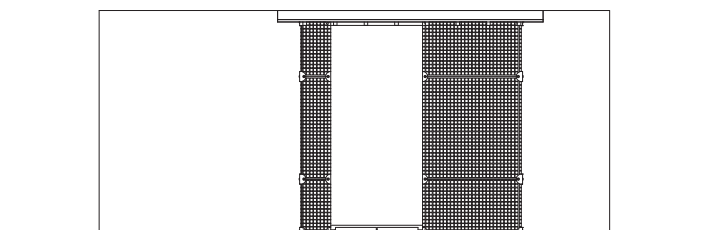

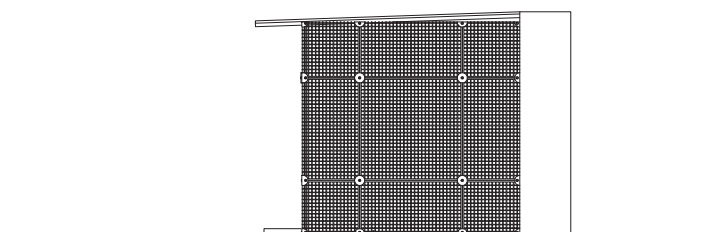
Plan

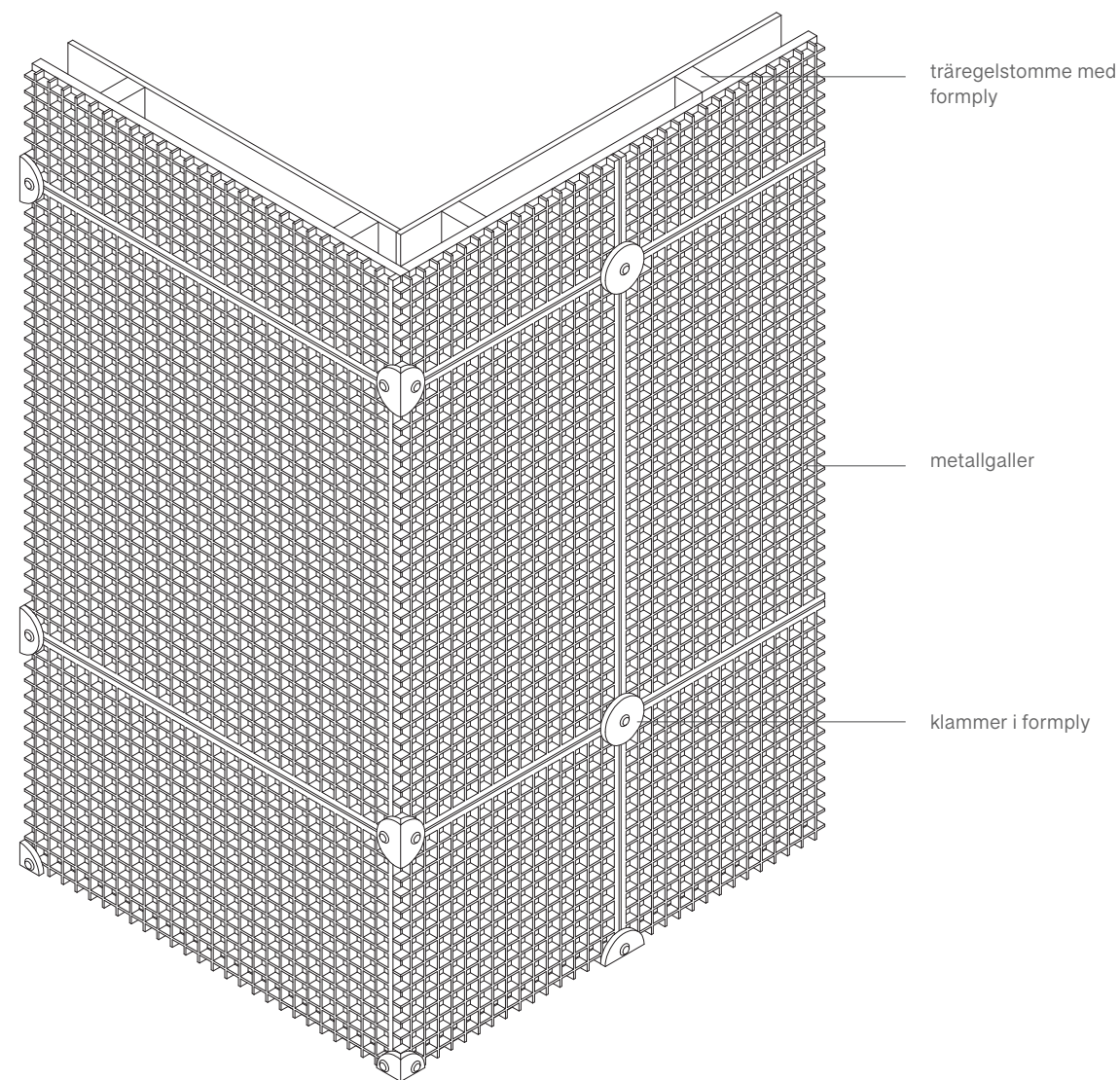
Fasad sydväst, muren

Fasad nordöst

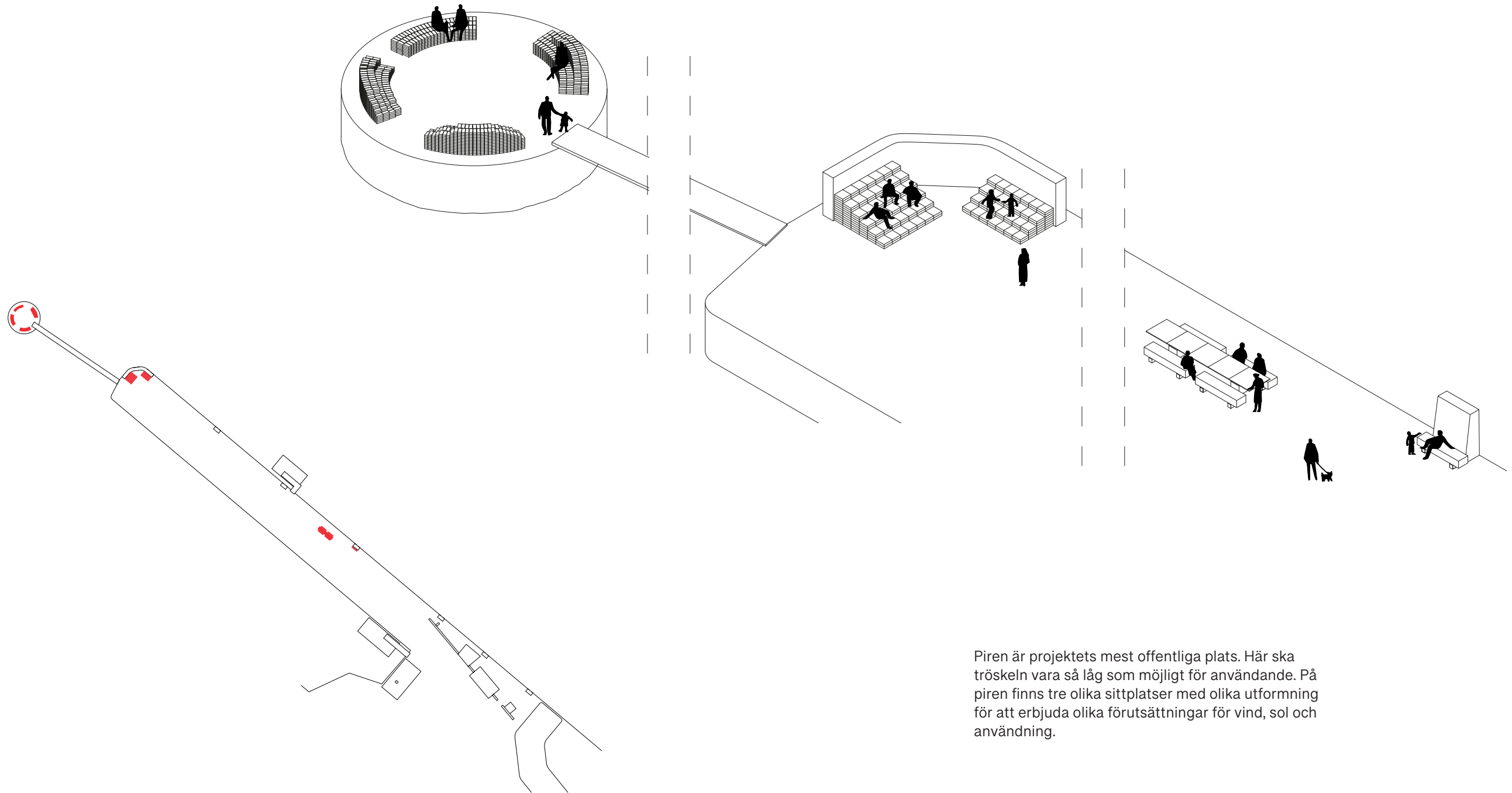
Fasad nordväst

Axonometri visande toans fasad.

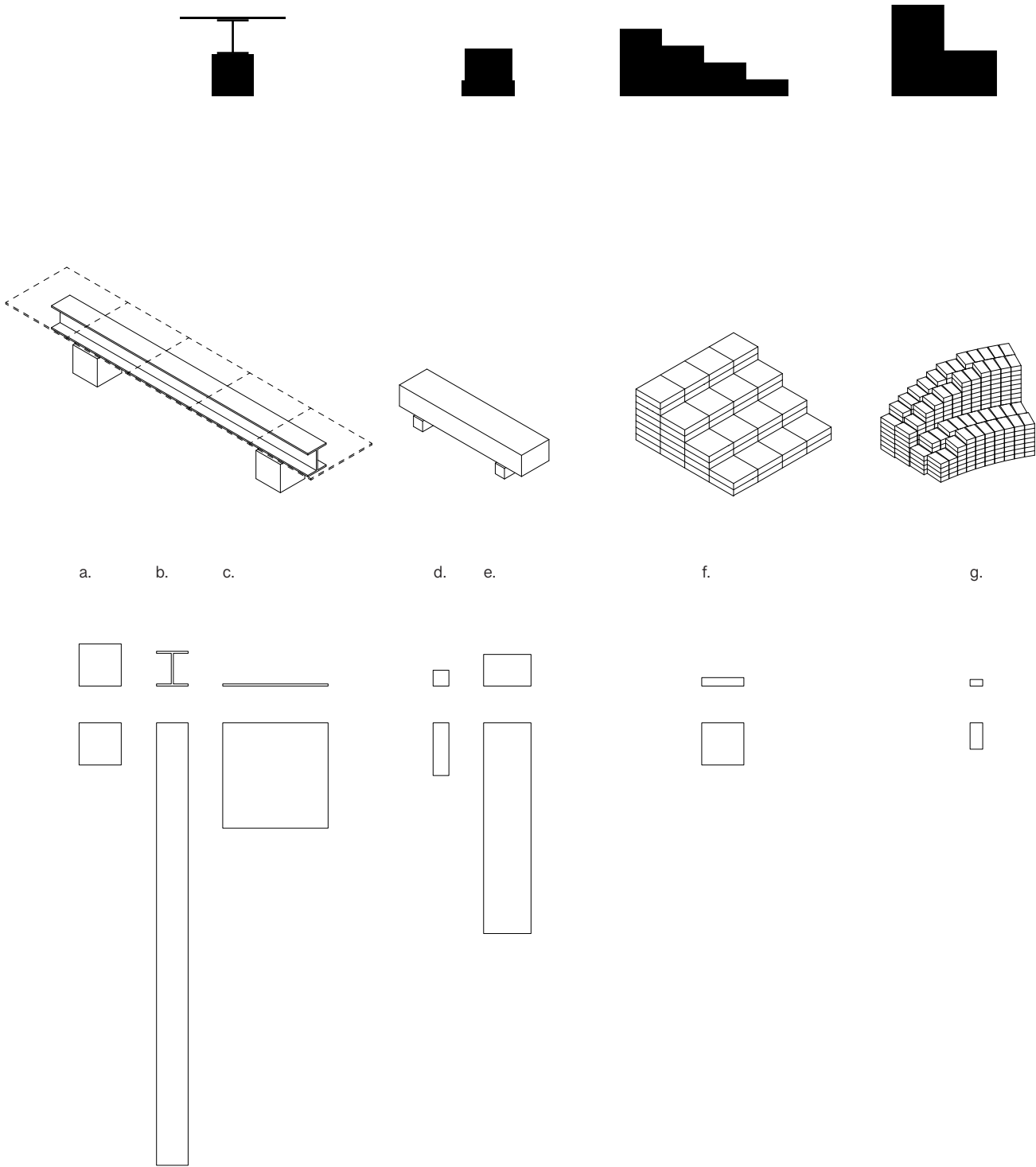
Toaletten är klädd i metallgaller utanpå formplywood. Gallren hålls på plats med klamrar av formplywood för funktion och ett estetiskt uttryck.

SITTPLATSER PÅ PIREN

Piren är projektets mest offentliga plats. Här ska tröskeln vara så låg som möjligt för användande. På piren finns tre olika sittplatser med olika utformning för att erbjuda olika förutsättningar för vind, sol och användning.

Materialkarta sittplatser, visande allt återbrukat material som används.

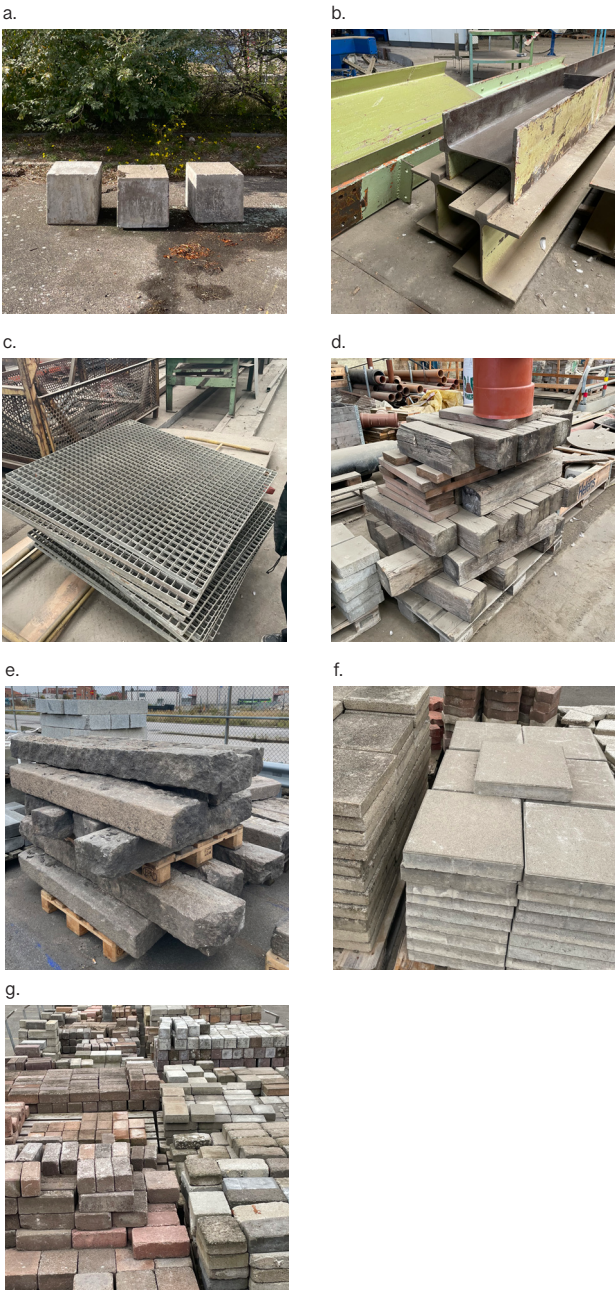

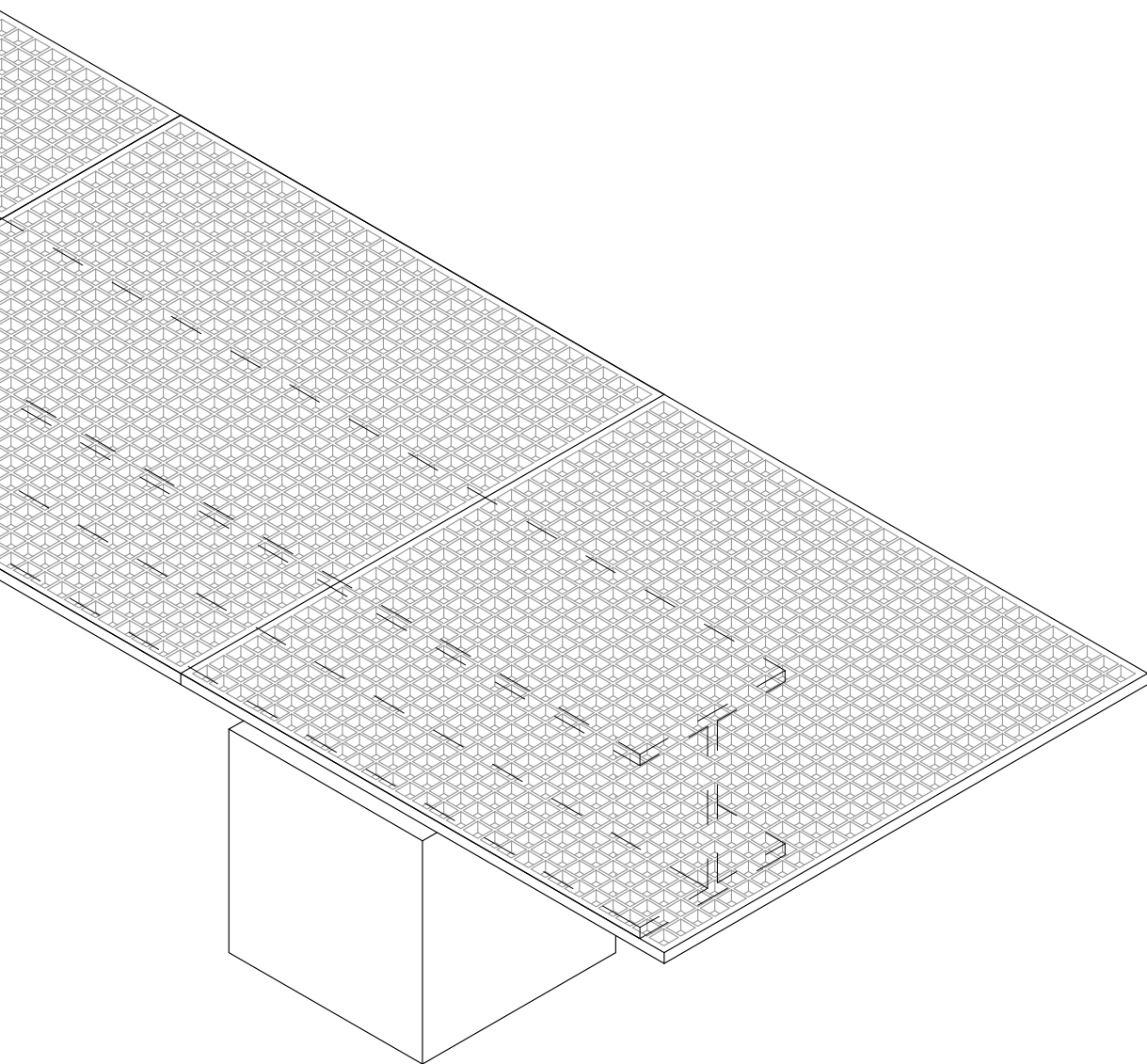
Materialet:

- a. block, betong
- b. I-balk, stål
- c. galler, metall
- d. balk, trä
- e. kantsten, granit
- f. markplatta, betong
- g. tegelsten

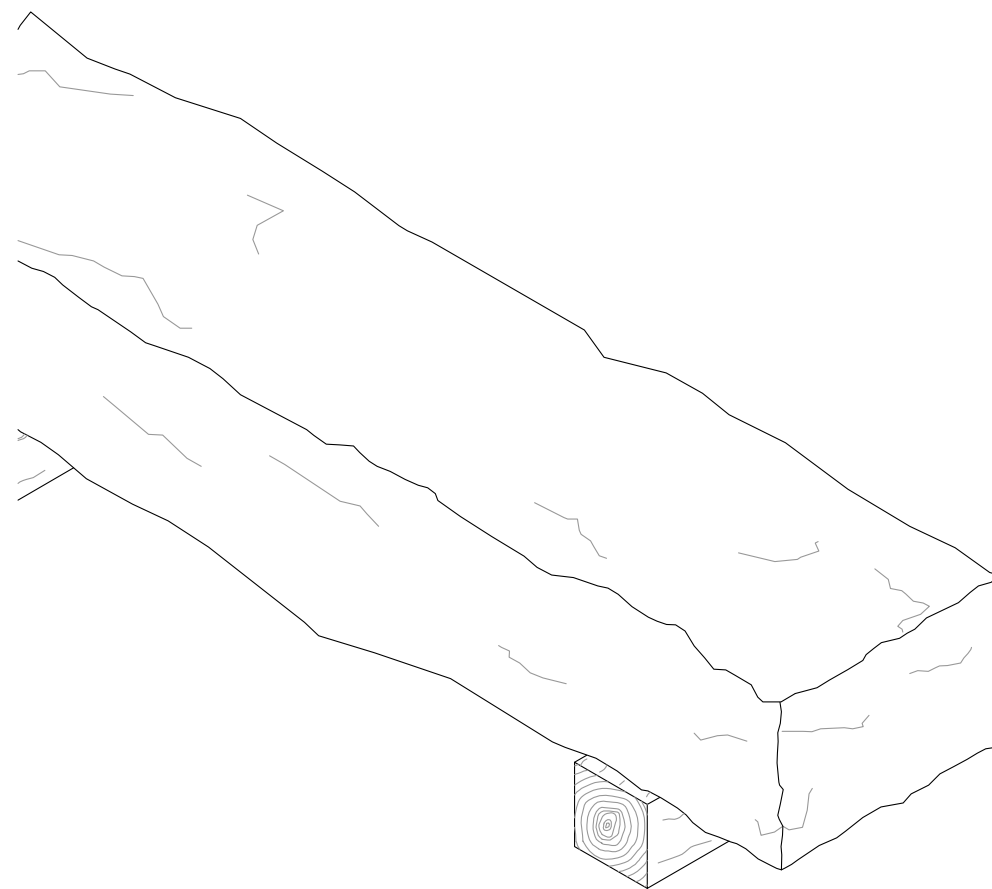
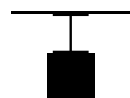
I sittplatserna:

- underrede, bord
- underrede, bord
- bordsskiva
- ben, bänk
- sits, bänk
- staplade i trappformation
- murade som sittmöbel

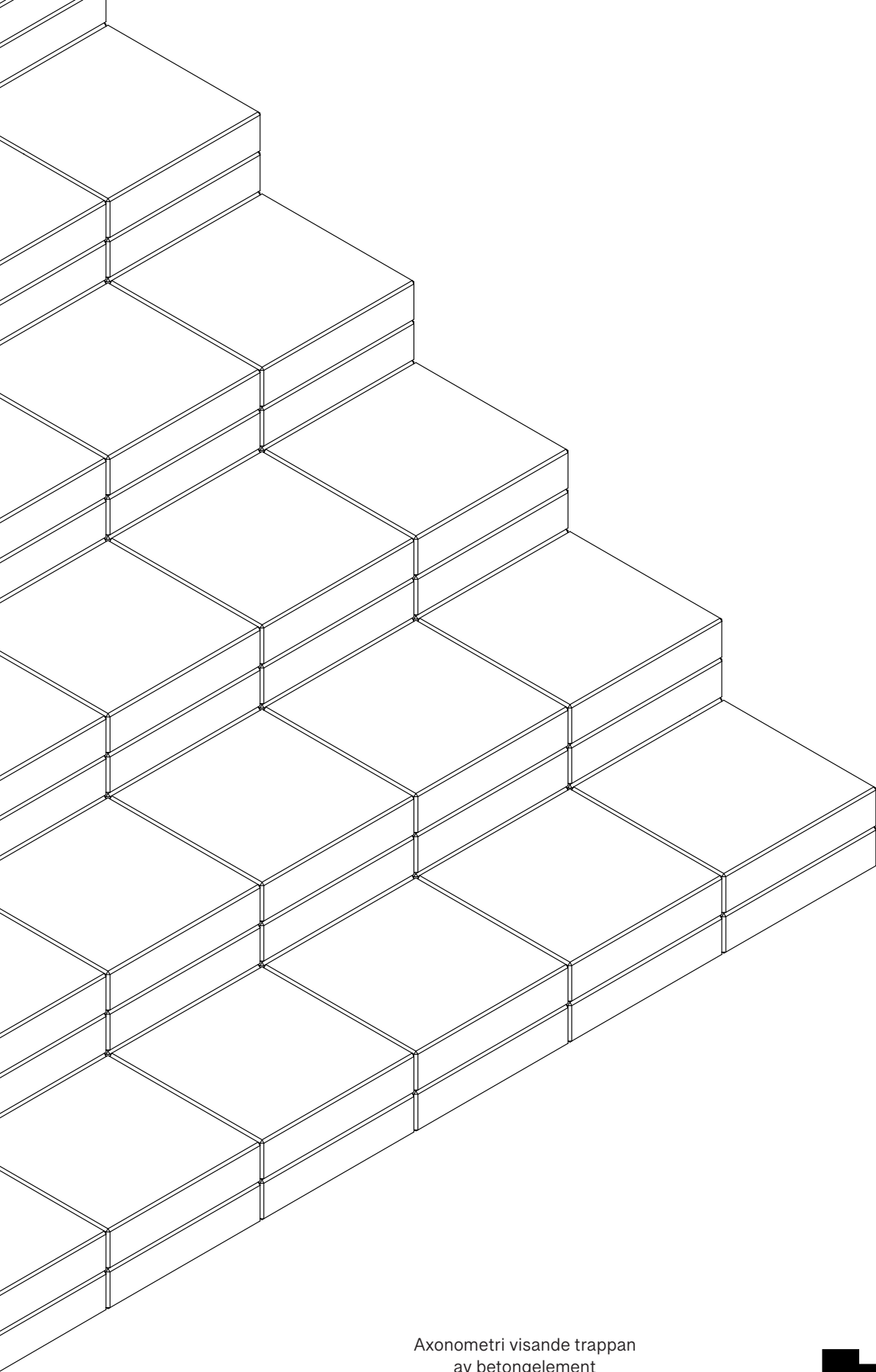

Axonometri visande bordet av betongelement,
i-balk och metallgaller

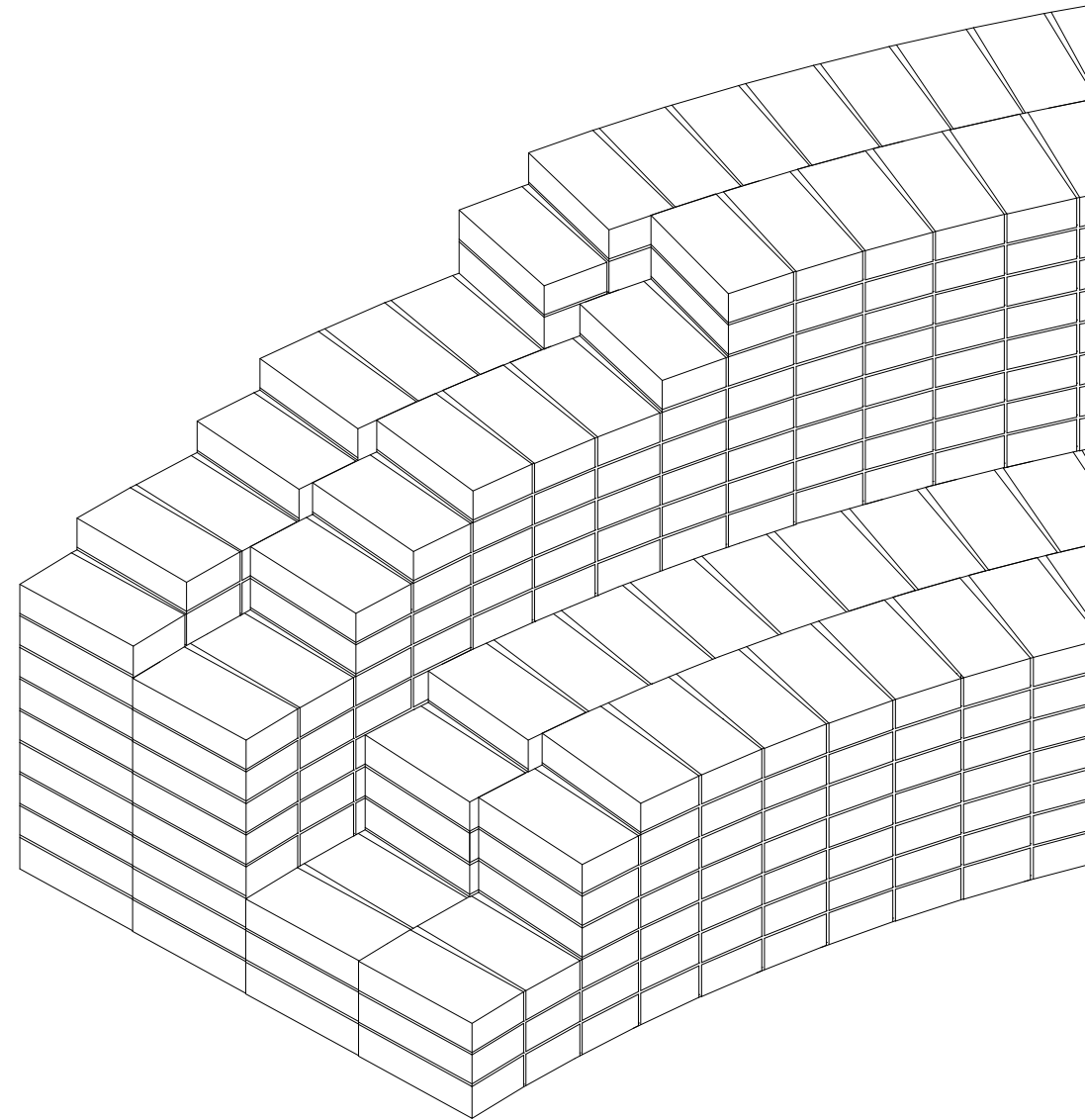

Axonometri visande bänken av
träregel och kantsten.

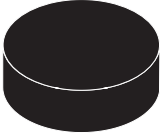
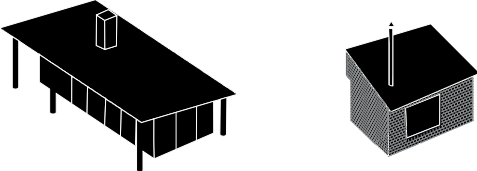
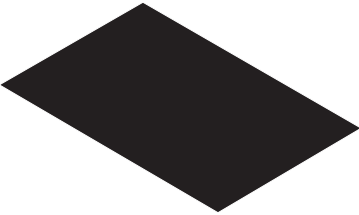
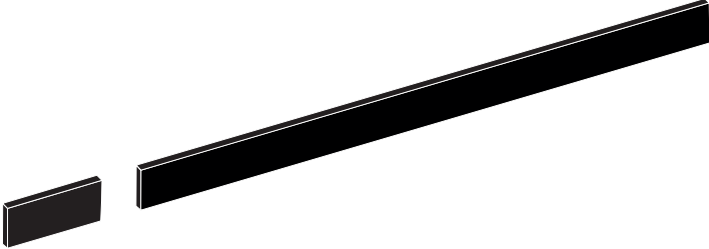
Axonometri visande trappan
av betongelement

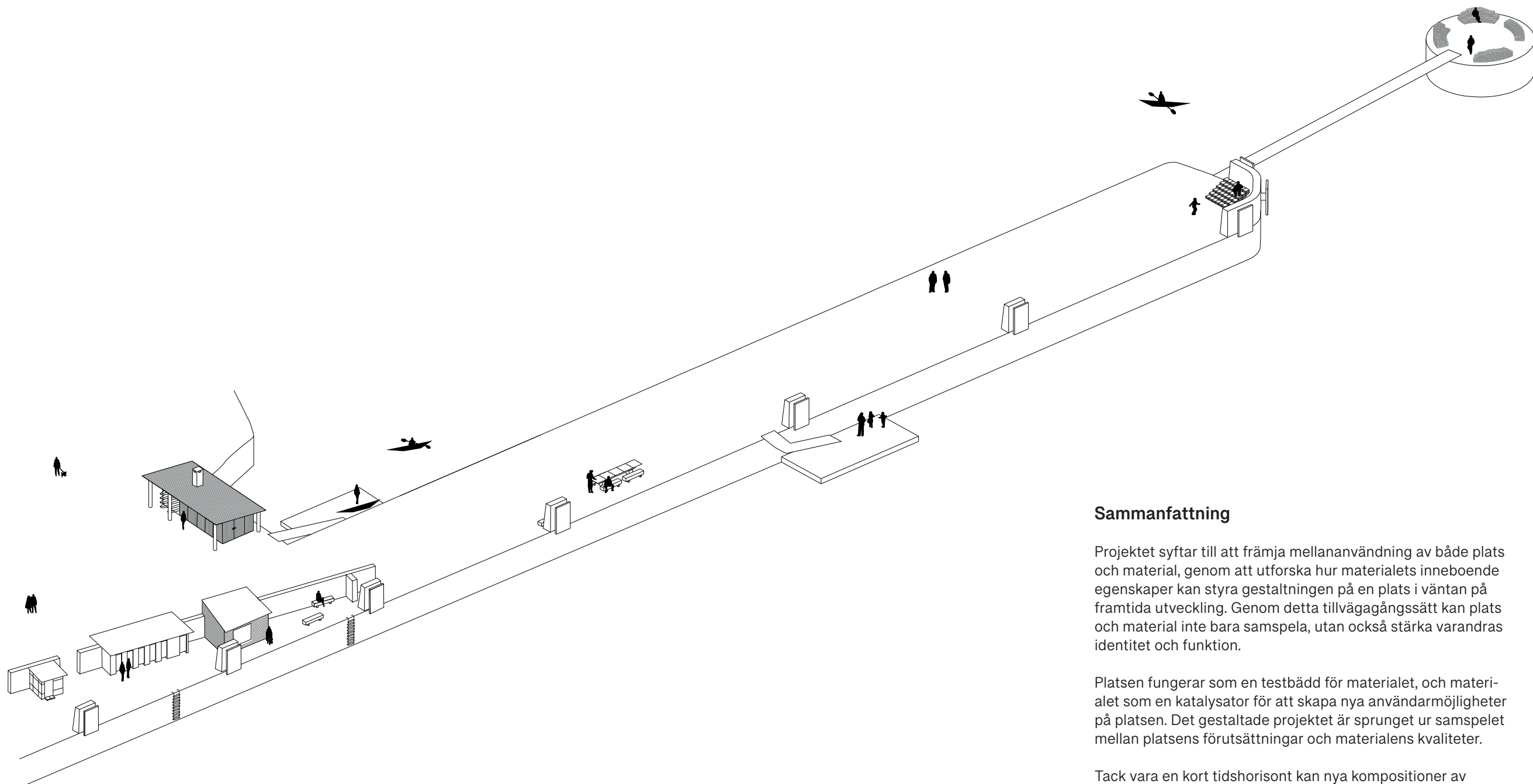
Axonometri visande murade
sittplatser av tegel.

ARTEFAKTER

Bevarade	Tillagda
	
Rundeln	Sittplatser
	
Betongelement	Flytbryggor
	
Betongelement	Strukturer för aktiviteter och gemensamma rum
	
Marken	Muren

Sammanfattning

Projektet syftar till att främja mellan användning av både plats och material, genom att utforska hur materialets inneboende egenskaper kan styra gestaltningen på en plats i väntan på framtida utveckling. Genom detta tillvägagångssätt kan plats och material inte bara samspela, utan också stärka varandras identitet och funktion.

Platsen fungerar som en testbädd för materialet, och materialet som en katalysator för att skapa nya användarmöjligheter på platsen. Det gestaltade projektet är sprunget ur samspillet mellan platsens förutsättningar och materialens kvaliteter.

Tack vara en kort tidshorisont kan nya kompositioner av materialen testas. Det återbrukade materialet kan hjälpa till att föra platsens berättelse vidare, genom sina kvalitéer kan de bjuda in till eftertanke och reflektion. De kan på så sätt skapa en brygga mellan då och sen och samtidigt skapa en plats för oss stadsbor i nuet.

6. REFLEKTION

Jag ser mellan användning som ett dynamiskt lager i staden, där platser aktiveras temporärt för att senare lämna plats åt planerad byggnation. När detta sker kan andra platser i staden i sin tur aktiveras, kanske med liknande eller helt andra aktiviteter. Syftet är alltså att fokusera på platsen och invånarna här och nu. De långsiktiga effekterna handlar istället om hur platserna lever kvar i minnet. Om vi om femton år kan tala om *en plats som kajen där jag paddlade kajak med vänner*, eller *piren där jag tog mina lunchraster i solen*, har mellan användningen blivit en del av historien, framförallt för individen, men möjligen också i det kollektiva minnet.

Aldo Rossis teorier om det kollektiva minnet kan ses stå i kontrast med temporära tillägg som en dag kommer försvinna. I mitt arbete har jag istället arbetat med Rossis teorier om beständiga inslag som minnesbärare i staden för att motivera etableringen av mellan användningen på den fysiska platsen som redan existerar idag. Alltså att kajen och piren är det beständiga som kan förmedla det kollektiva minnet om vad platsen har använts till och hur det har format Malmö utveckling till den stad det är idag.

Halbwachs teorier betonar snarare hur gruppen definierar platser och hur det påverkar det kollektiva minnet. Både Rossi och Halbwachs anser att det finns värde i att platser fortsätter existera eftersom de bidrar till att upprätthålla och utveckla vårt kollektiva minne. Med utgångspunkten i dessa teorier ämnar projektet att öppna upp och återaktivera platsen med nya tillägg. På så sätt kan platsen fortsätta vara en del av det kollektiva minnet, samtidigt skapas möjligheter till att det kan forma framtida uppfattningar av platsen.

Det finns exempel där mellan användning har gått från att vara temporär till att bli permanent. Detta kan innebära problematik, exempelvis då byggnaderna ofta är planerade för ett kortare bruk. Det allmänna badet av Ramlabour i Göteborg är ett sådant exempel, där ett tillfälligt bygglov har övergått till ett permanent. I samband med detta har stora delar byggts om för ett långsiktigt användande. Bortsett från de strukturella problem som måste lösas vid en sådan övergång ser jag inte nödvändigtvis ett problem i att mellan användning blir permanent, särskilt om den är uppskattad eller passar in i den långsiktiga utvecklingsplanen för platsen. Kanske finns det andra värden som prioriteras högre när effektivitet och lönsamhet inte får styra stadsutvecklingen. Ramlabours projekt blir en undersökning om vad som händer när stadsplaneringen startar i sociala värden och i det fallet visade det sig fungera väl på platsen. Det som dock kan bli problematiskt när det kommer till mellan användning som strategi är om det från början ses som någonting långvarigt, då går själva poängen förlorad.

I dagens samhälle, där både byggbranschen och stadsplaneringen präglas av tröga omställningsprocesser, är det av stor vikt att hitta sätt att testa innovation. Det kan handla om hållbara materialval, nya rumsligheter för sociala möten eller utforskande av stadsutvecklingsprocesser. Mellan användning möjliggör innovation, utforskande och testande, men framför allt ger den invånarna möjlighet att använda platserna, delta och ge återkoppling.

Jag ser min gestaltning som ett undersökande på dem premisserna. Läsningen av mellan användning och platsen gav mig behovsanalysen, platsanalysen en start på övergripande strategi och koncept, och materialet gav mig möjligheten att testa mig fram till den slutliga gestaltningen. Detta innebar att formen växte fram i en sorts dialog med det tillgängliga materialet, form followed availability men också platsen. Jag tror att projektet hade sett helt annorlunda ut om den begränsningen inte fanns, eller om projektet hade gjorts om nu, när utbudet på material antagligen redan är förändrat i de två materialbankerna.

Metoden gav mig möjligheten att undersöka hur befintliga former, både i den fysiska platsen och materialet, kan tolkas och kombineras på nya sätt. Gibsons teori om affordance blev vägledande för mig. Genom att omtolka teorin till en form av designprincip lät jag min perception av materialets möjligheter styra gestaltningen, där min uppfattning om vad som var stapelbart, bärande eller buret blev avgörande.

Precis som Louis Kahn skriver om tegelstenens vilja att vara en båge så tolkar jag betongpelarens agens att vilja vara strukturellt bärande, vilket fick styra gestaltningen. Att markbeläggning blir sittplatser eller metallgaller fasadmaterial kan dock ses som motsatsen, de besluten är snarare sprungna ur ett kreativt utforskande vad materialet kan bli. Besluten blir en kombination av intention och utforskande av faktiska möjligheter. Betongblocken är lätta att stapla, har en platt yta som är bekväm att sitta på och finns i överflöd, enligt min vidaretolkning av affordance så är detta tydliga möjligheter för att stapla dessa som sittplatser.

Mellan användningens temporära aspekter tillåter innovationen och utforskandet av materialets roll och möjligheter. Att utgå från ett förutbestämt bibliotek av material som någon sorts byggstenar eller pusselbitar kanske gav mig friare syn på materialet i sig, istället för att på ett mer konventionellt sätt välja fasadmaterial till en byggnad gick jag hela tiden till mitt bibliotek och funderade vad som kunde agera som vad; skivmaterial fungerar bra på fasad, träreglar som väderskyddad stomme och stapelbara block som sittplatser.

7. REFERENSLISTA

Alvado, J., Devereux, M., Łątko, J., Morales-Beltran, M., Nobile, M., & Stevens, S. (2023). On Temporality. UOU scientific journal. 6. DOI: 10.14198/UOU.2023.6.03.

Dodd, M. (2022). *Making cities better with vacant spaces and 'meanwhile use'*. Assemble Papers. 25 Maj. <https://assemble-papers.com.au/2022/05/25/making-cities-better-with-vacant-spaces-and-meanwhile-use/> (Hämtad: 19/10 2025)

Carlsson, A & Grubb, L. (2025). Varför Ombyggnadskultur?. Stadsutveckling i omprövningens tid, Kungl. Konsthögskolan, s. 8-15

Halbwachs, M. (1925) On Collective Memory. University of Chicago press.

Håkansson A., Jörgensen, T., Lindberg, E., Molden, C. (2025) Hamnfynd. Stadsutveckling i omprövningens tid, Kungl. Konsthögskolan, s. 60-77

Karlsson, S., Larsson, H., Nyberg, M., & Weber, A.(2025) Att vara hamnstad - en historik. Stadsutveckling i omprövningens tid, Kungl. Konsthögskolan, s. 40-59

Massey, D. (1995). Places and Their Pasts. History Workshop Journal 39 s. 182-192. <https://www.jstor.org/stable/4289361>

Malmö stad (u.å.). Malmö Stadsatlas. <https://stadsatlas.malmo.se/stadsatlas/> (Hämtad: 14/12 2025)

Malmö Stad. (2019). Översiktsplan för Nyhamnen - Fördjupning av Översiktsplan för Malmö.

Malmö stad (2023). Nyhamnens historia. <https://malmo.se/Stadsutveckling/Stadsutvecklingsomraden/Nyhamnen/Nyhamnens-historia.html> (Hämtad: 11/10 2025)

Malmö stad. (2024). Mellananvändning av platser. <https://malmo.se/Stadsutveckling/Sa-utvecklar-vi-staden/Stadsmiljo/Mellananvandning-av-platser.html> (Hämtad: 19/10 2025)

Manolakelli, A. (2025). Gibson affordance theory in architecture: Understanding the design of possibility. Archpsych. 18 Maj. <https://www.archpsych.co.uk/post/gibson-affordance-theory-in-architecture-understanding-the-design-of-possibility> (Hämtad: 27/12 2025)

My architect. (2003). [film]. Regiserad av Nathaniel Kahn. Usa: New Yorker Films.

Naturvårdsverket. (2025). Bygg- och rivningsavfall. https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/avfall/avfallslag/bygg--och-rivningsavfall/?utm_source=chatgpt.com (Hämtad: 3/11 2025).

Pallasmaa, J (2005). The eyes of the skin. John Wiley and Sons.

Rossi, A. (1982). *The Architecture of the City*. MIT Press.

Strand Nyhlin, M., & Åfreds, J. (2022). Återbruk av byggmaterial. Stockholm: Svensk byggtjänst.

White Arkitekter & Rodeo Arkitekter (2024) *Kulturlivsanalys Nyhamnen: Kulturlivets närvaro, förutsättningar och potential i Nyhamnen, Malmö*. https://whitearkitekter.com/se/wp-content/uploads/sites/3/2024/10/240904-Kulturlivsanalys-Nyhamnen_White_Rodeo.pdf (Hämtad: 23/11 2025)

Bildkällor:

Bojana Lukac (2022). *Naturmolnet, Sofielund*. [Fotografi]. Malmö stad. <https://www.mynewsdesk.com/se/malmo/images/naturmolnet-sofielund-2567030>

Google (u.å.) Google maps: Nyhamnen, Malmö [Skärmavbild]. (Hämtad 04 Januari 2026)

Hamndirektionen (1914). [Fotografi]. Malmö stad. <https://bildarkivet.malmo.se/asset-bank/action/viewAsset?id=10079&index=26&total=311&view=viewSearchItem>

Hamndirektionen (1929). [Fotografi]. Malmö stad. <https://bildarkivet.malmo.se/asset-bank/action/viewAsset?id=11005&index=9&total=67&view=viewSearchItem>

Hussein El-alawi. (2024). [Fotografi] . *Så ska Nyhamnen bli Malmöbornas nya vardagsrum*. Sydsvenskan. 4 Juni. <https://www.sydsvenskan.se/malmo/sa-ska-nyhamnen-bli-mal-mobornas-nya-vardagsrum/>

Malmö Stad. (2019). [Fotografi]. Översiktsplan för Nyhamnen - Fördjupning av Översiktsplan för Malmö.

Peter Westrup (2021). *Hage*. [Fotografi] Råängen. <https://raangen.se/sv/programme/hage>

Stadsbyggnadskontoret. [Fotografi]. Malmö stad. <https://bildarkivet.malmo.se/asset-bank/action/viewAsset?id=159489&index=156&total=311&view=viewSearchItem>

Team Layered. (2024) [Fotografi]. *Nyhamnen Ferryterminal Development Plan*. Power of places.

Raumlabor (2014). *Bathing Culture*. [Fotografi]. <https://raum-labor.net/bathing-culture/>

Viktor Roikjer (1903). [Fotografi]. Malmö Museum. <https://carlotta.malmo.se/carlotta-mmus/web/object/602330>

Återbyggdepån (u.å.) [Fotografi]. <https://aterbygg.nu/> (hämtad: 3/11 2025)